

Politikai
röpiratok.

15.

15
108

A MAGYAR
ELLENZÉK VÉRES KÜZDELME

VAGYIS:

GYÁSZ-NAPOK A MAGYAR NEMZET ÉLETÉBŐL.

1872.

IRTA

TÓVÖLGYI TÍTUSZ.

6.
MÁSODIK KÖTET.

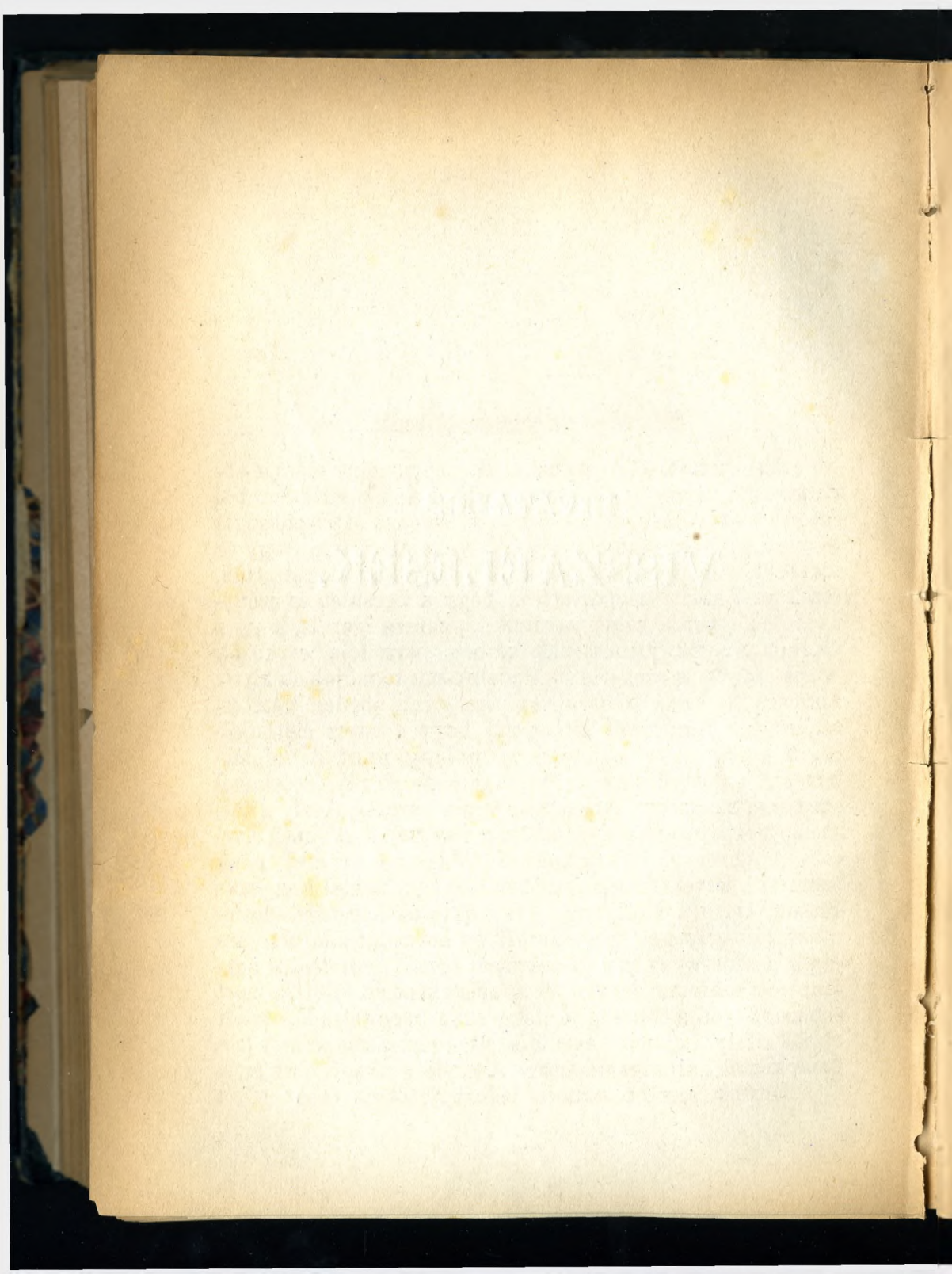
PEST.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

MDCCCLXXII.

Dr. BALLAGI GÉZA.

HIVATALOS
VISSZAÉLÉSEK.

Hivatalos visszaélések.

Első kötetünkben szétszedtük t. olvasóink előtt a körülmények azon fonálszárait, melyek a pártküzdelemből magából szövődtek, s melyek a többséget és kisebbséget homlokegyenest vezették egymás ellen. Megirtuk, hogy az eszközök nem igen válogattattak, vagy ha válogattattak, tehát nem azért válogattattak, hogy a becsület és erény-nyel megegyezők választassanak ki, hanem igen is, hogy a célhoz vezetők juthassanak kézhez, bármiféle eszközök lettek légyen is azok; és ha fájdalmasan mondjuk is ki, de kimondjuk, hogy a hazafiság nem épen sürüen vétetett tekintetbe. Mindenből kilátszott, hogy a harcz élethalál-harcz, s hogy nem is annyira a hazafiság, mint az érdekek harcza, a demokraták érdeke, az arisztokraták érdekével szemben, s a mennyire a demokraczia harcztát, (mely a természetből kifolyólag is a többség harcza) a többség harcztának (nem az országgyűlési többséget értjük) lehet tekinteni, következőleg a nemzeti bélyeget is, kell hogy erre süssük. Igen is. Kell, hogy a demokraták harcztára süssük a nemzeti bélyeget, mert ahol ilyen harcz létezik, ott mindig a demokraczia képezi a nemzet zömét, mindenütt sokszorozott számmal bírván az az arisztokraczia fölött, s mert a hazafiság is a többség érdeke után megítélendő, tehát ebből kifolyólag nem tévedünk, ha a hazafiság czimét is a demokraták harcztára ruházzuk. A többség java, a haza java.

Hitünk szerint kellően behizonyítottuk tehát (de a

mit már maga az emberiség álláspontja is bebizonyít) hogy a természetes többség ellenzéki volt, s hogy e többséget mesterség útján kisebbségé ritkítsa, mindent elkövetett a kormány. Sikerült neki 1869-ben, és akarta, hogy sikerüljön 1872-ben is.

Megemlékeztünk a választók összeírásánál követett eljárásokról, s most azon közegek befolyásos működéséről kívánunk szólni, melyek a részrehajlatlan igazságszolgáltatás végrehajtóiul lettek volna felállítva. Hogy ezen közegek befolyása, a leghathatósabb befolyások közé tartozik, azt aligha szükség felemlitenünk.

Hogy a kormány akkor, mikor a megyéknek más alapra való állítását, s ezen más alapon való újja szervezését, a legtöbb adótfizetők osztályának behozatalát, s a törvényszéki tisztviselőknek a kormány által törtéendő kineveztetését célbavette, és az országgyűlésen keresztül vitte, hogy akkor ne számított volna arra, avagy ne azon számításból tette volna, hogy ezen intézkedéseknek a választásokra lehető minden befolyását kiaknázza, sőt hogy magának egy szervezett hadsereget biztosítson; — azt senki sem fogja elhinni, bármennyire tagadják is a kormánypárt közlönyei, mert az emberi felfogást és józan észet annyira kijátszani még se lehet. A nélkül tehát, hogy pártállást foglalnánk kijelenthetőnek véljük, hogy a kinevezett tisztviselők castját, mint a hivatalos korteskedésnek fegyelmezett telepét, a kormány már jó előre elhelyezte, és megindítandó működésére határozottan számított.

Hogy azonban a kormány a megyék átalakítása ellen mutatkozó ellenszenvet, s a közvéleménynek azon feltevést, hogy a kinevezett hivatalnokok kortesekül, s a választásokra gyakorlandó pressió személyesítőiul fognak felhasználtatni, ellensúlyozza, s intézményének népszerűségét nevelje, nemkülönben, hogy a netalán kineveztetésért folyamodni akaró baloldaliak részére a jobboldali hivatalnokká lehetőség útját szintén nyitva tartsa, azon hiedelmet igyekezett terjeszteni, hogy: a hivatalnokoknak a válasz-

tásokhoz semmi közük nem leend, s hogy magukat egészen semlegesen tartoznak viselni.

Es ez a hiedelem sokakat megnyugtadni látszott, a baloldaliaknak pedig tökéletesen megnyitotta a hivatal vállalhatás útját; mert hát ott nem lesz egyéb kötelesség, mint a törvénykezés kívánalmainak lelkiismeretesen megfelelni; nem lehetvén tehát a hivatalvállalásnak semmi politikai jelentőséget tulajdonítani, s így a hivatalvállalás nem elv feladás.

Es ez a hiedelem tartott jó ideig. A kormány nem akarta dobbal fogni a verebet, hanem az ügyes pók módjára, láthatatlan szálakat font, melyek kötő erejét csakis azok érezték már, kik belekeveredtek.

Es a gyengébbek valóban hinni kezdték, hogy a kinevezett hivatalnok nemcsak hogy kortes nem lehet, de állásánál fogva a korteskedéstől el is van tiltva; és hogy az a korteskedés nem valami nagy mulatság, a ki próbálta, tudhatja. Lelkesedés vagy érdek nélkül alig korteskedett még valaki, már pedig, hogy egy polgári egyén egy arisztokratikus párt előnyeieért benső lelkesedést érezhessen, az a lélektan szerint legalább — lehetetlenségnek tűnik föl. Ily egyéneknél tehát nem szolgálhat más a korteskedés okául, mint az érdek, ha pedig az érdek nem követeli tőle, hogy korteskedjék, hát biz aztat nem is teszi. Örül ha békében lehet.

Igy történt tehát, hogy a kinevezett hivatalnokok tökéletesen azon hiedelemben élve: hogy ők nem egyebért vannak, mint a törvények miképeni alkalmazásaért, tehát az igazságszolgáltatás érdekeért, a politikai tétlenség egész kényelmével nézték a választási mozgalmak megindulását, mint a záport és vihart nézhetik azok, kik biztos helyen meghuzhatják magukat.

Hanem végre a kormány elérkezettnek vélte az időt, hogy meghuzza a viharharangot a kényelemben nyújtózkodók feje fölött, s egyszer csak, mint a villám, a következő, s bár politikai leplezettséggel, de a sorok közt meg lehetösen érthető miniszteri körlevél csapott közjök:

4241. sz. J. M.

Több oldalról azon jelentést vettem, hogy a törvényszéki és járásbírák és albírák magukat a folyó évi április 4-én 4010. sz. alatt kiadott szolgálati utasítás által korlátozva érzik azon polgári jogok gyakorlásában, hogy politikai meggyőződésüknek írásban vagy szóval leendő nyilváníása által az országgyűlési képviselők választásában befolyhassanak.

Hogy téves felfogás folytán senki törvény és rendelet által politikai jogaitól meg ne fosztassék, szükségesnek tartom az erre vonatkozó törvény és a fölebb idézett utasítás iránti értelmezést az elnök úrral közölni.

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy a szolgálati utasítás 8. §-nak d) pontja nem a bírákról, hanem a bírósági hivatalnokokról intézkedik, és pedig az 1869. 4. t. cz. 11. §-nak a bírókról szóló intézkedéséhez teljesen hasonló módon.

Az utasítás tehát a bírák politikai jogait nem sérti.

De az idézett törvény is csak azt rendeli, hogy a bíró ne legyen tagja valamely politikai egyletnek, illetőleg gyülekezetnek, s mivel a polgárok választási jogai gyakorolhatása céljából alakított pártok ily egyletek és gyülekezetek jellegével nem bírnak, a törvény nem tiltja azt, hogy a bírák azáltal, hogy magokat valamely politikai párthoz tartozóknak beírják, politikai meggyőződésüknek, mely szerint képviselőválasztási jogaikat gyakorolni fogják, már előre is kifejezést adhassanak, sőt hogy az ilyen pártok értekezleteiben is a békés eszmecsere korlátai között részt vehessenek. 1872. április 10.

Bittó, m. k.

(Igazságügyi miniszter.)

Ennek aztán nagyon meg volt a maga értelme. A kormány nem kívánja, hogy a bírák a korteskedéstől visszartartsák magukat, sőt körlevelének szelleméből egyenesen az tűnik ki hogy: csak rajta.

A körlevél felverte álmából a hivatalnokok seregét, mert az intést persze hogy megértette mindenki, sőt többet annál, azt t. i. hogy kormánykegyre szert tehetni, az idő megérkezett. Hinni akarjuk azonban, hogy e körlevél tartalma többet érintett kellemetlenül, mint kellemetesen, mert a kik azt hitték, hogy meg fognak nyugodni a bírói

részrehajlatlanság és pusztán az igazságszolgáltatásnak élő pálya pamlagán, megcsalattatva láták magukat. Ámde mindegy. Az intés itt van, s aki előléptetésre számítani akar, annak tenni kell.

Nem fejezhetjük ki roszalásunkat eléggé a kormány ezen körlevele felett, mely az emberiség ügyei felett örködő oly osztály szívébe nyúlt be, hol a lelkiismeretnek elaltatása, vagy pártoskodássá való nyomorítása a társadalom biztosítékát semmisíté meg, s oly sikamlós térre vezette az igazság kiszolgáltatóit, melyen magukat egyensúlyban fenn nem tarthatták többé.

Elkezdődött tehát a mozgalom, a nemcsak engedélyezett, de megvárt mozgalom, a törvényszéki hivatalnokok részéről is, és e pillanattól kezdve nem volt alap a társadalom lába alatt, melyre biztosan támaszkodhatott volna, egy hullámvásznak indult minden, megszűnt a biztos révpart, a föld épen úgy mozgott, mint a tenger.

Mikor maga az igazságszolgáltatás is belevegyül a viharba és küzd a hullámokkal, hol lehet akkor kikötőt keresni? Hol van a megállapodás pontja, mikor a világító torony is úszik?

Ezt látva, méltán szólaltak föl az ellenzéki lapok, s élénk színekkel festették, hogy mi lesz annak a következménye, ha a pártoskodás ingerültsége által az igazságszolgáltatás közegei is elhagyják magukat ragadtatni? Hol fog akkor a megsértett igaz bíróra találni? Ki fog a törvénytelenésekre, visszaélésekre, vagy kihágásokra felügyelni? S lehet-e részrehajlatlan ítéletet várni egy oly bírótól, mely maga nyújt segédkezet a pártszenvédeyek felkorbácsolására?

Az ellenzék lapjainak ilyenén felszólalása azonban haszontalan dolog volt, mert hiszen lehetetlen egy kormányról feltenni, hogy mielőtt ily körlevelet kibocsát, tisztába ne lenne örmagával, s fel ne tudná fogni, a következőkéményeket, s így a mit az ellenzék mondott, az sem ujság nem volt előtte, sem szándékát meg nem változtatta, hanem inkább megerősítette abban, mert az ellenzék in-

tanácsos határozott kívánata folytán Ökörmezőre akarta áttételni, holott Husz nevű kincstári hivatalnok nyilvános vesztegetéssel vádoltatván meg sem szólíttatott.

Berzenczey László előbb baloldali követ, később a kormány befolyása által jövedelmező hivatalhoz jutván, jobboldalivá lett, és a jobboldal pártvezéri szerepét vállalta magára, támogattatván a hivatalnoki kar által. Hogy tulbuzgóságát minél inkább tanusithassa, az ellenzéknek megfélemlítését tűzte ki célul, mely cselekmény megtörténtét illetőleg közöljük a következő tudósítást.

A tudósítás Maros-Vásárhelyről szól:

„Tény, hogy Berzenczey Pesten már az erdély-kerületi baloldali nagy értekezlet elhatározása alkalmával bizonyos nemes levél kinyerhetése ötletéből ajánlatot tett ezen ellenzéki gyűlés meghiusítására.

Tény, hogy onnan lejöve, a maros-vásárhelyi hivatalnoki körökben egy ily szétugratás eshetősége komoly és tüzetesebb tanácskozás tárgyát képezte.

Tény, hogy többen; s nevezetesen a lovagias jellemű alispán Botos Kálmán egy ily, a polgári szabadságot sértő merényletet határozottan roszt, s attól minden közreműködését megtagadta; sőt alispáni hatalmánál fogva be is tiltotta.

Tény, hogy Marosszék főjegyzője, Szentiványi Kálmán a baloldali értekezletet megelőzőleg Pestre küldetett — mint mondják — utasítás végett.

Tény, hogy az alispán kikerülésével és ellenére, rendelet ment ki a dullókhoz valakitől, hogy május 12-ére a faluk jobboldali választói közül minél többet csődítsenek be Vásárhelyre.

Tény, hogy a dullók ezek közt Tőkés László és Balla József urak a falukról a legerősebb 20—40 éves embereket rendelték és vezették be Vásárhelyre, azonban a nép józanságának köszönhető, hogy a berendelt 3000 helyett csak 500-nyi jött be, s ezek közül is Botos Kálmán azon figyelmeztetésére, hogy oszoljanak haza, többen el is távoztak.

Tény, hogy az alispán dulló Tőkést 12-én reggel magához hivatván, leszidta, midőn a kijövő Tőkés több azon házban lakó egyén hallatára a lépcsőzeten lemelve, visszakiáltott: „Na hadd el Botos Kálmán, te a kormánynyal daczolsz, hidd el nem soká leszesz alispán!”

Tény, hogy a becsődített falusiak közül 3—5 kapta ki tizes

bankjegyekben díját, s hogy az ily tíz forintosakat azonnal boltok és koreszmákban felváltva, nyilvánosan osztakoztak felette.

Tény, hogy ezen napidijas hősöket az Elba sziget közelében levő sörkertbe levezették s ott 537 tokány, 17 hordó sör és 20 kupa seprő pálinka elköltése után Berzenczey, Jeney József árvaszéki elnök, Jeney Dénes járási albiró hihetetlen szónoklatokkal, melybe az is említve volt, hogy az Elbaszigetre gyűlt magyarországiak a felett tanácskoznak, hogy a muszkákat behívják, harangirozták.

Tény, hogy ezen öntudatlan állapotig lerészegített nyers tömeget Berzenczey, Jeney Dénes albiró, Tőkés László dulló, Gegő Károly tszéki ügyész, Szentiványi Kálmán főjegyző, Nagy Dénes a főispán sógora, Sántha s más hivatalnokok vezették az Elba szigetre, s ott a midőn a bemenetnél b. Bánffy Dezsővel örködő s teljesen üres kézzel levő 40 polgár-rendőr az igazolási jegy nélkül levők bebocsátását megtagadták Berzenczey visszafordulva mondá: „hát még nem törtétek be a kapukat s nem vertétek le ezeket a vargákat!“ mire aztán az állítólagosan békés demonstratióra jött részegcsapat előszedte magával hozott logikai érveit, a mi a tarisznyákba és kalapokba rakott kövekből állott, s percz alatt betörve a kaput és a léczkorlátot, iszonyu közápor özönlött be, melynek több súlyos sebesülés lett eredménye, s hogy a gyűlést meg nem rohanták, s hogy az ott békésen kormánybiztos jelenlétében tanácskozó, és a hallgatóság közt jelen volt sok urhölgy között egy iszonyatos vérontást nem idéztek elő, azt a felügyelő polgárok bámulatos lélekjelenlétének köszönhetni, kik a vizen átgázolva egy hátulsó támadással megfutamták Berzenczey és a Jeneyek népét.

Tény, hogy bár ezen tervelt támadásról napok előtt beszéltek, sőt az alispán azt el is kárhoztata, mégis az Elbánál még csak egyetlen városszolga sem volt, s midőn a hehlatlan merénylet bekövetkezett, a kormánybiztos — polgármester ur nem a közvetlenül Elba közeli honvéd laktanyából, hanem a nagyon távoli várból requirált katonai erőt, a mely természetesen csak oly sok időre érkezett meg, hogy addig a gyűlés összes tagjait felkonczolhatták volna.

Tény, hogy Berzenczey, ki néhány rendreutasítást szintén kapott az általa bedobott kövekkel hátára, vitézül elfutva előbb mint mondják, egy sütökemenczébe összehamuzva magát, azután s egy kerten való átugrása alkalmával iszaptelt árokba végig nyulva, meglehetős furcsa, Anzugba vetette magát egy fiákkerbe, s egyenesen Mikó Mihály főitpán urhoz menekült, hol Apornak, Turinak

s a többi ujságlesőknek iszaphamvas pánczélával nem a legkelle-
mesebb meglepetést szerzé.

Tény, hogy Mikó Mihály főispán ur a helyett, hogy Berzenczey urat miként kötelessége lett volna letartóztatni rendelje, elküldötte egy közeli faluba s onnan egy másikba, félve nehogy a nép dühe valahol felkeresse.

Tény, hogy a győzelmi lakomák mindenfelé meg voltak ren-
delve, sőt magán az Elba szigetén is nagy mennyiségű kárba
veszett (s ki nem fizetett) tokány volt készletben tartva. A győ-
zelmi babért oly biztosnak hitték, hogy Székely-Udvarhelyre
Jeney Viktor urnak, jó előre meg is távsürgönyözték, hogy a bal-
oldali nagy értekezlet szétveretett, s ő a győzelmi örömhirt idő
előtt mindenfelé terjesztette.

Tény, hogy a merénylet értelmi bűnösei, a hi-
vatalukkal gyalázatosan visszaélt hivatalnokok
közül senki sem függesztetett fel hivatalától.

Tény, hogy a szék lovas legényei egy folytonos mozgó távi-
ratot tartottak fenn Berzenczey és a főispán ur közt.

S ime ezen büntetlenül elnézett hivatalos visszaéléssel
szemben, hogy fog feltűnni a következő eset:

Hungerleider József szarvasi izraelita azon panaszt
adta be a szarvasi járás bírójához, hogy f. é. april 14-én az ő s
Engl Dávid (sógora) s Luka Jakab (érdektelen) tanuk jelen-
létében Petricz András szarvasi szücsmester s baloldali vá-
lasztó és bizottmányi tag őt azzal fenyegette: hogy a miért a szar-
vasi zsidók br. Podmaniczky Frigyes pártján vannak, üldözni fogja
őket úgy, mint a hogy Romániában üldözték a zsi-
dókat.

Kéri tehát a vádlottat megzaboláztatni.

Ezen panaszt a járási szolgabíró illetékes eljárás végett (!)
áttette a szarvasi kir. járásbíróhoz, ki a fenytő vizsgálatot (maga
magának) azonnal elrendelte vádlott ellen s azt foganatosítván, a
vizsgálati iratokat a gyulai kir. törvényszékhez beterjesztette.

A május 10-én megtartott végtárgyalás alkalmával az iratok
felolvastatván, kitünt: hogy a panaszos által hivatkozott két tanu
közül az egyik (a sógor) azt állítja, hogy igenis, hallotta, midőn
vádlott ama fenyegető szavakat használta; a másik (az érdektelen)
azt állítja, hogy nem hallotta; sőt ellenkezőleg magától a pana-
szostól hallotta azon kérdést intéztetni vádlotthoz: talán úgy
akar velünk tenni, mint Romániában tettek a
zsidókkal?

Vádlott tagadja, hogy panaszost az idézett fenyegetéssel

illette volna; csak annyit mondott, hogy jövőre semmit sem fog tenni a szarvasi zsidókért, mivel nem érdemlik meg, mert jobboldaliak.

Panaszos Hungerleider József még azt adja elő, részint a vizsgáló bíró, részint a törvényszék előtt, hogy neki nem volt szándékában mást elérni, mint hogy Petricz András a szolgabíró által legfőleg megdorgáltassék; és igen fájlalna, ha panaszának oly horderő tulajdonittatnék, mely az általa 30 év óta igen derék, becsületes embernek ismert vádlottnak fenyegető törvényszéki uton történendő bárminő megbüntetését vonná maga után; el is ment volt azonnal — ugymond — a kir. járásbíróhoz, mint megtudta, hogy panaszos beadványa elintézés végett a szolgabíró által oda áttétetett, hogy kérvényét visszavegye; de már késő volt. Most is arra kéri a törvényszéket, hogy ne bántsák Petricz Andrást, hiszen ő — panaszos — nem ijedt meg ama fenyegetéstől, s tudja hogy olyasmi, mint a mivel P. A. fenyegetőzött, nem történhetik meg Szarvason; s P. A. ugy sem tehette volna azt meg, a mivel fenyegetőzött, mert nincs hatalma hozzá.

Tehát a büntettnek nincs tárgyi tényállása.

A gyulai kir. törvényszék azonban úgy találta, hogy itt ama bűnök és vétségek egyik új fajtája forog fenn, mely által panaszos „az elvek szabad követésében“ és az „akarat szabad nyilvánításában“ gátoltatott. Tehát maga a panaszos hiába mondja, hogy elveinek szabad nyilvánításában s követésében nem gátoltatott; hiába mondja, hogy ama fenyegetésben semmi veszély nem volt, mert olyasmi ugy sem történhetik meg Szarvason s ahhoz vádlottnak nincs hatalma. Jobban tudja azt a kir. törvényszék, nem ért ahhoz a panaszos!

S Petricz András — azért, hogy (az azzal nem is panaszkodó) Hungerleider szarvasi lakost „a polgári jogok legszebb és legszentebbikének szabad gyakorlatában gátolta“ — bűnösnek ki-mondatott s egy havi börtön elszedezésére ítéltetett s a majdan felszámitandó rabtartási költségek megfizetésében elmarasztaltatott.

Megyjogyzendő, hogy az esetet vádló királyi ügyész is jelentéktelennek tartotta s vádjában akként nyilatkozott, hogy a vádlott által használt kifejezés inkább meggondolatlan hiba, mint büntett természetével bír; s vádlottat egyszerűen bíróilag megdorgáltatni indítványozta.

Egyébiránt az eddig balpárti elvűnek ismert szolgabíró a felemlített ügyben, a belügyminiszternek a baloldali választók megfélemlítésére szánt rendeleté magá is sietett alkalmazni.

Ezzel szemben közöljük a következőt Sajó-Szent-Péterről:

„E fenyegetések s ámitásoknak nincs ki gátot vessen, tisztviselőink ellenünkben a belügyministeri 1312. számú közrendeltet ugyan csak alkalmazzák, de azok ellenében, kik tulajdonképen azon szabványok ellen drasztikusabb módon föllépnek, hatalmukkal visszaélnék — nem is kísértik meg alkalmazni.

Elmondok többek közt egy esetet, melyből következtetést vonni könnyű, azon czélból mondom pedig el, hogy a világ hallja, miszerint bírói szervezés s a megye rendezése egyáltalában nem vezetett azon eredményre, hogy részrehajlatlan tisztviselőink legyenek. — Május 11-én a helyben lakó járásbíróhoz panaszra ment valaki, a ki egyszersmind a balpárt elnöke, hogy egy helyben tartózkodó csavargó folytonos isten káromlás között — szidva a legaljasabb kitételekkel a balpártot, és annak jelenlegi vezérét — házáat folytonosan kerülgeti s kérte sürgős elfogatását, sőt, hogy az eljárás megrövidíttessék a tanukat is magával vitte. S mi történt? nevezett csavargó még 12-én délután a panaszló ablakait bezuzva a szobában több czikket megsemmisített s 13-án elég idő adatott neki, hogy tovább állhasson. Ecsegen a szolgabíró határozottan kijelenté, hogy addig a községi rendezésbe nem fog, míg a helység házáról a baloldali lobogó le nem vétetik, ellenben nálunk a község házáan tartá a mult vasárnap is a jobboldal gyűlését.“

Horváth Ferencz nagy-kanizsai szürszabó mester, mert egy ellenzéki röpiratot mert terjeszteni, befogatott, 6 heti vizsgálati fogságot állott ki, s „lázítás“ czim alatt 8 havi fogságra ítéltetett, melyet a királyi tábla 3 óra szálított le.

Ezzel szemben álljon itt a következő:

Pest József külvárosában néhány pajkos gyerek, Steiger Gyula jobboldali jelölt falragaszait megdobálta. A viszonzás ezért az lett, hogy Gerstinger György kereskedő és legényei elcsipvén egyet a fiuk közül, úgy elverték, hogy az most súlyos betegségben fekszik. Ime az orvosi láttelelet.

Orvosi láttelelet.

„Dostik Károly, 16 éves kalapos inas, mai napon hozzám fordult, hogy őt orvosilag megvizsgáljam. Kérelmét teljesítvén, rajta a következőket találtam:

a) a koponya balrészén egy hátulról előre futó másfél hüvelyknyi hosszú, négy vonalnyi mély czaftatos sebet, melynek környéke dagadt, gyuladt és fájdalmas;

b) a hátán a jobb kar és váll felé futó egy hüvelyk széles vörös vonalat és bőrlehamozást, ugyszintén

c) a jobb elő és felső karnak külső részben három kívülről befelé futó ép ily szélességű bőrlehamolást — mindezen sérülések környéke vörös, gyuladt és fájdalmas;

d) a sérült fejfájásban és fejszédülésben szenved, a mélyebb légzésnél a sérült helyeken szurást érez és lázas állapot kis mérvben van.

Vélemény: e sérülésnek orós ütések, tompa eszközzel, valószínűleg vasbottal s ámbár a testen kis mértékben ejtettek, mégis kellő magatartás mellett csak 14—18 nap alatt gyógyíthatók, mely időközben a sérültet munkaképtelennek nyilvánítom. Pesten 1872. június 5-én.

Dr. Buzay Károly ker. főorvos.

Az illetők — tudtunkkal — semmi büntetésben nem részesültek.

Heves megyében daczára a virilismus behozatalának a bizottmányi tagok többsége baloldali lévén baloldali tisztviselőket választott, mely választott tisztviselők a jobboldaltól nem függvén nyíltan vallották a baloldal elvét, ámde visszaélésekre nem vetemedtek; s emberi természetüknél fogva lehet ugyan, hogy vetemedtek volna, olyan mértékkel mérni vissza a jobboldalnak, mint a mily mértékkel ő szokott mérni, ámde a kormány által kinevezett főispánnak jogában állt a tisztviselőket felfüggeszteni, s így e főispáni jog volt az bizonyosan, mely visszatartóztatta őket. Ámde a kinevezett bíróságok a kormány kegyétől lévén függők, eljárásaik által Heves-megye bizottmányi gyűlését, az igazságügyérhez intézett következő fölírat szerkesztésére kényszeríték:

„Azon hatósági kötelességünknel fogva, mely bennünket a rend és törvény fenntartása felett minden oldalra szigorú örködére ösztönöz, készlet e pillanatban jelen tiszteletteljes fölíratunk felterjesztésére.

Ha kötelességünk örködni a felett, hogy a polgárok az állam iránti kötelemeik teljesítésében hátra ne maradjanak, ép oly kötelességünk örködni, hogy a polgárok jogaik gyakorlatában háborítást ne szenvedjenek.

Fájdalommal kell előterjesztenünk megyénk kebelében székelő igazságszolgáltatási közegeink közül a hatvani, gyöngyösi és egri járásbiróságok azon eljárását, mely köztudomású tényként míg egy részről a polgárok szabad választási joggyakorlatát háborgatja illetéktelenül, más részről a század s az emberi méltóság gúnyára szolgálván, képesek megrendíteni a polgárok kebelében az igazságszolgáltatás iránti hitet és bizalmat.

A gyöngyösi és hatvani járásbiróságoknál egyes befogott választó polgárok, kik egyszerű vádra fogattak be, minden ítélet nélkül erőszakkal megnyiratnak, s aztán így mintegy megbecstelentve bocsáttatnak szabadon. Ugyanezen járásbiróságoknál börtönészek egészen önkényszerüleg teljesítnek elfogatásokat. Az egri járásbiróságnál egyszerű vádakra választók tömeges zaklatása, ismételten idéztetése, tulajdonkép fegyelmi eljárás alá tartozó kérdésben hetekig letartóztatása, majd nem rendes dolog. És mindezek véletlenül vagy nem, baloldali elvü polgárokon követtetnek el, akkor midőn a jobboldali elvüek által előidézett országos botrány miatt, mint az, a mely legközelebbi időben Hatvan mezővárosában történt, a személybiztonság megóvása végett is mindez ideig semmi fenyítő eljárás nem indított meg.

A szabad választási joggyakorlat, de egyszersmind a humanitás megóvása szempontjából is bátorkodunk jelen felterjesztésünkkel Nagyméltóságodhoz járulni, azon kérelemmel, hogy ezen eljárását az igazságszolgáltatási közegeknek kellő irányra igazítani, s szigorú vizsgálatot rendelvén, a megsértett igazságnak elégtételt adni méltóztassék. Kelt stb.“

Tudtunkkal a feljelentett bíróságok semmi megrovásban nem részesültek, sőt garázdálkodásaikat azután is folytatták.

A mohácsi államcsiny.

Junius 11-dikén az ellenzéki lapok következő, s országszerte feltünő távirati tudósítást hoztak Pécsről:

„Tegnap az ellenzéki jelölt Szederkényi Nándor választói kívánságára Szekesőre ment s Gooes szolgabíró rendeltetere Perczel csendbiztos és hét pandur utját állotta, s őt és kísérőit szuronyal megrohanta, sokakat megszurta: Szederkényi sértetlen. — Freitag szekesői jegyző, Stajevics János, Witt Károly, Auber Ede kereskedők Mohácscról követket dobáltak a szekesői választókra. Estve Mohácson Her-

gert vendéglőjében a békésen időző polgárokat szuronyos fegyverrel pandurok támadták meg ismét és gyilkolták össze. Klich, asztalos meghalt; özvegyet és négy árva hagyott hátra; Makai haldoklik; sokan súlyosan megsebesültek.“

Junius 12-dikén a véres eseményről következő tudósítást közöltek az ellenzéki lapok:

Kölked, jun. 10.

„Reszket a toll kezében, midőn e sorok írásához fogok! A kormánypárt erőszakoskodása a képviselő-választásoknál most napirenden van, de oly hallatlan dolgok nem történnek a magyar korona területén sehol, mint nálunk. Mióta a képviselő-választási mozgalmak megkezdődtek, nem lehet számba venni azon bántalmakat, melyeket szenvedni kénytelenek vagyunk. Képviselő-jelöltünk Szederkényi Nándor 48-as, a jobbpárté Kardos Kálmán arany sarkantyus vitéz.

A jobb-párt itt még soha sem birt zöld ágra vergődni, de most Goocs Gyula főbíró és czimborái megesküdtek, hogy minden áron keresztül viszik Kardost.

Először megkezdték az etetést, itatást, s a pressiónak ezer és ezer neveit találták ki. Ez nem nyújtott reményt; a nép iratkozott ezrével, bár majd felét 15—25 frt. adóval is elutasították. A jobbpártra beirták az uradalmi cselédeket, vasuti és sóhivatali szolgákat, szóval minden néven nevezendő csöcseléket, így se futotta ki a többség. Ekkor a központi bizottmányban kireklamáltattak 200 körül a balpártiak közül, mint telkes jó gazdákat, köztük megyei bizottmányi tagot, sőt virilist is.

E közben egy-egy éljen kiáltásért Goocs Gyula megrohanta a békés polgárokat pandurjaival, vérig verette, bezáratta, és még családtagjaikat se bocsájtotta hozzájuk. Folyamodtunk mindezen borzadalmasságok miatt alispánhoz, belügyminiszterhez, sehonnét semmi válasz nem érkezett.

Jelöltünk Vidacs Jánossal együtt a pünkössti ünnepekben körutra indult, a nép mindenütt lelkesedve fogadta; de Goocs Gyula segédje Sztajevics alszolgabíró mindenütt előre ment csöndfőntartás végett a csendbiztossal s pandurokkal, és a Mohácsról kivitt leitatott betyár legényekkel mindenütt megpróbálta a verekedést, megtámadta a baloldaliakat, a mikor aztán a pandurok csöndfenntartás végett szurták, vágták a baloldaliakat. Mindezen bántalmakat eltűrtük békével, győzedelmünk biztos tudatában.

Azonban az egri balpárt küldött nekünk egy diszes teher selyem zászlót, melynek felszentelése junius 9-ére volt kitűzve.

junius 8-án vártuk jelöltünket a hajóval, de az nem érkezett meg, a jobbpárt kortesei azt hitték, hogy éjjel fog megérkezni, ugyanazért ez alkalomra három igen híres betyárt kibéreltek, a kik a hid alatt lesték, tán hogy leszurják vagy lelőjék, s távolról ott sétálgattak a deákpárti főkortések Stajevecs és Wit, de a jelölt nem jött.

Junius 9-én csakugyan megérkezett, a mikor ezernyi ezerek jelenlétében a zászlót felszenteltük a rend példás volí, de feltűnt, hogy most se csendbiztos, se pandur nincs jelen, később megtudtuk miért? A zászlószentelés után az ott levő 50—60 kocsira felrakodtunk és számos lobogóval kirándultunk Duna-Szekcsőre, hova az ott lévő balpárt már régen várt és hívott.

A város közelébe érve ott várt bennünket egy magaslaton vagy 50—60 főből álló csapat nyájasan integetve, mi jó lélekkel és csendben mentünk, de midőn hozzájuk érkeztünk rémulve látjuk, hogy legnagyobb részben a híres mohácsi betyárok, kiket reggel óta itattak már, rögtön elkapkodták a lovak zabláit, letépték zászlóinkat köztük a kölkediek 48-diki nemzetőri zászlóját is, mit azóta gonddal takargatánk. Csákányokkal, dorongokkal s kövekkel kezdtek oly ádáz verekedést, mely valóságos csatának illett be, rögtön előugrott vagy 16 részeg pandur és felvont szuronynyal, fokossal verték a népet, kevés ember van, ki ütést ne kapott volna, vagy százra megy azoknak száma, kik sebeket kaptak fokossal, szuronynyal, csákánynyal többnyire a fejre és arczra.

A pandurokat vezette és elővitézkedett maga a csendbiztos Perczel, bitang csavargóknak nevezve a balpártiakat. A betyárok vezére a szekcsői jegyző volt, több fejeket saját fokosával vert be. Ezt a szép csatát hátulról lóhátról vezérelte az összeíró bizottság elnökének Stajevecsnak, egy szolgabíró és egy boltos fia és Witt. Azt mondják, hogy Goocs is ott lett volna, de azt nem láttuk.

Ily vérongzésnek mi puszta kézzel ellent nem állhattunk, szó nélkül visszafordultunk, de a kocsik a lejtőn megtorlódván, sebesen nem hajthattunk, annyival is inkább, mert egypár kocsinkat a támadók felborították, mely torlaszt képezett. A párt vezetői Balog Károly ügyvéd a jelölttel és én a hintókban ültünk; ekkor hallatszott hátulról a vezénylők kiáltozása „csak a hintóban levőket üssétek“ én szerencsésen kisiklottam a kocsik közül, de Balog hintóját két pandur elérte, s futva folyvást szurkáltak be a pagnettal, a jelölt behuzta magát és sérülést nem kapott, de Balog ügyvédnek igen megszurták a fejét, úgy hiszem nyakát akarták, elől pedig Balognak mérnök fia ült, egy irtóztató csapatot kapott szemöldökére fokossal talán meg is vakul belő.

Később tudtuk meg az uton, hogy a szekcsőieket reggeltől fogva nem eresztették ki a városból, hogy hirt ne hozhassanak nekünk arról, hogy mi vár reánk. S egy bari lakos Holeman nevű elvtársunk, még délelőtt oda ment, annak fejét a csendbiztos bezaggattatta és bebörtönöztette.

Ezen gyilkos támadás után haza tértünk, intve a népet, hogy legyen nyugodt és ne próbálja meg a visszatörést. Ennyi szemem előtt folyt le, erre esküt is tohetek.

Éjfél után két óra tájon ablakomat megzörgették, egy hallgatóm jött, vagy inkább vánszorgott vérében, s azt a hirt hozta, hogy több baloldali választó Mohácson Herger János kocsmájában békésen borozott, s a szekcsői hősök megérkezvén, újra megtámadták őket szuronyonnyal. Egypár iparos halálos sebet kapott, az egyik reggelre meghalt, a másik életéhez sinca remény, a többit is megszurkálták, s Hergernek ablakait bezúzták, sőt belövöldöztek rajta azon szobába, melyben a követjelöltet lenni vélték. S azt mondták a pandurok, hogy fel vannak szabadítva, hogy akár százával lövöldözzék le a balpártiakat egy hajszáluk sem görbül meg érte, sőt már meg is van a bőrük ára fizetve. S azt is ígérlek, hogy a balpart vezetőit okvetlen leölik. Nem tudom, hogy még mennyi igaz a dologból, de annyit már tapasztalatból tudok, hogy nekünk nem politikai ellenfelekkel, hanem orgyilkos banditákkal van dolgunk.“

Nagy Ignác, ref. lelkész.

A ki ezen vértháborító leírást olvassa, bizonyonnyal azt fogja hinni, hogy a leíró vagy szántsándékosan tuloz vagy talán nagyító úvegen nézte a dolgot, sőt lehet hogy az ijedség beszéltette el vele így.

Sorok írója maga is e véleményben volt, s egész hajlammal adott hitelt a jobboldali lapok ellenkező tudósításainak, hogy t. i. a balpártiak is hibásak voltak. Hiszen azt olvasni egy szolgabiróról, hogy tervszerű gyilkolást intéztet az ellenzékiek ellen, — s e hirt el is hinni, oly országban, melyben a törvénynek s a törvényszerű eljárásnak legalább látszata van, — nem lehet. Ezt megtették elfogott ellenségeikkel a régi barbarok, de a Nero, Caligula, Heliogabal idejét kivéve alig emlékezik a történelem oly esetre, hogy valamely hatalom békés időben, saját békés polgárait gyilkoltatta volna, s mert a 19-ik századból ezer éveket ugorni vissza lehetetlenségnek gondolja minden ember, tehát lehetetlenségnek tartotta azt is,

hogy egy, magát civilizáltnak nevező hatalom, — ily dolgot tervszerűleg, és kiszámítva vihessen végre.

A Bertalanéji eset leplezett politikai csábítással történt oly időben, minőben a hitfelekezetek fegyveres harcban álltak egymással; történtek gyilkolások vallási fanatismusból, de hogy szabad képviselőválasztási mozgalomban a rendnek öreül hivatott fegyveres hatalom maga tervezzen egy ilyszerű támadást? — ez tudunkkal legalább még nem fordult elő.

Nem is lehetett elhinni. Hogy merne ilyet tenni egy szolgabíró vagy csendbiztos! Hiszen ez, miután a törvények rendőrei által követtetett el, olyanok által, kiknek szárnyai alá futva, gyilkos fegyverre talált a megtámadott, — nagyobb bűn a rablógyilkosságnál; ez a legalattomosabb gazsággal kiszámított törbe csalás, a kényelmes gyilkosságnak csálhatatlanul kivihető terve, mert nem ellentállásra, hanem oltalomra gondolva gyűl fegyvere elébe az üldözött. Mint Spartában az apagyilkosságról nem volt törvény, mert az lehetetlennek tartatott, — úgy nincsen a civilizált államokban a törvény közegei által, békés polgárok ellen tervszerűleg elkövethető gyilkolás ellen törvény, — mert az is lehetetlennek tartatik. A bűn nagyságát tehát „a lehetetlenséget“ illető ezen hit domborítja ki előttünk.

Nem lehetett tehát elhinni, hogy az úgy történt, amint leírva van. Élethossziglan tartó börtönnél kisebb büntetésre ily bűn nem számíthat, tehát melyik szolgabíró merne a csendbiztosnak ily utasítást adni, vagy daczára az ily utasításnak, melyik csendbiztos merné azt keresztülvinni? Ezért kerékbe, máshol mozsárba törték volna az embert ezelőtt.

A tudósítás tehát lehetlenségről tudósított.

És nem úgy van, mert a tudósítás, kevés tulzással, valóban megtörtént dolgot irt le. Becsületben megöszült, magukat ily eseteknél a pártoskodáson felülemelni tudó egyének komoly állítása folytán, — mely minden hirlapi tudósításnál hitelesebb, — írja eztet a jelen sorok írója;

s hogy a valóságról következtetések által is meggyőzze a közönséget, ime álljanak itt a következő tények:

Tény az, hogy Duna-Szekcső előtt az ellenzékiet nem a szekcsőiek, hanem mohácsiak s más falukból odagyült egyének fogadták, s hogy ezek a Szekcsőbe menni akaró ellenzékiet előtt az utat elállták.

Tény az, hogy az utonállás ezen kihívó neme az ellenzékiet és számra sokkal kevesebb utonállók közt verekedést idézett elő

Tény az, hogy a verekedésnek mindjárt kezdetekor, eddig észre nem vett pandurok rohantak elő, s az utonállók sorai közé állva, a rend helyreállításának ürügye alatt csakis az ellenzékietet támadták meg.

Mi indított tehát arra egy csomó más falusi embert, hogy az ellenzékietet megelőzve Szekcső előtt táborot üssön?

Mi bátorította arra, hogy háromszor számosabb emberből álló csapatot megtámadjon?

Miként történt az, hogy a pandurok ily szokatlan számmal jelentek meg egyszerre, s hogy a szétvált verekedők közül a futó ellenzékiet gyilkolásába és üldözésébe merültek, valódi hadi tactica szerint, midőn t. i. a futókat a lovasság szokta üzőbe venni?

Miért szurkáltak a hintókba, hol olyanok ültek, kik a verekedésben nem vettek részt?

És most vegyük tekintetbe, hogy Duna-Szekcső egyike a kerület legnépesebb községeinek, melyet a kormánypárt mintegy cernirozva tartott, nehogy az ellenzékhez pártoljanak, miután arra nagy hajlamot mutattak.

Vegyük tekintetbe, hogy az ellenzékiet ezen tömeges bevonulása, amint várható volt, az egész helységet, vagy a helység többségét az ellenzék részére fogja terelni: — mi lehet következetesebb következtetés, mint az: hogy a kormánypártiak, az ellenzéknek ezen bevonulását minden áron meg akarták akadályozni, de mert a szekcsőiek az akadályozásra nem mutattak kedvet, idegen helyekről kellett utonállókat gyűjteni; de mert a bevonulók számá-

val mérkőzhető hadat nem lehetett előállítani, fedezetül a pandurok rendeltettek mellé.

Ezen természetes következtetés támogatására és megerősítésére szolgálnak még a következők:

A Mohácsra bevonult ellenzékiek után bevonult a támadó csoport is, és midőn azok a korcsmákban boroztak volna, újra verekedésre ingerlé őket. S ime ott van a feles számu pandurcsapat ismét, megtámadja, és szurkálja az ellenzékiet újra.

És most eltekintve a támadástól, vegyük szemügyre a mohácsi kerületben uralkodott körülményeket:

Tény, hogy az ellenzék nagy többségben volt.

A tapasztalás azt kezdte bizonyítani, hogy a kormány-párt száma elérte a netovábbot, miután minden megnyerhető ember meg volt már nyerve, miután az etetés, itatás, vesztegetés, hivatalos pressió, az ellenzékietől már nem volt képes egyéneket keríteni. Az ellenzék győzelme tehát ez uton bizonyosnak látszott.

Más tervhez kellett folyamodni, és ez: a megfélemlítés terve volt, melyet azonban, a hatóság fegyveres erejének hozzájárulása nélkül kivinni nem lehetett.

És ezen látszat mellett bizonyul, a Mohácson állomásozó honvédség parancsnokának azon nyilatkozata, hogy t. i. midőn a megtámadott ellenzékiek katonaságért kiáltottak, a katonaság csak akkor rendeltetett meg a szolgabíró által, midőn az ellenzékiek már leverettek. „És az ártatlanul kiontott vér, a Goocs szolgabíró fejére száll vissza!“ — Ezen szavakkal végzi nyilatkozatát a honvéd-örnagy.

Ide tehát minden más bizonyíték szükségtelen, s ama megbízható emberek állítása után csupán annyit jegyezek föl: hogy a verekedést mindig a kormánypártiak kezdték, s hogy a pandurok mégis mindig az ő részükön voltak, s pedig nem mint rendcsinálók, hanem mint támogatók.

A lehetetlennek vélt eset tehát lehetséges volt, s a jobboldali lapokban megjelent ferdtések ellen az eltagadhatlan tények szólaltak föl.

A törvény és rendőreül kiállított fegyveres hatalom tehát a gyilkolók szerepét üzte, s ezen példa által mintegy általános gyilkolásra szabadítá föl a kormánypártot, mely ez által azt látta, hogy az ellenzékiek nemcsak hogy a törvény védelme alatt nem állanak, de mint ártalmas állatok, a törvény saját keze által pusztítatnak.

A párt és hivatalos fegyelem ezen korszakában pedig eme alsóbbrendű hivatalos közegekről nem lehet azt feltételezni, hogy mindezek végrehajtását, a maguk szakálára merték volna. Ámde azt feltételezni, hogy felsőbb sugalmazás folytán estek a bűnök eme legmegbocsáthatlanabbikába, szintén merész, és a kormányzási eljárást az alávalóság mocskába sülyesztő gondolat.

Hazafiságot, alkotmányhűséget, törvénytiszteletet, vagy becsületet feltételezni oly kormányról, mely az ilyenekbe nemcsak belenyugszik, de azt engedélyezi is, sőt nemcsak engedélyezi, de sugalmazza! — feltenni örülség.

Honnan volt tehát az, hogy daczára az egész ország felháborodásának, minden becsületes ember megbotránkozásának ezen halál s bűnöket elkövető hivatalnokok nem függesztettek föl, s a vizsgálat csakugy lágymelegen kezdetett meg, mely befejezve még most sincs, a bűnösök pedig folyton élvezik hivatalos állásuk gyümölcsét s itélnek boldogok, boldogtalanok felett, holott számtalan eset adta magát elő, miként a baloldal részére nyilatkozó, vagy annak javára ártatlanul bár, de tényleges közreműködő hivatalnokot anélkül, hogy hivatalos állásával csak egy cseppet is visszaélt volna, azonnal felfüggesztettek?

Különben ne emelgessük a fátyolt, mert talán meg kellene borzadnunk azon képtől, melyet leleplezendők volnánk; inkább igyekezzünk tehát sűrűn, sűrűn bevonni azt, és eltakarni a még romlatlan keblek előtt, nehogy a hazafiság, honszeretet, és népjogot illető minden illuziót az undor egy nemének pocsótája nyeljen el.

Ezen példákat nem illethetjük a pártküzdelemnek sok tekintetben nemes értelmű kifejezésével, mert amely küzdelem homlokzatára az emberi jellemvonást meggyalázó,

s gazsággá fajuló önhaszonlesésnek bélyege van sütvé, és pedig ily semmi tartózkodást nem ismerő módon, — az a küzdelem nem pártküzdelem többé, hanem a korlátot szakított önzésnek végre magát is agyonverdeső, örjüngő jelensége.

Erőszak, testvérgyűlölet, testvérgyilkosság ennek a szabadválasztásnak a neve, oly kezek által előidézttve, melyek titokban akarnának működni, de hogy ne lássuk, magunk dobunk rá takaró fátyolt.

Mindig voltak kortesverekedések, de meg is voltak büntetve mindig, midőn azonban olyanok követik el a büntényt, kiknek megbüntetésére hamarosan nincs egyéb eszköz a fohásznál, hát akkor nem is tehát egyebet a nép, mint azt: hogy az Isten büntetéseért foháskodik. És ezt teszi most a magyar nemzet többsége.

A hivatalos visszaélések leírásának folytatása.

„Gyöngyös-Tarjánban június 16-dikán a jobb és balpárt közt verekedés támadván, másnap a kir. ügyész délelőtt, délután pedig a kir. aljárásbíró jött ki, de csakis a jobboldaliak panaszát hallgatták meg, s ezen egyoldalú panaszra számos baloldali elfogattak és vason Gyöngyösre kísértették. Azóta az üldözés és befogattás szakadatlanul tart, s már mintegy 60 baloldali egyén, köztük több sérült, sőt olyanok is, kik a verekedés színhelyén jelen sem voltak, elfogattak, s ki sem hallgatva bebörtönöztettek, s a baloldali sérültekről láttelelet sem vétethetett fel, — és ki is jelenté a bíróság, miszerint választás előtt ki sem fognak bocsájtani, sőt a pandurok az illetőket felszólítják a jobbpárthoz térni át, mely esetben késznek nyilatkoztak őket el sem fogni.“

Ezt a példát azért hoztuk föl, mert minden verekedésnél ilyen volt az eljárás. A jobboldalon a legfőbb bünösök is szabad lá^t on hagyattak (mind addig t. i. míg a választás el nem mult) a baloldaliak közül pedig igen gyakran, még a pusztá szemlélők is befogattak; és ez annyira párttaktikává vált, hogy a jobboldal részéről már mesterségesen is szitattak az összekoczczanások, csakhogy alkalom legyen az ellenzék sorait az elfogattások által ritkítani.

A gy.-patai kerületben, a jobboldaliak által provokált verekedés miatt 40 baloldali választó fogatott el és vasaltatt meg, jobboldali egy se.

„Nógrádmegye nógráui kerületében, június 18-án este 6 órakor a balpart négy tekintélyes férfiát: Vincze Károly, Stolla Sándor, Kalhammer János és Majer Ferencz urakat Verőcén a pesti hajóról kiszáltukkor Náray Jenő esküdt és a nógrádmegyei csendbiztos minden igaz ok, sőt ürügy nélkül elfogatták s ugyanazon este 8 órakor Váczon Rosenbach Sándort, a kerület baloldali képviselőjelöltjét is. A valódi ok az, hogy a nevezett egyének Pesten kerületök részére egy képviselőjelöltet kerestek és nyertek s ennek kikiáltását a jobboldal minden áron meg akarta gatolni.“

Mihálytelken verekedés támadván, arról következő tudósítás jelent meg:

„A baloldal részéről nemcsak az akkor letartóztatottak vannak még most is bezárva, de ma ismét ötöt zártak el a mihálytelki balpártiak közül, továbbá a község főjegyzőjét és belrendőrjét bünperbe határozták azért, mert a főjegyző által rendezett majálisról jöve azon összeröppenésnél nem eléggé csillapították a népet; a község főbirájára pedig kimondták a per befogó határozatot, mert az meg nem volt jelen az összezörrenésnél s így nem tett eleget hivatalos kötelességének.

Igy tehát a mihálytelki hajgálásért ekkor 7 baloldali van bezárva és a község 3 első tisztviselője bünperbe fogatni határozatott. Befogatásuk után azonnal tétettek intézkedések szabadlára helyzetetésük iránt, hanem hát ez a mi „független“ törvényszékünk azt hiszi, hogy majd jó lesz ez a szabadlára helyezés választások után is. Más az, mikor nem a baloldali választókról van szó, — az, egészen más. Igaz, hogy egy ember, ki f. hó 2-án „privatim“ nem választási mozgalom közben, egy helybeli asztalos mesterbe 21 srétet lőtt s az asztalos ennek következtén még most is sulyosan beteg, mondom ezen ember ma már szabadlában van, kiadatott kezességre, de a mihálytelki „könnyü testi sértések“ állítólagos okozói nem helyezhetők szabadlára, így hozván ezt magával a korteskedés s a birói „függetlenség“ regulája.

A jászberényi verekedést illetőleg is folyik vizsgálat, még pedig egészen hasonló irányban. Már eddig hét baloldali ember be van zárva, — mint értesültem, csak bicskaszurást 7 baloldali ember kapott, hanem hát azok alkalmasint magukat szurtak meg; mert hát jobboldali senki sem fogatott még el.“

Ezt az esetet leginkább azért hoztuk fel, hogy a jobb és baloldali tisztviselőket illető eljárásban mily óriási nagy volt a különbség. Mig Goócs szolgabíró és czinkostársai, kik valódi gyilkolást követtek el, nemcsak hogy el nem zárattak, de a választásig (amint tudósítva voltunk) még csak vizsgálat alá se kerültek, büntetésben pedig mai napig (1872. nov. 15) sem részesültek, — addig a fentt nevezett baloldali hivatalnokok hasonlíthatlanul kisebb bűnért azonnal bünperbe fogattattak.

Erdélyből írta egy tudósító:

„Pártunk május 26-án Székely-Kereszturon jött össze, mikor jelöltjeink Orbán Balázs és Ugron Gábor nagy lelkesedés köz mondták el politikai hitvallásunkat, de mivel székünk roppant terjedelme miatt minden vidék képviselve nem volt, jelöltjeink vidékenként is bemutatták magunkat a népnek. A távoli Bardoczsziek határozottan csatlakozott az ellenzék zászlajához, az álmaiból felrázott népnek, ezen öntudatos ébrülése felett nagy volt a hivatalnoki sereg ijedelme, a mely felett Bardoczsziek düllója a Thury-Molnár csapat ujoncz renegátja, a testileg lelkileg törpe Cserey Gábor úgy elvesztette fejét, hogy néhány községi bírót, kik a magánhelyen tartott értekezleten mint hallgatók voltak jelen, azonnal lecsapott, s az alispánhoz azon jelentést tette, hogy Ugron és Orbán lázítók bujtogatják a népet, sőt még elfogatási gondolatokkal is tépelődött. Azt hittük akkor, hogy ezen nevetséges pöfeszkedés az ujonczhivatalnok ur tulbuzgalmának volt kifolyása, de azután meggyőződhattünk, hogy ő ezt nem egészen servilismusból, hanem utasítás következtében tette, mert a többi dülló urak, s nevezetesen a ne csak három mázsás voltáról, hanem hihetetlen politikai és társadalmi botrányairól hirhedtté vált Török Gáspár ur járása minden községében iszonyu fenyegetések közt adta ki a rendeletet, hogy ha a baloldali követjelöltek megjelennek, utasítsák ki s fogják el. Megtiltotta elfogatás terhe alatt, hogy senki házába gyűlést tartani ne engedjen, senki ily gyűlésen megjelenni ne merészeljen.“

Bereg megyéből egyik ellenzéki lap közölte a következő sorokat:

„Interpellatio Lónyay János, Bereg megye főispánjához. Méltóságod katonaviselt ember lévén, s az 1848/9-diki szabadságharcz ideje alatt császári osztrák katona . . . miután mi méltóságodat mint becsületes emberbarátot, nyájas és

leereszkedő embert nem ma ismertük meg, — reméljük, hogy bátran s önzetlenül válaszolni fog az alábbi

Kérdő kéréseinkre:

U. I. Honnan van az, hogy méltóságod megyei főispán létére feléptette magát kormánypárti képviselő jelöltnek? s honnan az, hogy le sem téve főispáni hivatalos állását, — hivataloskodása alatt az alsóbb tisztviselői közegek — névszerint: Horváth I. alispán, Füzesséry P., Jobszty Gyula, Katona Sándor szolgabírák, Mózer Vilmos megyei mérnök, árva Leszkay Károly arvaszéki elnök, Debreczeni Bandi a drágalátos szép madár és csendbiztos stb. — letett hivatalos esküjük és a törvény szentsége ellenére — hivatalból korteskednek részére?

Honnan van az — bár jól tudja méltóságod, hogy úgy a tiszaháti, mint a más három választókerületben a becsületes ellenzék állása erős és tömörült, — daczára mégis ennek eltüri méltóságod képviselőjelöltsége mellett, hogy a törvény szentségére megesketett hivatalnokok, törvénytelen zaklatásokkal folyton korteskednek, s a megye becsületes és békeszerető népét — a törvényesség teréről mindinkább a törvénytelenység terére viszik által, — vagyis a jóra való népet a gyalázatos itatások által a törvény tiszteletlenségére — korhelykedés és munkátlanságra kárhóztatják?

Honnan veszik az alatta álló tisztviselők a megyeházából kikerült „Lónyay János“-féle zászlókat s párti jelvényeket s honnan azon roppant pénzösszeget, mely házról-házra, faluról-falura méltóságod szakála s rovására, — etetés-itatás és vesztegetésekre saját neve alatt szerte szóratik?

Hogy tűrheti azt méltóságod, hogy ezen alsóbb tisztviselői közegek — főispáni állása alatt — rovására — igazságtalanságokat, etetés és itatásokat merészelnek elkövetni? s honnan van az, hogy a megyei közigazgatási szolgabírák stb. hivatalukról egészen megfélekezve nap-nap után korteskednek, s a csendbiztosok eltűrhetetlen korteskedéseik által — nem hogy a személy és vagyon biztonságára ügyelnének fel, — de a helyett alávaló itatásaikkal csak is a csend és rendet háborítják, s e becsületes polgárok közé a pártoskodás, gyűlölet és ellenségeskedés magvát hintik szét?

Ismételjük kérésünket. Méltóságod szerény felhívásunkra talán válaszolni fog, s minket e lapok útján felvilágosítand a felől, hogy van-e mindezekről tudomása, s hajlandó-e az elsorolt bajokon hova-hamarább segíteni s kellő orvoslást nyújtani?

Több választó polgár.

A békésmegyei főispánról pedig ezt irták:

A békésmegyei főispán Gyulán, f. hó 10-én színe elé idézve a vármegye irnokait, határozottan kijelentette, hogy kötelességük szavazati jogukat a kormánypárt érdekében érvényesíteni, cynicus nyíltsággal így szólt: Választási joguk gyakorlatában figyelemmel fogom kísérni önöket, s viszont ajánlom figyelmükbe, hogy — ha nekem tetszik — épen olyan könnyen kicsapom, kilóditom önöket hivatalukból, a milyen könnyen kineveztem önöket annak élvezetére. — És az ilyen pressiók következtében megválasztott egyénről merik a jobboldalon azt mondani, pírulás nélkül, hogy az népképviselő. „Erkölcösség jöjjön el a te országod!”

Hanem hat azt hisszük, hogy az ezen tárgyat illető adatokból is elég ennyi. Igyekeztünk az ország minden részéből hozni, ahol t. i a magyarság többségét illetőleg erősebbek voltak a küzdelmek. Hozhattuk volna ugyan minden kerületből, mert a hivatalos visszaélés egy kerületből sem maradt el, hanem akkor pusztá adatokból egy könyvtárt kellett volna összeállítanunk.

Aki az elősoroltakból nem képes magának kellő tájékozottságot szereznii, az nem lenne képes egy könyvtárból sem, mert hogy a felhozott tények közönségesen előfordult, és nem egyes rendkívüli esetek, azt bizonyítja az, hogy a kormány egyiket sem torolta meg, hogy szigorú példaadásával a még bekövetkezhető hasonló eseményeknek gátat vessen; hanem igenis, így folyt ez országszerte, kivétel nélkül, és mindenütt.

Hogy az adatok hitelesek, — az tény, mert valamenyi az illető előadónak felelőssége mellett, és névalírásával jelent meg, — de hogy az előadásban itt vagy ott, nincs-e részrehajlás? arról nem állhat jót senki, de ilyesvalami, a pártoskodás ezen korszakában alig is várható, sőt nemcsak ily körülmények közt, de soha, miután minden embernek megvan a maga egyéni nézete, s többé kevésbé annak hódolva — részrehajló is. És ez nemcsak most van így, de így volt, és így lesz mindig, mert az ember nem tagadhatja meg egyéniségét, avagy ha megtagadja, szörnyűszülöttet szül. A véleménykülönbség megvan pedig mindig a legzajtalanabb korszakban is, s e szerint többé ke-

vésbbé minden történetíró részrehajló, amennyiben t. i. egyéniségétől megválni nem képes.

Az igazságnak elég van téve, ha az illető író a tényeket úgy sorolja elő, amint megtörténtek, véleménye az igazságot se el nem ferdíti, se meg nem tagadja, s az olvasónak mindig van szabadsága arra, hogy e véleményt magáévá tegye-e, vagy ne?

Ezen hivatalos visszaéléseket illető véleményünket, mi is bátrak leszünk tehát elmondani:

Nemcsak oly körülmények közt, mint milyenek közt Magyarország van, hol t. i. három hatalomnak a szövetsége áll szemben a demokracziával, — hanem bármely országban is, minden más szövetség nélkül, csupán a kezénél lévő eszközökre támaszkodva, ha felteszi magában a kormány, hogy minden áron a hatalmon akar maradni, — tehát békés uton megdönteni lehetetlen, ha csak maga magában össze nem omlik, vagy a körülmények fel nem döntik sátorát.

És miért nem lehet megdönteni jogos uton? Azért, mert neki módjában áll a jog ellen jogtalansággal, a korlátozottság irányában korlátlansággal is élni, — míg ha jogtalanság ellen jogtalanságot, korlátlansággal szemben korlátlanságot használnának azok is, ezt ő nemcsak hogy elnyomhatja, de úgy intézheti a nyomást, hogy amaz, még jogának gyakorlatában is megszoritassék, vagy attól elriasztassék.

Csak egy példát vegyünk, amely pedig a jelenleg szóban forgó választások alatt országszerte gyakorlatban volt, u. m.

Az egyik félnek megengedtetik, hogy a másikat verje, míg ha az a másik csak védelmezni meri is magát, ő részeseül büntetésben. Ha jobboldaliak kezdték is a verekedést, akkor is a baloldaliak fogattattak el.

Mi fog ebből következni? Az, hogy az egyik rész megfélemlítettén vagy visszahuzódik a választási mozgalomtól, vagy látván amazoknak minden tekintetben nagyobb előnyét, — ha csak nem megtörhetlen meggyőződéssel és tántoríthatlan szilárd jellemmel bír, — ami pe-

dig a ritkább tulajdonok közé tartozik, — tehát ingert érez magában azon előnyöket szintén élvezhetni. És hogy ezen inger benne csakis fokozódjék, a megfélemlítés előkészítő módszere után, ott van a hatalom, kezében a másik módszer is, t. i. — a jutalmazás, a mit máskülönbén vesztegetésnek is lehet nevezni.

Eltekintve az itatástól, eltekintve a pénzosztogatástól, maga a megfélemlítés, és ezzel szemben a másik párton nemcsak a korlátlanlanság előnye, hanem még a biztos jutalom is, — eléggé terelő és csábító eszköz arra, hogy a gyarló emberi természet előtte meghódoljon, s hogy az igazság erkölcsi érzete, s inkább az érzékből, mint tiszta lelkifelfogásból származó meggyőződés elnémuljon.

Miért ellenzéki valaki? mert azon meggyőződésben van, hogy — ezen az úton fogja a haza, s a haza javával a maga javát is elérni; — s ime, egyszerre csak azt látja, hogy nini, hiszen rossz úton járok, mert a mi jó van, az amott van.

Igaz, hogy ez csak a választási idény alatt van így, — ámde hiszen magából a természetből tapasztaljuk, hogy az emberi szemnek megvan a maga láthatára, s a tudatlanság bizonyosan ott képzeli a világ végét, s azt gondolataival túlszárnyalni nem képes. És épen ez a körülmény uralkodik a gyakorlati életben: ahhoz, hogy valaki a jelenen túltegye magát, az erős meggyőződésnek és tiszta felfogásnak látcsöve szükséges, melyen át egyformán lát multba, jövőbe, — migha ezen látcsövel nem bír, megadja magát a jelen látszatának, s azon világot, mely a láthatáron túl következik, a folyton szeme előtt lebegő valóság behatása által lefegyvereztetve, nem bírja még csak képzelni sem.

Igy adja meg magát a legtöbb ember, a választási idény alatt észlelő látszatnak, s érzéke által is felfogható behatásnak, mely eltakarja előle a jövőt, és feledteti a közel multat. S az emberi elszédítés ezen nemének rendesen a hatalom van birtokában, melynek felhasználása, ha összefér lelkiismeretével, — rövid ideig megbukhatlanul a polczon fogja őt tartani.

Ámde lépünk ki a hivatalos megfélemlítés előkészítő iskolájából, és lássuk, hogy miként van betöltve a küzdter, mely ezután következik.

**A tervszerűleg megindított választási küzdelemnek
második része.**

Az etetés és itatás.

Ehhez úgy hisszük, hogy adatok sem igen kellenek; valamennyi magán és hirlapi tudósítás rendszeren ezen sorokkal kezd: „és folyik az itatás, etetés, lélekvásárlás,“ — mely két elsőt illetőleg különben jobb és baloldal vete- kedett egymással, s hogy nem a baloldal győzte jobban, annak csak az az oka, mert a jobboldalon volt a pénz.

Az etetés és itatás különben már régi bevett rossz szo- kás nálunk is, mint mindenütt, a hol a szabadválasztást ille- tőleg czélszerű törvények még nem hozattak, s erre már mintegy számít a választó közönség alsó osztálya; eléggé szégyenítő ugyan, hogy a hazafiúi és emberi jogok nemes gyakorlatát ily alacsony, s az állati ösztönből kifolyó, érzéki dologgal köti össze, s etetni, itatni kívántatja ma- gát, amiért oly szerencsés, hogy ő is járulhat egy szavazat- tal, hazájának és azzal összeköttetésben saját magának ügyéhez is. — De mert a régi tisztviselői választásokról származott reánk ez a rossz, midőn nem annyira a hazafiság, mint a személyes érdekek képezték a főindokot, — tehát a képviselői választás eszméje összezavartatott amazzal, s a választók nagyrésze, minden felvilágosításnak daczára azon hitben él mai napság is, miként most sem igen van egyébről szó, mint volt, t. i. akkor, — hogy tehát ki legyen a szolgabíró? — ergo: — ki legyen a követ? a mi például igen sok kortes nótából is kitűnik:

„Nem kell nekünk Pánti Pista
Mert a bort velünk nem iszsza; —
Fehér László a követünk

A kit mi nagyon szeretünk“, stb. stb.

Az elv tehát a személy előtt háttérbe szorul, sőt amint a nagy-károlyi követválasztásnál tapasztalni lehetett,

nem csupán a nép, hanem az intelligencia maga tette személykérdéssé a dolgot, s voltak sokan, kik személykérdésből nem a saját elvüket valló jelöltet, hanem az ellenjelöltet támogatták.

Mikor ez még az intelligentiánál is így van, — az az hogy vannak rá esetek, tehát nem lehet csodálni, ha a választók alsóbb osztálya még inkább személy-kérdést csinál a választásból, s hogy szivesebben issza egyiknek a borát, mint a másíknak.

Lehet mondani, hogy igen-igen gyakran előfordult az az eset, hogy a nép nem hagyta el jó földesurát, s hogy miféle elvet vall, azt elnézte, — de, az ételt és italt megkivánta, s mintegy büszkélkedett azon erényében: hogy a saját földesuráért issza.

Ez különben elmondhatjuk, oly helyeken történt leginkább, hol a földesur, a jobboldalhoz tartozott, s merjük állítani, hogy egész Magyar- és Erdélyországban nem volt egyetlen választókerület, hol a jobboldalit, ha mindjárt jó földesur volt is, baloldallal szemben, etetés és itatás nélkül megválasztották volna, elég kegynek tartották már magát azt, ha nem isszák a baloldali borát, miután igen sok helyen megtörtént még az is, hogy az itató földesurtól, a nem itató baloldalihoz mentek át.

Az etetés és itatás fegyvere különben sem az a fegyver már, amelyre támaszkodni lehessen, mint bevett rossz szokást, megvárja ugyan a nép vagy mi? ámde korántsem elegendő arra, hogy meggyőződését feláldozza érte, s a mint feljebb irtuk, csakis jó földesur képes pusztán ezen eszközzel is valamire menni. Ott azonban, hol a nép által nem kiválóan szeretett földesur lépett föl jobboldali jelöltül, ha más eszköz nem lett volna kezében, mint pusztán az etetés és itatás, — megbukott volna okvetetlen. Csakis a leirt hivatalos visszaélések adhatták meg ilyenkor azt a lökést, hogy a választó a jobboldalra kerüljön, hol aztán az etetés, és itatás mézén megmaradjon.

S habár a mint mondjuk, megvárta népünk az etetést és itatást, számos kerület volt az országban, hol az ellen-

zéki követek minden itatás és etetés nélkül választattak meg, sőt nemcsak, de az emberi erénynek sok helyen azon lélektani vonásai tűntek föl hogy: a mint az ellenzék jelöltje, nem bizván egészen a választók ragaszkodásában, szintén itatáshoz fogott, azon pillanattól kezdve tapasztalá, hogy emberei fogynak.

„Hiszen ha te se bizol ügyed tisztaságában, hanem az etetést és itatást veszed elő, hát már akkor ahhoz megyek, a ki többet ad.“ A jellemszilárdság kötelékét maga az ellenzéki jelölt pattantotta meg, és a választók tömege széthullt. A lélektan ezen alapjáról kiindulva, az bizonyult a leghelyesebb taktikának: vagy semmit nem adni, vagy versenyezni a másikkal, ki ezenfelül a hivatalos megfélemlítés eszközével is rendelkezett.

Azok különösen, kik a nép nyelvén szólni tudtak, és az ellenzékhez tartoztak, épen nem voltak arra szorulva, hogy az etetés és itatás megszégyenítő eszközéhez nyuljanak, miután e tekintetben a jobboldallal ugyis aligha versenyezhettek, míg másoldalról elvesztették az igazság tisztaságának azon kifejezését, mely a választók jobbait zászlója alá gyűjtötte; — a gyávákat, torkosokat, és haszonlesőket pedig úgy se lett volna képes megtartani.

És ezt a többi közt leginkább bizonyította az érsekujvári, és szt-endrei kerület. Az érsekujvári kerületben az ellenzék jelöltje báró Baldácsy Antal, szintén pénzzel kezdett dolgozni, mire báró Vodianer Béla azzal felelt, hogy ötször annyit költött, mely válasz csakhamar visszalépésre kényszeríté Baldácsyt. Szt-Endrén ellenben Ivánka Imre nem akart meghátrálni gróf Apponyi előtt, s az lett a vége, hogy mégis Apponyit választották meg, mert szóbeszéd szerint 150 ezer forintot tudott költeni, míg Ivánka csak 40-et.

Az etetés és itatás fegyveréhez különben csakis ott nyultak az ellenzékiek, hol a kerületek népessége kevert volt, az az nem pusztán magyarokból állt, s így az idegenajku töredéket illetőleg ujjat mertek huzni a jobboldali jelölttel, kinek az egész kerületet kellett ellátnia; — vagy

pedig oly helyeken, hol az ellenzéki jelölt pénzereje nemcsak hogy megmérkőzött amazéval, de azt felül is haladta, — s maga a kerület pedig híres volt arról, hogy ott pénz nélkül boldogulni nem lehet.

De vajmi kevés volt a baloldali jelöltek közt olyan, ki pénzerőre mérkőzhetett a jobboldali jelölttel, miután a pesti központi kormánypárt pénztárában, a jobboldali jelöltek támogatására másfél millió forint volt összegyűjtve, míg a „Reform“ czimű kormánylap félig hivatalos jelentéséből az tűnt ki: hogy a választásokra 8 millió ment föl, a mely összegről a „Reform“ csakis hivatalos uton hallhatott valamit, s így annak oly összegnek kellett lenni, melyről hivatalos kimutatást vezettek.

Azon etetés és itatás tehát, mely a baloldal néhány tagja által, ily óriási összeggel szemben véghezvitetett, alig nevezhető valaminek, míg ha tekintetbe vesszük azon fölül a papság és arisztokraczia által elpazarlott tömérdek pénzt, — gondolkozni sem kell azon, vajjon a hivatalos nyomástól eltekintve is — mérkőzhetett volna-e az ellenzék a jobboldallal?

De hogy újra ismételjük az előbb mondottakat: az etetés és itatás fegyvere a jobboldali győzelem kiküzdéséhez, korántsem lett volna elegendő. A választók mégis kezdtek már vajudni annyira, miként néhány napi jól ihatás és ehetés talán még se kárpótolja azon veszteségeket, melyeket akkor várhatnak, ha ismét ez a jobboldali kormány fog megmaradni; mert azt, hogy az ő érdekük baloldali kormány kíván, azt már tudták; ha tehát mégis a jobboldallal szavaznak, már akkor kell, hogy kézzelfogható nyerességet érezzenek, és pedig annyit, amennyi által kárpótolva lesznek, s a miről következő fejezetünkben szólunk.

Az etetés és itatás különben nem kevésbé idézte elő a nép erkölcsi romlását, mint az igazságszolgáltatás igazságtalan eljárása; szóval a nemtelen eszközök nem eszközölhetnek nemes hatást.

A torkosság napirenddé kezdett válni; a népet el-

vonta munkájától, belevitte a mértékletlenség pocsétájába, melyben épen úgy fetrengett lelkével, mint testével. S míg a kevésbbé szilárd jelleműek s mértékletlenek, reggeltől estig dobzódtak a nyitott korcsmákban, és fertőzték undorító lehelleteikkel a levegőt, — addíg a magukat visszahuzókban valóságos utálatot gerjesztettek, mely gyakran szitokban, gyakran gúnyban nyilatkozott, a mi persze néha nagyobb, néha kisebb, de legtöbbsnyire véres-verekekedéseket idézett elő.

Bizony sok életért felelős a kormány a történelem előtt, s ha mint alkotmányos mozgalmat tekintjük ezen választási idényt, az ily alkotmánytól valóban meg kell borzadnunk; míg ha ellenben úgy vesszük, amint valóban van „véres küzdelemnek“, — igen sokat könnyíthetünk a vádon, mely különben a legsúlyosabb vád lehetne azok közt, melyek valaha kormányra elmondattak.

Mi azonban azon szempontból ítéljük meg, a mely szempontból kiindultunk: mint a demokracziának az arisztokracziával folytatott élethalál harcát, melyben nem hogy nem válogattattak az eszközök, — de nagyon is válogattattak, hogy t. i. melyikkel lehet ártani legjobban, és legbiztosabban? A hátultőlő fegyvertől a golyószóróig, — a golyószórótól kezdve a dynamit-bombáig, — persze más alakban.

És ha épen nem lehetett emberélet nélkül, — hát emberélettel. Egy vagy két emberrel kevesebb, az mind-egy, azt ily kérdéseknél nem lehetett tekintetbe venni. A hány választás, annyi ütközet, és annyi veszett, vagy nyert csata.

Hanem 1872-ben a papság egészen más taktikát követett, mint 1869-ben. Már javában folytak a választási mozgalmak, s ime a papság még nem terítettett asztalt, és nem ereszté meg hordóinak csapjait.

A jobboldali lapok már kezdtek elégedetlenek lenni a papság magaviseletével, sőt a „Reform“ — egyenesen meg-rámadta az esztergomi érseket, hogy a haza s a béke érdekében (!) végre megnyithatná erszényét.

Hanem a papság csak hallgatott. A papi városokban egész kényelembe helyezte magát az ellenzék és alig tartá érdeemesnek a vigyázatot, hogy itt-ott figyelő örököt tartson készen. 1869-ben már ilyenkor iszonyuan dorbézolt a leitatott tábor a szentatyáktól érkezett malasztban, míg most csakúgy kortyonként eresztgették a tiszta lelkiismeret vidító balzsamát.

Mikor aztán már csak pár hét választá őket a szavazás határnapjától, akkor végre megnyiltak mindenfelé s valódi sorlövést adtak a csapatok, hogy az emberek csakúgy hulltak az utczákon, mint a legyek, s az ezeregy éjszakai mese folytonosan terített asztala megjelent az igazhivők szemei előtt. Folyt aztán a dinom-dánom az utolsó napig éjjel-nappal.

Esztergomban és Pécssett vissza is foglalták az 1869-ben elvesztett pozíciót. Egerben, Kalocsán, Nagy-Váradon most sem bírtak semmire menni.

Az egri választók pedig nagy kísérletnek voltak kitéve. Burik István, a jobboldali követjelölt mind alakját, mind modorát illetőleg egyike volt a nép előtt legkedveltebb embereknek; rokonságban, komaságban, sógorságban a fél, — barátságban az egész várossal, — a papzság bizton számított megválasztatására, s az egriek szilárdsága előtt bukott mégis.

Ámde egész Magyarországon csak egy Eger városa van. Az etetés és itatás legundorítóbb eszköze a népfertőztetésnek; olyan ez, mint mikor a bujálkodó a női erkölcs meglopásához már nem bir egyéb utat találni, tehát részegítő italokkal hozza a nőt öntudatlan állapotba, hogy aztán szeplőtelenységét ocsmány bűnével fertőztesse meg. A papság méltán irtózhatott volna ily módokkal juthatni a nép erényéhez, és lelkipásztori szent kezekkel mártani a mocskba, a pásztorságukra bizott lelkeket. A szűszékről megcsalni az Istent hamis ajakkal, az oltártól hamis imádsággal, aztán bujálkodni a nép hitének és becsületének árából. Istencsalás, népfertőztetés!

És az emberiségnek valódi meggyalázói azok, kik a

szegénység sajnálatraméltó állapotából akarják kiszivattyuzni az aranyat. Mint az aranyosók a fővényt vízzel, — ök borral mossák az emberiséget, hogy aztán kincseiktől, aranyuktól, — szavazatuktól megfoszthassák. — Rablók, kik a szegénység tengerébe mennek halászni, s könnyelműen ragadván el tőlük a szavazat azon gyöngyét, melyért évekig izzadnak, pimaszul dobják élnetetlen önérdéküknek erőszakos hatalommal közös urnájába!

Vesztegetések.

A vesztegetésnek ezer neme, és ezer faja merült föl, nemcsak a választási idény alatt, de 1867. óta folytonosan. A kormánynak, a kormánypárt tagjainak, a papságnak, az arisztokracziának, főispánoknak, alispánoknak stb. mindig elég figyelmök és gondjuk volt arra, hogy a városok, helységek, vagy kerületek befolyásosabb embereit szemmel tartsák, azok anyagi helyzetét puhatolják, s ha netalán alkalom kínálkoznék megnyerhetésére, tehát azon alkalmat el ne szalaszszák.

Nem szükséges ide semmi adat, tudja azt minden ember, noha a „Választások“ czimű fejezetünkben adat is fog lenni elég. Jelen sorok írója különben azon korban él, melyet leír, s a melyről ír. Mindenki aki olvassa, tudhatja, vajjon igazakat ír-e vagy nem? és sorok írója meg van róla győződve, hogy e munka hitelének érdemében legszorosabban a valóság megírásához tartsa magát, — különben mint költött dolgok halmazának, — munkájának semmi bece nem leend. Azt pedig nem akarhatja egy író sem, ki fel bírja fogni: hogy azáltal egyik félnek sem használ, munkájának hitelét pedig tökéletesen megsemmisíti.

Úgy irni, hogy egyik pártnak se lehessen ellene kifogása — nem lehet. A jobboldal a sophismák politikáját követi; mindent másképen tesz és mindent másképen magyaráz. Alig van valami amit nem pártérdekből tesz, hanem azért organumai a nemzet érdekét hangoztatják, már pedig

egy történetíró, ki, mielőtt a történetek megírásához fogott, számot vetett lelkiismeretével, csak nem teheti azt: hogy meggyőződésének ellenére elhiggye, hogy mindent, amit a kormánypárt tesz, hazafiságból követtetik el, s hogy pártérdekből nem történik semmi; — már pedig, ha csakugy fontosabb dologra mondja is ki azt, hogy pártérdekből követtetett el, meg lehet róla győződve, miként a kormánypárt, — mely színleg semmit se akar pártérdekből cselekedni, — megvonja tőle elismerését; s mert ez így van, nincs tehát egyéb hátra, mint eltekintve rosszalástól vagy helyesléstől, haladni a kitüzött egyenes uton.

Bátran ki lehet tehát mondani, hogy az a hatalom, mely bármiféle hivatalnokok kinevezését illetőleg is a kormány kezében volt, inkább használtatott fel pártoskodásra, mint a közjó előmozdítására, mert: (erre tanu lehet maga az olvasó) nincs oly tudomány és tehetség, mely protekció nélkül képességéhez méltó hivatalra tehetett volna szert, — s ellenben alig lehet oly tudatlanságot képzelni, melyet protekció útján a legképesítettebb egyének elébe emelni ne lehetett volna?

És miféle protekciók voltak a visszautasíthatlanok?

Oly egyéneké, kik a pártállásra nagy befolyással bírtak. Érsekek, püspökök, főpapok, — miután ezek a választásokra beláthatlan befolyást gyakoroltak. Mánások, kik tulajdonképen a helyzet urai voltak. Nagybirtokosok, kik készek voltak tenni és költeni a Deákpárt mellett, vagy más, kortességükről nevezeteseknek ismert egyének.

Az ellenzéki lapok produkáltak is egy levelet Recsky András hevesmegyei birtokos, és ott nagy befolyással bíró egyéntől, ki egyik ismerősét biztosította arról, hogy a régen vágyott hivatalt megkapja, ha ennyi és ennyi embert bir a jobboldali jelöltnek, gróf Szapáry Gyulának megszerezni.

Épen úgy produkálták a Berzenczey László levelét, melyben az illető egyik barátjának bevallotta: hogy t. i. ő azért lépett le a képviselőségről, mert a kormány neki, — és pedig azon feltétel alatt, hogy jobboldalivá lesz, —

nagy hivatalt ígért. Berzenczeynek ugyanis nagy népszerűsége volt Erdélyben, és a kormány jó fogásnak vette őt.

És ez így ment országszerte. A befolyásosabb egyének vagy kinevezettek, vagy ajánlottjaikat neveztették ki. Ők befolyásaikat felhasználták arra, hogy a kormányt lekenyerezzék, a kormány pedig hatalmát, s a kezében lévő eszközöket használta föl arra, hogy a befolyásos embereket lekenyerezze. S ime egyszer csak azt vette észre egyik vagy a másik vidék: hogy ez, vagy az az embere, kit jó és független hazafinak tartott mindenki, — Deákpárti.

„Már pedig ez csak nincs hivatalra szorulva!“ hangzott a közvélemény felkiáltása. — Hja, neki az a meggyőződése. Jó, önzetlen, derék hazafi, és kormánypárti. A kormány tehát bizonyosan jól és helyesen dolgozik. — Ez lett a következtetés, amely következtetés pedig nagy hatással volt minden oly egyénre, ki a más fejével szokott gondolkozni, pedig ha az illetők nem sajnálták volna a fáradságot, kutatni, és utána nézni, vajjon mégis nincs-e valami más oka is az illetőnek arra, hogy a kormánynyal tartson, tehát a legtöbb esetben meggyőződhetek volna arról, hogy ezen vagy azon az uton, rokona, barátja, vagy bármiféle tény által, de le van a kormány részére kenye rezve.

Ime tehát egyik és nagyszerű vesztegetés volt a kormány részéről, a hivatal vagy más kegyeknek olyanok számára való osztogatása, kik azt tudományuk után, tehát korteskedő befolyások nélkül, se ki nem érdemelték, se meg nem nyerték volna soha.

Második és hathatós ága a vesztegetésnek, a kath. papság kezében volt. A számtalan gazdatiszti, alapítványi, stb. hivatal; haszonbérleti, kölcsönzési előnyök; munkáltatási, üzleti és más egyéb dolgok, melyek csakis azoknak adattak, kik az ő intésük után helyezték el szavazataikat.

Aztán az arisztokracia, mely valamennyi társulatnak vezényfonalát kezében tartotta, s Magyarország nagyobb részét birtokolta.

Jöttek aztán az állami javadalmak haszonbérletei, a

szabadalmak, a vállalatok, az építkezések, az egyetemek, a tanári kinevezések, stb.

Végre az ígéret, pénz, és megfélemlítés által történhető vesztegetések.

Ezek persze csak főbb vonásaikban vannak megjelevezve, melyek közül minden egyes főbbvonás számtalan mellékággal birt, úgy annyira, hogy tekintetbe véve mindezeket, s tudva hogy az illetők nem mulasztották el felhasználni, önkénytelenül ama kérdésre jövünk: mi marad tehát a baloldalnak? s mely kérdés mintegy megfejtésére szolgál annak: hogy ily körülmények közt a választási jog önkényes gyakorlatáról beszélni lehet ugyan, de nem lehet elhinni, hogy az valóban fenn is állhat, s így a választás eredményét nem lehet egyébnek tekinteni, csak hatalmi ténynek.

Mi a pénzbeli vesztegetést illeti, az különféle módokon gyakoroltatott, valódi árlejtés és alku szerint. A kínált összegek nagyságai fokról-fokra emelkedtek, amennyire tudniillik, az illetőt vagy mindenáron meg kellett nyerni, vagy a becsárig emelni a portéka árát is. Voltak akik igen olcsó pénzbe kerültek, ha t. i. könnyen megadták magukat, míg sokan kétszeres, sőt háromszoros értékre csigázták egyéni becsük árát. A keresettség nagy volt, az ár egy forinttól tizezerig, vagy feljebb.

A jobboldaliak nem sajnálhatták a pénzt, mert tudták, hogy a kormány ezer alkalommal bir azt visszapótolhatni, a mely visszapótolás következményeit persze a közügyeknek kellett viselniök.

A modor, mely a lélekvásárlás ezen kótyavetyéjén használtatott, tökéletesen vásári volt, kupeczkedés, mint annak a rendje. Legjobban értettek hozzá a zsidók, ők, kik a szemérmertlenség iskolájában nevedtek, s kik nem érezték vérüket arcukba szökni, midőn az emberi becsületnek megszabták az árát, vagy alkudtak is le belőle. Az náluk könnyen ment, nem tudták ők felfogni, hogy mi az, s ha néhol rossz helyen kopogtattak, s emberükre találván jól elpántoltattak, csodálkozásukat fejezik ki a fölött: vajjon

hogy lehet haragudni ha valakinek pénzt ígérnek olyanért, amit nem lehet megfogni.

Valóban a zsidóság volt az, mely erre a geschäftere legjobban vállalkozott, — gyakran mutyiba a főkortesekkel. Ők ismerték legjobban az emberek anyagi helyzetét, s ebből következtetve azt a gyenge oldalt, melyről legjobban meg lehetett azt közelíteni.

Vannak ugyan ellenzéki képviselők, akik azt állítják, hogy igen sokat köszönhettek a zsidóknak. Nem tudjuk ugyan, hogy mily értelemben, de meg lehet. Hiszen semmi sincs kivétel nélkül; igaz ugyan, hogy a zsidónak a talán már vele született véralkat, életmód, s azon köröknél fogva, melyekben forognak, — sokkal nagyobb feladat menten maradni a kísérletektől és visszautasítani az anyagi hasznot, — de lehet, miért ne lehetne. Érje őket a kiérdemlett tisztelet és elismerés, de megvalljuk, oly kevésre teszszük az ily tiszteletreméltó zsidók számát, miként százra nem merünk kettőt számítani.

A pénzbeli vesztegetések különben, daczára a „Reform“ kormánypárti lap által bevallott annyi millióknak, csak egy nagyon gyenge segédeszközét képezték azon vesztegetéseknek, melyekkel a földesurak éltek a helységek lakosai iránt.

A magyar birtokviszonyokat ismerve, a jászok, kunok, hajduk, csajkások, stb. kerületeit kivéve alig van helység, melynek határából ne a papság, állam, valami mágnás, vagy más nagyobb földbirtokos, — most már sok helyen zsidó, — birná a nagyobb részt, úgy hogy a lakosok vagy összesen, vagy nagy számmal arra vannak utalva, hogy a földes uraságtól kukoricza, krumpli, vagy más növények számára földet béreljenek, feles kaszálót vállaljanak, — vagy plane közös legelőért is oda szoruljanak.

Ime, a dolog természeténél fogva, e pár sor elolvasása után, magától is így fog kombinálni az olvasó: „Miután pedig a papság, arisztokraczia, nagybirtokos osztály s a gazdag zsidóság alig beszámítható kivétellel, jobboldali volt, tehát ezen birtokviszonyokat pártjuk érdekében ok-

vetlen ki is zsákmányolták.“ — És valóban ki is zsákmányolták, országszerte azzal ijesztgetvén az ellenzék mellett tüntető szavazókat: hogy úgy vegyék aztán hasznát, a minthogy most uraságaik ellen akarnak szavazni.

De hogy van az, hogy e vagy ama helység kivétel nélkül jobboldali? — Ezen kérdésre ez volt a felelet: Hát kérem, legelőt, kaszálót, feles földeket, — stb. birnak az uraságtól, és meg van nekik mondva, hogy ha az ellenzékre szavaznak, elvesztik.

És most már hány ilyen község volt és van Magyarországon? Szeretnénk különben olyan községet is ismerni, mely önálló volt, nem függött semmiféle uraságtól, és mégis a jobboldalra szavazott? Ilyen községet alig fognak előmutathatni.

Ámde ott van a Jászság, Kunság, Hajduság, — stb. mely kerületek a nagyuri vagy papi befolyástól mentek voltak, s mindannyian baloldali képviselőket küldtek föl, és ez valódi bizonyítéka annak, hogy hogy a választókerületek magukra hagyatva 10—15-öt kivéve, alkalmasint baloldali képviselőt küldenének, s ha e szerint a nép hangulatát tekintjük, ha azt kérdezzük: milyen lehet a számarány a bal és jobboldali érzelmeik közt, ha t. i. minden pressió és vesztegetés nélkül mehetnének keresztül a számítások? nem csalódnunk ha a jobboldalt a baloddallal szemközt úgy állítjuk föl, mint 15-öt, a 400-zal szemközt; s ha csalódnánk, csakis azért csalódnánk, mert önkénytes választás utján, 15 jobboldali se lenne megválasztva.

És ime, a kezében lévő eszközök által az a töredék uralkodik a nemzeti akarattal fölött. Csak egy szerencsésen meghozott választási törvény, — de mely aztán megis tartatik, és a jobboldal nincs többé!

De hogy még e fejezet befejezése előtt egy véleményt kockáztassunk, ime egy kérdést intézünk a t. olvasóhoz, és feleljen meg reá ő maga.

Ha például ez a mi pártküzdelmünk nem más, — mint a hogy a jobboldali lapok mondják: mint hazánk jövőjének és függetlenségének kivívására irányzott moz-

galom; — ha például azon kimondott czél az igazi és a valódi, és nincs osztálykérdésekkel összekötve, hanem a törekvések fő-fő iránypontja csakis a haza, s az a láng, mely a kebleket küzdelemre gyújtja, csakis a hazafiság lángja? — hát akkor, hogy lehet az, hogy az osztályok mégis egészen külön vannak válva: hogy a kormány, a hivatalnok-sereg, a papság, az arisztokraczia, együtt van, s hogy a (meggyőződésből) demokrata sereg, szintén együtt van, kivéve, ha netalán véletlenségből egy, ide vagy oda cseppent volna?

Lehet-e azt képzelni, hogy osztályérdek nélkül, valamennyi mágnás, pap, hivatalnok, stb. egy nézetet valljon? És ez, az osztályoknak ez a különválása az, mely tökéletesen tisztázza: hogy itt nem a hazafiság a főczél, hanem az osztályoknak, a hazafiság elébe tolt érdekeik; mert ha nem így volna, nem volna kötelességeikül felróva az említett osztályokhoz tartozóknak, hogy a jobboldallal szavazzanak.

Nem hazafiui, hanem osztályküzdelem ez, mely a közös haza, s a nemzet boldogságát saját osztály-érdekének rendeli alá. Az arisztokraczia és a papság szövetsége az osztrák kormánynyal, a magyar demokraczia, és szabadelvűség ellen.

I z g a t á s o k .

A jobboldal szerint a baloldal volna az, mely más fegyverhez nyúlni nem bírván, az izgatás fegyverét veszi elő.

A jobboldalnak a maga szempontjából igaza lehet. A mit a baloldal mond, az mindenesetre izgató, mert elmondja a tényeket, melyek a jobboldal részéről elkövetettek, s ha a tények olyanok, melyek elmondása a hallgatóra izgató hatással van, — azt talán nem a baloldal büneül lehet felróni.

A baloldalnak csak ez az egy fegyvere van, t. i. a tények elmondása. És még ezen fegyvert se használja föl? Valóban naiv egy kívánság; ha pedig felhasználja, akkor

meg izgatással, lázítással vádoltatik. — Hiszen párttaktikának jó, — de a jobboldal által használt többi eszközök-nél valóban nem nemesebb.

Csernátony Lajos az 1872. november 18-iki országgyűlési ülésen, a többi közt Lónyay miniszterelnöknek is szemére vetette, miként a helyett: hogy a hazának gazdálkodnék, magának gazdálkodik, s míg az ország egyre csinálja az adósságokat, ő állását felhasználva, szokatlan sebességgel gazdagszik, egyre építeti a palotákat, és egyre vásárolja az uradalmakat. — Ez a szemrehányás persze, hogy izgatottságba hozta a miniszterelnököt, pedig hát Csernátony merő igazságot mondott. A miniszterelnök a kormány és parlament tekintélyére hivatkozott, melyet Csernátony le akar rombolni. — Pedig dehogy, Csernátony csak igazságot beszélt, de ha annak az igazságnak az elmondása olyan volt, hogy a kormányt tekintélyének lerombolásával fenyegette, — hát annak csak nem Csernátony volt az oka, hanem az, a ki azokat elkövette; mert hát szép volna, hogy egy miniszter a kormány tekintélyének paizsa alatt bár miféle dolgot is elkövetetne. Megtámadni, vádat emelni ellene nem lenne szabad, mert a ki azt tenné, a kormány tekintélyét akarná lerombolni. — Valóban furcsa egy neme a felfogásnak.

És ehhez épen hasonló érvekkel élve izgatott a jobboldal az ellenzék ellen, nyíltan hirdetve, hogy ime, az ellenzék ezeket és ezeket beszéli, az ellenzék nem akar mást mint forradalmat, az az, szerencsétlenségbe dönteni az országot. Tehát azért, mert a kormány cselekedeteit elbeszélte, s mert a kormány cselekedetei olyanok voltak, hogy elmondásuk felizgatta a kedélyeket, tehát az ellenzék forradalmat akart.

Persze, a jobboldal óhaja szerint az ellenzéknek azt kellett volna tenni, hogy szépen elnézni mindent, amit t. i. a kormány csinál, — mert ha azokat a népnek elmondja, az izgatottságba jön, s talán még forradalomról is gondolkozik; hogy tehát az ellenzék a népet ily gondolatra ne hozhassa, ne mondja el a mit a jobboldaliakból álló kor-

mány csinál. Az ellenzék tehát a bűnös? Nem az a ki a tényeket elköveti, hanem az, a ki azokat világosságra hozza? — Ez a felfogás is hihetőleg egy új törvényjavaslat benyújtásának fog lenni irányadója.

Ime, egyik neme az izgatásnak, hogy t. i. az ellenzék forradalomra törekszik; s valóban az ellenzék nem birta eléggé és elégszer mondani: hogy nem akar forradalmat. Nem birta a népet eléggé józan komolyságra és békés kitartásra inteni. Alig volt ellenzéki kerület, hol a vezérek (kortések) ne folytonosan a békés és testvéri türelmet hangoztatták volna: — denique a jobboldal csak fujta a maga nótáját: hogy az ellenzék forradalmat akar!

Hiába volt minden tény, minden példa az ellenkező bebizonyítására, — a jobboldal jelszava ez maradt: „Ne hallgassatok az ellenzékiekre, azok titeket szerencsétlenségbe akarnak dönteni, azok forradalmat akarnak!”

De hát volt-e ok a forradalomra? Ha volt, hát ki volt az okozó? — Vagy ha nem volt ok, hát hogy lehet valakiről feltenni, hogy ok nélkül akar valamit? Azt csak is az örültek szokták tenni. Hanem azért a jelszó csak megmaradt: — „Az ellenzék forradalmat akar!”

A másik jelszó volt: „Az ellenzék meg akarja semmisíteni a katolikus vallást!”

Ez a papok részéről jött, megjegyezvén, hogy minden osztálynak meg volt a maga jelszava. „A forradalom” — a kormánypárti lapok s a kormány közegeinek jelszava volt, — miután az ellenzék által elmondott vádak ezeket illeték: az az, hogy t. i. az ezeket illető vádakra volt ez a felelet.

A papság tehát, mely a vallási fanatizmus terjesztésével, a bigotteria folytonos fenntartásával, s a vallásnak a papság érdekében történő kizsákmányolásával, a nép butításával, a szabad eszmék fejlődésének akadályozásával, a papi érdekeknek a haza s a felvilágosodottság érdekében rovására történő fenntartásával, — stb. vádoltatott, tehát

válaszúl azzal állt elő: hogy az ellenzék le akarja rombolni a katolikus vallást.

Az az ellenzék, mely folytonosan a vallásszabadságot sürgetni, mely minden vallásnak szabadgyakorlatot akar engedélyeztetni, s minden vallást egyenlő jogokkal akar felruházni.

Ime egy levél, melyet sorokírója kapott választókerületéből, s mely magánszinezeténénél fogva nem volt arra szánva, hogy a nyilvánosság elé kerüljön, — ámde arra való nézve, hogy mennyire akart az ellenzék forradalmat, s hogy a vallásos izgatást mennyire gyakorolták itt is az ellenzékkel szemben, egy adatnak talán szintén meg fogja járni:

Moór, jun. 13.

Nem örömet, de kénytelen és szükségesnek tartom tudósítani a tettes urat, hogy az uri személyzet itt Moórban arra vete-medett, hogy a legaljasabb eszközt, a rágalmat használja és véli alkalmasnak győzelme kivívására. Nem átalja a nép közt a gyűlölség magvait hinteni az által, hogy a tettes urat vallás ellen agitálónak és a népet forradalomba vezetőnek hirdeti. Ily gyalázatos rágalmaknak eredménye könnyen válhatnak a pártok között véres összeütközésre. Én a rend és higgadság fenntartására mindent elkövetek, és arról meg vagyok győződve, hogy a balpárt nem kezdeményez, de hogy a jobboldali párt mit tervezget, az itt szállongó hírek arra mutatnak, hogy ők alighanem demonstrálni készülnek. Ez okból a tettes ur kijövele azért is szükséges, hogy a jobbpártiaktól szórt rágalmat élő szóval visszautasítsa és a balpártunkat a higgadságra és béketűrésre figyelmeztesse, nehogy a már több példák szerint itt is egyik a másikat a félrevezetés miatt gyilkolja. Győzelmünk biztos. Abban, hogy mi a többséget képezzük, semmi kétségem sincs.

Öszinte bizodalommal mély tisztelettel

Sz. Gy.

Ime, ez a levél egy kortestől származott, ki maga hívta a jelöltet, hogy a népet béketűrésre intse. Ez minden számítás és politikai pártszenvédély nélkül irt magánlevél volt, mely azon kerületben elkövetett izgatásokra leginkább tiszta vet.

Ime, a kormány forradalomról vádol és ő izgat. Forra-

dalommal vádolja pedig az ellenzéket, mert őt akarja megbuktatni. De hogy? Békés úton, úgy, hogy maga inti türelemre választóit. Mikor akar tehát forradalmat? Majd ha többségben lesz? — Maga ellen? — Ez is igen furcsa vezetése volt a logikának.

Adataink különben leginkább a választás napjáról szólván, azzal hozzák összeköttetésben aze tárgyra vonatkozó részleteket is, itt csak általánosságban említjük még meg a következőket:

A papság tehát a vallasi fanatismust vette kezébe fegyverül, s izgatott vele úton útfélen, szószékről, oltártól, a honnan t. i. szerét teheté.

Hátra van pedig még az arisztokracziának és nagy birtokos osztálynak vádja, t. i. a földosztás.

Előttük az ellenzéknek alig volt más elnevezése; mint a „földosztók“. — Ezzel ingerelték egymást, ezzel lázította egyik a másikat, a másik a harmadikat, s igyekezett a birtokos osztályt az ellenzékétől elvonni. Erre pedig nem adott más okot, mint az ellenzéknek azon ki nem mondott, de talán titokban táplált nézete, hogy: a papi vagyonok a papság kezéből kiveendők, s az állam kezelése alá adandók. — vagy más uton kezelendők, s a jövedelmük az iskolák s plebánusi székek közt felosztandók.

A másik ok, az ellenzéknek az arisztokracziát illető azon megrovása: hogy a közjóért sokkal kevesebbet áldoznak, mint tehetnék, hogy a vagyon az ő kezeikben van, s az adakozások mégis leginkább a szegényebb osztálytól folynak be, s a közintézetek is leginkább a szegényebb osztály filléreiből állittatnak föl. Mi hasznát veszszük tehát arisztokracziánknak, mint legfeljebb is azt: hogy a népszabadság ellen az osztrák kormánylyal, idegen hatalommal szövetkezik; jövedelmeit élvhajhászatokra, az erkölcsök megvesztegetésére pazarolja, s egyáltalában nem tesz a házáért semmit, vagy ha tesz is, század részét teszi annak, mint a mennyit tehetne.

E sűrűn hallott nyilatkozatok ellen persze azzal állt

elő az arisztokraczia: hogy az ellenzék nem akar mást, mint a vagyonos osztályok birtokát felosztani.

Lehet, — nem mondjuk, hogy ne lettek volna egyes tudatlanok, kik korteskedési hevükben ilyesmit is ne hangoztattak volna, — na de a miről csakis a jobboldal birt tudomással, mert az ellenzék befolyásosabb tagjai ha halották volna is, de okvetlen elfojtották volna az ily izgatásokat. De a mint mondjuk: ezt, mint vádat, gyakran lehetett hallani a jobboldal részéről felhozatva, — de kideríteni: hogy vajjon igaz-e tehát? — még a kormány minden alkalmat megragadó figyelmének sem sikerült.

Az izgatások abban különböztek tehát egymástól: hogy az ellenzék a jobboldal tetteinek elmondása által izgatott; a jobboldal pedig, dühében, az ellenzékre szórt rágalmak által; és még abban: hogy míg az ellenzéki vezeték békére inték a választókat, a jobboldaliak nyiltan kötekedésre és verekedésre izgattak, mert tudták, hogy azáltal csakis az ellenzék veszthet, mert az ő választói fognak befogatni.

Lehet, hogy a jobboldaliak előtt részrehajlónak fog neveztetni e leírás, — de azért nem tehetjük, hogy másképen írjuk le a tényeket, és nem úgy, a mint voltak. Jutalomra sem az egyik, sem pedig a másik részről nem számíthatunk érte, s így nincs alap, melyre a részrehajlás vádját építeni lehetne.

Kell azonban, hogy a figyelmes olvasó magából a tényekből következtesse a tényeket, s ha munkánkat elejétől kezdve figyelmesen olvasta, tehát egyik tényt a másikból egész következetesen láthatá folyni. És a tények logikája kérelmelhetlen, s magát az író t büntetné meg, ha a részrehajlás kedvéért itt, vagy ott letérne azon fonalszárról, melyet ő maga vont maga elébe. Itt nem mi alkalmazzuk a tényeket, hanem a tények vezetnek minket, bármennyire eltérő legyen is az egyik vagy másik mellékág, a főfolyóba, melynek medrét maga az események lefolyása vájta, visszatér mindig.

A választások.

S végre beleértünk ama tengerbe, melybe hogy szakadjon, a főfolyónak sem volt egyéb feladata.

És annyi balszerencse közt, oly sok vizzály után,
Mefogyva bár de törve nem

És pedig a hivatalos megfélemlítések, itatások, etetések, vesztegetések, izgatások tűzpróbáján keresztül végre valahára elvergődött az ellenzék tábora is azon ponthoz, melynél győzelme kivivását remélte: remélte még ennyi sulyos csaták kiállása után is, bár kezében ekkor sem volt egyéb fegyver szabadakarátánál és meggyőződésénél. Remélt, mert azt hitte, hogy az igaz ügy az ő ügye, s hogy az igaz ügynek előbb-utóbb diadalmaskodnia kell. Ámde míg az ellenzék csak remélte, a jobboldal már bizonyos volt diadalában, jól tudva, hogy egy megkötött kezű tábor egy szabad és felfegyverkezett táborral szemben nem győzhet.

A dolgok állását csak a lapok útján lehetett volna tudni, de azokon meg lehetetlen volt az eligazodás, mert a hadi bulletinek annak a pártnak az előnyére szóltak, a mely párttól jöttek, úgy annyira, hogy a legtájékozottabb ellenzéki egyének sem mondhattak egyebet, mint annyit, hogy: majd megtudjuk már egypár hét múlva.

Még ők is biztak a meggyőződés, és lelkesedés fegyverének erejében.

Lázban volt az egész ország.

A nemzet elfojtotta lélekzetét és úgy figyelt. Szeretett volna a jövő függönyén már előre is áttekinteni, melyet meglebentett a szivekből előtörő sohajoknak szele.

Szegény és gazdag, boldog és boldogtalan megfélekezett egypár napig magáról, a bőrét kivéve alig volt hely, hol ne a választásokról beszéltek volna. A bőr, az léghatlan, oda az önérdéken kívül semmi más érdek nem

juthat be, ez nem a lelkesedésnek, ez nem a népszabadságnak, ez nem az emberi jognak, ez a pénznek és zsidóknak hazája. Ezen a helyen kívül nem volt egy talpalatnyi tér az országban, hol az első hely ne a választási kérdésnek adatott volna. Érdekelt mindenkit, mert így, vagy úgy, de mindenkinek érdekről volt itt szó. Még a hölgyek is annyira érdekelték magukat, hogy a mint a választás kérdése jött szóba köztük, — tehát voltak sokan, kik nem vették észre az előttük elmenő huszártiszteket.

Szóval a legfelcsigázottabb érdekeltség uralkodott mindenütt. A kik kitarítottak az ellenzék mellett, spártai hősiességet és bátorságot tanusítva szálltak szembe Xerxes hadával. Miért ne lehetne egy második Hellespont és Marathon?

Csakhogy ez olyan harcz volt ám, melynél valóban a számok határoztak.

Mindegy: ha mi meg találunk bukni is, van még elég terület az országban.

A mohi választó azonban másképen beszélt. Azt mondta jelöltjüknek: „Uram. ha mi megbukunk, lehetlen hogy meg ne bukják az ország is!“

Legelőször Győrben ejtetett meg a választás, és pedig a jobboldal győzelmével. Az első választás tehát a kormánypárt részére ütött ki. A babonásabbak rossz jelnek vették, a vérmesebbek reméltek. Ez még csak egy.

A Győrben megjelenő „Szabad-Polgár“ czimű lap következőleg irt a végbement választásról:

„Városunkban, hol mint tudva van, titkos szavazás volt alkalmazva, beadatott 1645 szavazat, melyből Kautz Gyula nyert 929, — Peregi Mihály pedig 716 szavazatot; — Kautz Gyula tehát 213 szótöbbséggel megválasztatott.

Ezen eredményből itélve, azt kellene gondolnunk, hogy Győrvárosában a nagy többség a jobboldal elveit vallja, s a kormány által eddig követett elveket helyesli; — ámde mindazok, a kik ismerik a tisztán jobboldaliakból alakított összeíró bizottságnak pártos és törvényellenes eljárását, mely szerint ez több mint száz jogosult szavazót visszautasított, — másrésről pedig több mint száz jogosulatlant szavazati joggal ruházott fel, — a kik

ismerik azon aljas korteskedéseket, etetést, itatást, lélekvásárlásokat s a nyomásnak ezerféle neveit, melyek itt egy hónap óta elkövetettek: azok tudják, hogy ezen eredmény csak mesterkélt eredmény, s abból választó-polgáraink többségének érzületére következtetni épen nem lehet, — azok tudják, hogy e többség nem törvényes többség, — s dicsőségére sem azoknak, kik azt létrehozták, sem annak, kit vele megtiszteltek, épen nem szolgál.

Hát ha még mindezekhez hozzávetjük azon törvénytelenégeket, a melyeket a választási bizottság elkövetett, — ha fontolóra vesszük, hogy az is szavazott, a ki már rég meghalt, hogy a szavazás olyannak, a ki a jegyzőkönyvek igazolása szerint már szavazott volt, másodszer is megengedettett azon állítására, hogy ő még nem szavazott, — ha tekintetbe vesszük, hogy a polgárok elrémítésére lovas katonaság alkalmaztatott, mely minden ok nélkül, sőt legkisebb ürügy nélkül a békés tömegeken keresztül nyargalt, többeket legázolt, s ez által a polgárokat a szavazástól visszariasztotta: ki kell mondanunk, hogy e választás, mely első volt az országban, a legtörvénytelenebb és legönkéntesebb, — s egy pillanatig sem kételkednek a felett, hogy ezt folyamódásunk folytán s kézzel fogható érveink alapján az országgyűlés megsemmisíteni fogja.“ /

Ugyan e lap így ír a téthi választásról, mely kerület Győrmegyében van:

„A téthi választó-kerületben a balpárt azon törvénytelenégek miatt, melyek e kerületben a legnagyobb mértékben követték el, meg sem jelent a választásnál, — hanem megbizottai által óvást adott be, s az országgyűléshez petícióval fog járulni.

Nem lehet tagadni, hogy mindezek az ellenfél győzelmét mutatják, — s nem is akarjuk tagadni, hogy megbuktunk. — De tagadjuk határozottan, hogy e megbuktatásunk a törvények alapján, törvényes eszközökkel és tisztességes eljárással történt volna, — mert minket nem választók, hanem szavazással nem bíró, megvásárolt elámitott csöcselék, cselédek és idegenek buktattak meg, — és ennél fogva bátran állítjuk, hogy Győr város és megye többsége ma is határozottan a balpárt elveit vallja; s az ellenfél győzelmét csak úgy vihatta ki, hogy a megvesztegethető emberek közt kenyere és kedve szerint válogatott.

Ne verjen le azért bennünket a törvénytelenégeknek és jogtapodó önkénynek ezen győzedelme, — e győzelem nem fog üdvöt hozni a győzőkre, ez meg fogja teremni gyümölcseit, de e gyümölcsök vészthozók lesznek azokra, kik a törvényt és igazságot meg-

vetve, jogtalanságon és erkölcstelenségen akarták saját hatalmi állásuknak alapját megvetni.

Eléggé megmutatták mind a négy kerületbeli választások, kitüntették különösen a győrvárosi és győr-szigeti kerületek választói, hogy népünkben még él a hazaszeretet, — még nem halt ki — daczára a szemtelen vesztegetések és lélekvásárló csábításoknak — a nemesebb érzés, népünk még hevül a nemesért, szépért, jóért, az alkotmányos szabadságért, az emberiség javának előmozdításáért és undorral és megvetéssel fordul el az erkölcstelen lélekvásárlásoktól és az ezeket elkövető álnok zsoldosoktól.

Es ezen, most ujabbán is megerősödött meggyőződésünknel fogva bátran kimondjuk, hogy ügyünk diadalát, habár azt ma kivivnunk nem sikerült is, a közel jövőben biztosítottak látjuk, — mert az ily győzelem magát a győzött fogja okvetlenül megbuktatni.

Azért ne csüggedjetez testvérek! küzdjetez tovább is lan-kadatlanul az alkotmány és szent jog mellett, a törvénytelenység és zsarnokság merénylotei ellen — vessétez meg a lélekvásárló csábítókat — és bizonyosak lehettez benne, hogy küzdelmetekez siker fogja koronázni.“

A junius 19-idekén megjelent lapok már 26 megválasztott képviselőnek névsorát közölték, kik közül 7 volt baloldali, 19 jobboldali.

Nagy különbség, hanem azért még nem vesztette el reményét az ellenzék.

Egerben Csiky Sándor ellenzéki választatott meg, kinek megválasztatásáról a következőket olvastuk :

„Ha tekintetbe vesszük, hogy Egerben a gazdag káptalan és gazdag fundatió, mily irtóztató érdekhálót képeznek, melyben Eger város lakosságának egy nagy része régi idők óta fogva tartatik; ha tekintetbe vesszük, hogy a kath. autonomia kérdésének fölmerülte óta a vallás köpenyege alatt mily iszonyu üzelmeket hajtanak itt végre a papok a nép között, s az iskolaügyet mennyire igyekeznék, felekezeti érdekből, felhasználni a nép fanatisálására; ha tekintetbe vesszük, hogy Egerben a papok az ő önző, szabadság- és népellenes céljaik szolgálatára három lapot tartanak fenn, melyek közül az „Eger“ című lap, főleg mióta új szerkesztőt nyert egy természeténél fogva durva emberben, hetenkint szórja rontó mérgét a nép közé, — mig az ellenzék semmiféle organummal sem rendelkezik; ha tekintetbe vesszük, hogy a papok olvasókörök czime alatt is kísérelgetik maguk közé gyűjteni a külvárosi

részek embereit, kiket aztán a felekezeti iskolák tanítói által képezhetni, mily szellemölő tanokkal traktáltatnak; ha tekintetbe vesszük azon nagymérvű itatást, etetést, mindennemű vesztegetést, s a legdemoralisálabb korteskedésnek minden kigondolható módját, mely itt főleg egy hét óta a papok által üzetik; akkor tudjuk megmérni és megbecsülni Eger népe többségének megronthatatlan szívét, hősi lelkét, s a mai diadalban nyilatkozó hazafiuságát és szabadságszeretetét.

Van itt néhány nemes gondolkozású és szabadelvű deákparti ember, kik bona fide ragaszkodnak az 1867-ki kiegyezkedéshez. De a kormánypárt zömét itt a papok s azok sekrestyései képezik.

Ezekkel egy táborban lenni az előbbieknél bizonyosan nem jól esik, megis látszik rajtuk a kedvetlenség, s csak faute de mieux tartanak velök. Ezért nevezik az egri kormánypártot papi pártnak, mert a potiori yt denominatió.

Szomorúan láttam e táborban néhány derék embert, kiket csak a körülmények kötnek annak zászlójához, de kik a titkos szavazás szekrénye előtt bizonyosan megkérdezték lelkiismeretüket.

Hozzátok be országszerte a titkos szavazást!

Hevesmegye ellenzéke pedig nagyon jól tenné, ha mielőbb alapítana egy balpárti lapot Egerben.“

Buda-Pesten.

19-dikén mentek végbe a buda-pesti választások, és pedig — nagyon természetesen, a jobboldal előnyére.

Ez a hír villámcsapásként futotta be az országot. Az ellenzék mint a jobboldal ide figyelt legjobban. Ez volt az ellenzék leghatalmasabb erődje a múlt választás alkalmával, — öt közül három ellenzékít küldött az országgyűlésre.

Buda-Pest, az ország fővárosa. Ez a pozíció olyan, melyet élethalálra kell védelmezni, ha ez elvesz, a jobboldal kezébe jön a nemzet szívének kulcsa.

Megvédeni. Igen, de hogy? A Terézvárosban a baloldaliak közül 900 jogos szavazó lett kitörölve, a jobboldaliak közül ugyanannyi jogtalanul beírva.

Lehetséges-e itt a győzelem?

Igy jártak el a bel-, a Ferencz-, a József- és a Lipótvárosban. A bel- és Lipótvárosban ugyan nem lett volna szükségük, mert ott a mágnások, házi urak és gazdag zsidók voltak többségben, s ezek a Deákpárthoz tartoztak, — ámde a consequentia kedvéért hát itt is úgy kellett eljárniok.

A győzelem tehát lehetlen volt. Hanem azért mégis megütközött, mégis remélt az ellenzék. Biztak talán az Istenben, ki valami csodával fogja őket megmenteni, ki nem hagyhatja el az igaz ügyet.

A csodák kora azonban lejárt, s a hatalom fegyveres keze győzött a honfiui lelkesedés fölött. A főváros vesztve lön, s mint a fejtévesztett hadsereget egymásután érték ezután az ellenzéket a vereségek, melynek részéről a küzdelem gyönyörű volt, a kitartás spartai, de a számok logikája ellen hiába volt minden erőfeszítés.

Kár, hogy mindkét fél zászlói nemzetiszínűek voltak, mert a jobboldalt csakugyan a sárgafekete illette volna meg. Hadd látta volna a szemlélő, mily büszkén lobognak amazok, feliratuk csupán a nép, és emberi jog lévén, — míg emez sötét kedélylyel erőszakolja a nemzetre a hatalom szavát.

Az ellenzék kezében nem volt egyéb fegyver a nép felvilágosításánál, a hatalom kezében minden.

Ámde nézzük, hogy mit irt egy szemtanu a pesti választásokról:

„Kora reggel van.

Az utczákról lovak körmeinek sűrű csattogása hallatszik. Az ember kíváncsi kinézni ablakán, s akkor látja, hogy egy század lovasság vonul el. Nyalka huszárok mind. A másik utczában újra csattognak a patkós paták. Ott meg egy dzsidás század vonul végig, tündöklő lándzsákkal. Már visszavoultunk az ablaktól, mikor dübörgő léptek hangzanak. Ez egy gyalog század.

Semmi különös sincs e katonai marsokban. 1872-ik évet írjunk, s ma június 19-ike van, mikor a főváros a törvényhozásba választja képviselőit.

Kilépünk az utcára. Az emberek jönnek-mennek, s nagyon sietnek. Távolról több irányból zene és éljenzés hangzik. A házakon megszaporodtak a lobogók és plakátok.

A szénatéren egy uhlánus század táboroz ; a lovak kipányvázva a lándzsák pyramisokba téve. Egész táborigi kép.

Egy tömeg vonul el zászlók alatt, s lelkesülten kiáltja : „éljen a szabadság! éljen az alkotmány!“ Az üllői ut felé vonulnak, a Köztelekhez, hol a ferenczvárosi szavazás foly. A nap épen arról süt, s a széles utvonal közepe táján visszaragyognak sugarai. Az erősebb szeműek azt mondják, hogy szuronyokon ragyognak.

Ma a főváros az izgalmak óráit élte. Egyszer itt volt, más-kor amott, s az embereket nem lehetett rendes helyükön találni. A legnépesebb utczákon is csak kevés ember járt. Olykor azonban egy-egy csoport huzódott át zászlókkal, s éllette jelöltjeit. Az ablakok megnyitak, kíváncsi fejek néztek alá, s ha rokonszenveztek az éljenekkel, viszonozták.

A kereskedésekbe alig ment vevő. A boltosok csak proforma voltak ott, s kiálltak az ajtóba, minden öt perczben megszólilva valakit, hogy: mi ujság. A kávéházakban gyorsan reggelizett vagy fekete-kávézott mindenki, s aztán futott. A külvárosokból bejöttek a belvárosba, innen pedig szerteszét mentek.

Mindenki kalapja mellett toll volt. Föltették a gyermekek is, a nők pedig kebelükre tűzték. A zöld Pesten és Budán az ellenzék színe volt; a fehér a jobboldalé; hanem az oly hamar beszenyenedett. A Vidacsisták és Simonyisták vörös tollat hordtak, a Tavaszysták vörös-fehér-zöldet. A Radoczysták még egy fotografiát is ragasztottak a tollra; mások pedig egy tenyéryi nagyságban hordozták mellükön. Akadtak, kik Radocza arczképét pántlika koszoruba téve, úgy lógatták, mint huszár a tarsolyt.

Olykor-olykor az utczákon egy lovas drabant vágat végig. Ez hirt visz a szavazatok eredményéről a kapitánysághoz. Majd egy fiakker jön, melynek bakján nagy nemzeti zászlót visznek. Még a ló serénye is be van fonva az illető jelölt színe szerinti pántlikába. Ebben a kocsiban a pártnak valamelyik mozgó ereje ül. Vagy pedig beteg szavazó után mennek.

A belváros és Lipótváros meglehetősen csöndes. Csak a városház és redout előtt állnak csoportok. Mindkét helyen bakák állnak félkörben, hogy tiszteletet szerezzenek. Mindkét városrészben sok a lobogó, de a megszokott élénkség az utczákon hiányzik. Az emberek mind a külvárosok felé mennek.

Menjünk a Ferenczvárosba.

A lovaskatonaság elhuzódott a szénatér napsütötte kövezetéről az üllői ut árnyékos részébe s ott táboroz. A széles utca mindjobban élénkül. Mindjárt elől ott áll egy négylovas szürke fogat. A lovak sörénye nemzeti színű szalagokkal van befonva, a

kocsiban pedig összegöngyölt selyem lobogó fekszik. Majd ki fogják bontani, ha megválasztják Tavasztyt, mert e kocsi az ő kijelölt diadalkocsija.

Még messze van a Köztelek, de a tömeg már sűrű. A tömegnek csodálatos érzéke van, hogy mindig eltalálja a népszerűbb hangját. Mindenfelé az ellenzék s annak jelöltjeit élteik. A választók mögött mindenütt ott van egy nagy tömeg, mely nem tekinthet amazok pártjelvényét, hanem éljenez szíve szerint. Itt Vidacs nevét lehet hallani. Az utcza egyik oldaláról a Vidacsisták gyülekeznek, a másíkról a Tavaszysták. Köztök vagy 300 katona áll, mely a Köztelek épülete előtt egy ezer lépésnyi tért tart körbe fogva, úgy hogy kocsikkal nem lehet közlekedni, s csak az egyik oldal gyalogjárdája van szabadon hagyva. Az üres tér közepén egy-egy tiszt összegyűjt vagy 50—50 embert, hadi mozdulatokat komandiroz.

A csöndes polgárok közt az a hir van elterjedve, hogy az alföldön kitört a forradalom s Kossuth utban van hazafelé.

Egy szurtos gyerkőcz jön, rugdalva papucsait s tele torokkal éneklí:

Szántnak vetnek a Tavaszí vetésre
Szükség van a Vidacs-féle ekére.

A szavazó helylyel szemközt levő ház udvara is tömve van katonasággal. Pedig az üllői ut kaszárnyája ott a szomszédban.

Menjünk tovább a J ó z s e f v á r o s b a.

A lovarda a muzeum háta mögött van, s ott szavaznak. Hanem azt meg sem közelíthetjük. A muzeum két oldalánál elhuzódó utczáat a katonaság és lovas drabantok foglalják el. A puskák szépen rendbe vannak állítva, mint kenderáztatásnál aszáradni tett kender. A legénység egyrésze az árnyékban hever, a másik cordont csinál. Ezen kívül mindkét oldalon nagy, éljenző tömeg áll, folyton kérdezve a szavazatok eredményét. A katonák közt nemzeti szalagos bizalmi férfiak is láthatók.

A lovarda előtti tér egész a muzeum rácsozatáig magas deszkafallal van elzárva. A Sándor-utcza felőlínél a Csernátony választói állanak. A tulsó oldalon a Steigeréi. Nem is láthatják egymást.

A választók zászlók alatt és omnibuszokon érkeznek, s kiki harsogón megéljenzi saját embereit.

A közel fekvő utcák folyton hullámzanak a sokaságtól. Egyik csoport jön ide, másik megy a Ferenczvárosba, harmadik jön valahonnan, negyedik igyekszik a Terézvárosba.

Különböző pontokon különböző csoportok képződnek, s foly

a beszélgetés természetesen csakis a választásokról. Poreczesek, virsliszek, gyümölcsárúsok kínálják áruikat.

Most nézzük meg a T e r é z v á r o s t.

Ennek van legtarkább, legelevenebb képe. Az ország e legnagyobb kerületének tusája érdekel mindenkit. A választási hely felé özönlik a közönség.

Három év előtt a lövödélben folyt a szavazás. De e helyiség előtt oly nagy tér van, mely igen alkalmasnak mutatkozott egy ünnepélyes jelenet pompájának kifejtésére, mikor Jókait megválasztották. Most tehát a templom mögötti, szűk helyen levő iskola-házát jelölték ki választási helyül, kiszorítva onnan a muzsafiakat. E helyhez két utcán át lehet jutni: a király-utcán és két szerecsen-utcán. E két vonalon jönnek-mennek a tömegek. A király-utca a Radocza-párt pompázására van hagyva, s ő innen, a Jókaitak tulfelülről mennek szavazni. A templom előtti tér itt is deszkafallal van elvasztva, hogy a két párt egészen elkülöníttessék.

Menjünk végig a király utcán. Hordárok, gyermekek állnak elénk: „Tessék Jókai-toll!” Ha azt kérdezed: „Hát Radocza-toll nincs?” azt felelik: „Ugy se venné senki.” A szegény gyermekek jó kedvvel csörtetik duzzadó zsebükben a krajczárokat: „Oh milyen jól élünk ebből.” Mig az utcán megyünk, minden lépten-nyomon megkínálnak Jókai jelvényével. Radoczáét nem árulják sehol.

A szűk utcának egész baldachinja van zászlókból, oly sűrűn vannak elhelyezve. Fölváltva látjuk ezeken Jókai és Radocza nevét. Nincs ház lobogó nélkül. Néhol szőnyegeket terítettek ki az ablakból, s kitették Jókai megkoszoruzott arczképét. Minden ablakból női fejek néznek alá. Az utcán mozgó tömeg folyton Jókait élteti. A drabantok pedig le-föl lovagolnak.

A templom előtti utca-rész itt is el van zárva sűrűn katonasággal; kocsik nem közlekedhetnek, s csak a jobboldali járdán mehetnek arrább a gyalogosok. A palánk körül fehér tollasok állnak, mert itt gyűlnek össze a Radocza emberei. A közönség azonban, mely minden városrészből összegyűlt, kitörő lolkesültséggel éljenzi Jókait. A palánk másik oldaláról ugyanez hangzik. A Radocza éljenzéseknél nincs viszhangja.

Olykor nyomtatott tudósítványokat osztanak szét, melyek a Radocza-párt biztos győzelmét hirdetik. Épen délután 3 óra, midőn egyszerre kaczagás támad, s a közönség tapsol.

A tömegben át egy gerkőcz fut, s hátára egy nyomtatvány van tűzve. Ez a nyomtatvány azt mondja: „Jun. 20-án éjfélt utáni 2 órakor. Polgárok, kivívtuk a legszebb diadalt. Radocza János

már megnyerte a szavazatok felét. Éljen Radocza, terézvárosi képviselő!”

A suhancz fut, be a gyár-utczának, s a kaczagás követi.

A gyár-utcza akáczfái alatt lovas- és gyalog-katonaság táboroz. Elkerülhetlen illusztráció ez ahhoz a frázishoz, hogy a baloldal forradalmat akar.

A gyár-utczából nagy nehezen haladhatunk csak a két szerecsen-utczába, mert ez tömve van s nem hallani egyebet, mint Jókai nevét. Még nehezebb a szerecsen-utczából a mező-utczába haladni, mely a templom elé visz, s melynek király-utczai vége be van deszkázva. Előfák közt megyünk tovább, míg ismét katonaságra akadunk. Itt vannak a szavazók, kik biztosan beszélnek a győzelemről, s megvetéssel szólnak az aljas rágalmakról, melyeket Jókai ellen terjesztenek.

A párt bizalmi férfiai jönnek-mennek, példás rendet tartanak, s lelkesülten végzik teendőiket. Ha egy-egy kocsi igyekszik bejutni a tömeg közé, gyorsan helyet adnak neki, mert mindenki tudja, hogy olyanok jönnek azon, kik betegágyból keltek ki, hogy szavazatuknak életet adjanak.

A hangulat emelkedett, s az egész Terézváros viszhangozza a csengő éljenekeket, melyek Jókai nevéhez fűzvek.

A két szerecsen-utczán lobogók alatt járnak a csoportok.

B e l v á r o s .

A belváros csendesen választott. Mindkét párt zaj nélkül vonult a városházára, hol a választást V á r a d y Károly elnök nyitotta meg 8 órakor egy rövid beszéddel, arra figyelmeztetve, hogy a pártkülönbség ne fajuljon pártgvüloletté.

Utána H a v a s Ignác D e á k Ferenczet ajánlotta jelöltül, I r á n y i Dániel pedig S z e m e r e Miklóst.

Deákpárti bizalmi férfiakul Staffenberger István és Perger Ignác, baloldaliakul Simonyi Antal és Krenedics Károly neveztetvén meg, megkezdődött a szavazás, mely délután 4 $\frac{1}{2}$ órakor ért véget a következő eredménnyel: 1647 beírt választó közül D e á k Ferenczre szavazott 1130, S z e m e r e Miklósrá 141, nem szavazott tehát 376. A választás megtörténtével a jobboldali választók tisztelegtek Deák Ferencznél, miközben a redout környékét nagyszámu néptömeg, választók és nem választók, férfiak és nők vették körül, kiknek kíséretében, Deák csakhamar a redout nagy termében jelent meg, hol

V á r a d y Károly rövid szavakban üdvözölte őt, érdemül emelvén ki, hogy a korszakot alkotó kiegyezés létrehozásával oly

szivélyes egyetértést teremtett fejedelem és nemzet között, milyen csak nagy királyaink, I. Lajos, Mátyás és Mária-Terézia alatt volt, majd élénk éljenzés között átnyújtotta Deáknak megbízó levelét.

Deák Ferencz ezután a következő, gyakori tetszésnyilvánításokkal félbeszakított beszédet intézte a jelenvoltakhoz:

Tisztelt választó polgárok! Negyedizben tisztelnék meg önök nagybecsü bizalmukkal és e fényes, de nehéz állással. Rövid szavakban, de szivemből fakadó érzésekkel mondok köszönetet e megtiszteltetésért.

Ismerem, érzem, tudom e pálya nehézségeit. Ha visszatekinünk a multra, örömmel kecsegtetem magamat azon hitttel, hogy hazánk sorsa javult; de nem elég, nem szabad, egyedül csak a multra tekintenünk; tekintenünk kell főleg a jövőre, és ekkor ha nem riadok is el, de mégis aggódva nézek azon nagy tömegére a teendőknél, melyek a hazában szükségesek és melyek nálunk még hiányosak. Ezeknek megválasztása, ezeknek a körülményekhez alkalmazott keresztülvitele: ez a legnehezebb feladat, a melyhez nemcsak tapintatosság, nemcsak megfontolás, hanem mint az embernek minden cselekvéséhez az ég áldása és szerencse is szükséges.

A visszatekintés a multra ne tegyen, nem tehet bennünket elbizakodottakká. Sokkal, igen sokkal több még az, mi teendő, mint a mi már megvan téve, mert az, a mi eddig történt, inkább csak az alapot vetette meg, inkább csak lehetővé tette, hogy jövőben a teendők körében működhessünk.

Ne elbizakodottakká tegyen ez bennünket, hanem inkább ösztönül szolgáljon, erőt és ingert adjon. Ha isten eddig megsegített bennünket, magunk iparkodása és isten segítsége talán tovább is visz bennünket azon pályán, melyen a haza jövőjét biztosítani és a haza minden lakójának jobblétét elérni akarjuk.

Véleménykülönbségek voltak, lesznek úgy a politikának mint általában az emberi működésnek minden terén. — Nem is volna jó, ha általában politikai véleményekben is különbség nem volna, mert épen véleménykülönbség által őrlődhetik ki az igazság, az ellenmondás teszi élesebbé az ész működését, tisztázza az eszméket, melyeket az ember talán gyakran elhirtelenkednék. Nem sajnálom, sőt óhajtom, hogy véleménykülönbségek igen fontos tárgyakban is legyenek. Én tiszteltem és szerettem a honpolgárok azon részét is, kik ellenfeleink. Adján isten, hogy legyenek ellenfeleink jövőben is e hazában, de a polgár a polgártársának — ha ellenfele is — ellensége ne legyen. Magyarország felvirágzása csak akkor biztos, ha a politikai működésnek az ellenkező irányu eljárásnak

keserőségeit nem visszük át a magánéletbe, ha azokkal, kik más véleményen vannak, ellenfelek vagyunk, határozottan ragaszkodunk a magunk jól megfontolt nézetéhez, de ellenségek soha sem leszünk.

De nem akarom türelmüket hosszan fárasztani, hiszen mindezek oly dolgok, melyek mindnyájunk szívében élnek. Bekövetkezhetnek akár hányszor esetek, körülmények midőn egyik-másik közülünk fájdalmasan érintetik majd az események, majd más emberi cselekvések által, de ha a vallás azt parancsolja, hogy egy-más iránt kölcsönös türelemmel legyünk, még inkább parancsolja ezt a hazafiai érzet.

Ismétlem szíveimből fakadó köszönetemet bizalmukért és a megtiszteltetésért s arra kérem önöket, tartsák meg irányomban ezt az érzetet addig, amig megérdemlem.“

Ezt mondta Deák Ferencz, bár tetteivel igyekezett volna bebizonyítani azt, aminek elmondása a legkényelmebben megtörténhetett, s nem került semmiféle fáradságba.

Lipótváros.

„E városrész a redoutban választott. A Wahrmann-párt a Nákó-háztól indult, az Akin-párt az Erzsébettérről.

Haris elnök megnyitja a választást, s az a botrány adta elő magát, hogy Vecsey Sándor jelöltül Wahrmannt ajánlván, mellette és a jobboldal politikáia mellett kortesbeszédet tartott elég hosszasan, holott a törvény egyszerű ajánlást enged meg. Az elnök azonban szó nélkül tűrte e botrányt.

Grünwald K. ezután az ellenzék nevében Akin Károlyt ajánlotta.

A szavazás gyorsan ment, s d. u. 2 órakor már véget is ért a következő eredménnyel:

Wahrmann Mór nyert 1011, Akin Károly 54 szavazatot, s így 957 szótöbbséggel Wahrmann választatott meg.

A beirott 1374 választó közül tehát nem szavazott 309, a mi bizony nem szép dolog, s az elmaradtak komoly megrovást érdemelnek.

Terézváros.

A Jókai-párt a váczi-uton a Gyertyánffy-ház előtt gyülekezett, s egynegyed 8-kor indult a két szerecsen-utcán át a választás színhelyére. Elöl a banderium, utána egy zenekar, s a választás

tök tömege zászlók között folyton Jókait éltetve. A két szerecsen-utczában egy háromemeletes ház szőnyegekkel, s Jókai nagy aranykeretű arcképével volt díszítve, s az ablakokból hölgyek szórtak virágcsokrokat a választókra.

Ugyan ez időben indult el a Radocza-párt a király-utczán át s a két párt egyszerre ért a terézvárosi templom mögé, a választás színhelyére, hol a pártok erős deszkafallal vannak egymástól elválasztva. Katonaság van bőven, s a gyár-utcza egész tábor. Még a választás meg nem kezdődött a Jókai-párt éber rendezői már is egy csaláson érték a Radocza-pártot. Részünkről mint rendező a bejáratnál egy nem választó volt felállítva, s midőn jegyét kérték, egy idegen névre szóló jegyet mutatott elő. Az elnök olé vitték, de ott egy hátulsó ajtón csakhamar kituszkolták, s a jegyet nála hagyták. A Jókai-pártot azonban ez csak nagyobb éberségre serkenhetheti, mert sok ilyen csalásra kell elkészülve lenni.

Pontban 8 órakor Balassa István mint választási elnök megnyitotta a választást, egy rövid beszéddel, melyben a törvény hű megtartását ígérte. Utána Füzeséry Géza képviselő-jelöltül Jókai Mórt ajánlotta, mire viharos éljenzés tört ki, úgy hogy Sebastiany ez éljenzés közben ajánlotta Radoczát, mire a szavazás megkezdődött, s előreláthatólag csak holnap este ér véget.

J ó z s e f v á r o s.

A Csernátóy-párt a templom-téren gyülekezett, s nagy tömegben zenekarral és zászlók elővitele mellett indult a választás színhelyére a lovarda elé. Nagy közönség volt mindenütt, s „éljen Csernátóy“ kiáltásoktól viszhangoztak az utcák.

A jobboldal nem rendezett semmiféle menetet.

A választást Szentkirályi Mór elnök nyitotta meg 8 órakor, kérve ajelöltek megnevezését. Előbb dr. Bókay János Steiger Gyulát, utána Kühnel Ignác Csernátóy Lajost ajánlotta. Hosszas éljenzés mindkét oldalon.

A bizalmi férfiak megnevezése után kezdetét vette a szavazás.

A szavazás esti 9 óra után lett befejezve. Eredményül az lón kihirdetve, hogy Steiger Gyula 1132 szavazattal győzött Csernátóy Lajos 893 szavazata ellenében.

F e r e n c z v á r o s.

A Ferenczváros reggel a legzajosabbak egyike volt. Mindkét párt nagy pompával vonult a köztelekre. A nagy közönség

rokonszenve és éljenzései azonban inkább a Vidacs-pártot kísérték, melynek lelkesedését a sok gazság, mely e kerületben az összeírás körül elkövettetett, nem volt képes megtörni.

Morócz István választási elnök a választást megnyitván Szemerédy István a jobboldalról Tavasz Endrét, Rubach József a baloldalról Vidacs Jánost ajánlották jelöltekül s a szavazás azonnal megkezdődött.

A szavazás esti 8 órakor ért véget. Az eredmény az lett, hogy Tavasz Endre 637 szavazattal győzött Vidacs János 586 szavazata ellenében.

„ . . . Lássuk Budát is.

Itt az a speciális vonás volt, hogy a választási helyek körül nem lehetett katonaságot látni.

Budavár csöndjét éljének verték föl, s a Simonyisták épen ott gyűltek össze a miniszterelnök palotája mellett. Itt semmiféle deszkafalat nem építettek, s a színház előtt barátságosan megfért a két párt. A szavazás a színházban folyt.

A jobboldal szavazói a vár nyugalmazott katonatisztjeiből és hivatalnok-serögéből teltek ki. A ráczváros és Krtsztinaváros az ellenzéki jelöltre szavazott. Pauler győzött.

A második kerület a vizivárosban, a „Fácán“ fogadó előtt várta az eredményt. Szűk utcza, szűk, zord épület, de környéke csupa elevenség. Itt is a kormány győzött.

A fővárosi választások tehát megtörténtek, s persze a mint láttuk, a jobboldal diadalával.

Ellenzéki körökben nagy volt a levertség, s III. Napoleon Sedan után, — félre rakott milliói közé menve, — hihetőleg jobban érezte magát, mint érezték testtel lélekkel a demokraczia s azzal összeköttetésben, a haza sorsán csüggő ellenzékiek, kik eme veszteségben az egész párt veszteségét látták, s három évre ismét eltemetve reményeiket.

Az önzetlen küzdelem, a csüggedetlen kitartás, nem ért tehát semmit, a hatalom millióival és pressióival nem mérkőzhetett a pusztá kebel, melyet nem óvott semmi más, csak a meggyőződés, mely soha, de soha, mióta a világ áll, nem vesztegetett még meg senkit.

A zászló elbukott, s küzdők tépett szívvvel vonultak

tűzhelyeikhez vissza, hol a szétzilált nemzeti családot az otthonn kis családja váltotta föl, balzsamot lehelve a hősi lélek sebeire, hogy kiépülve az, tovább folytassa a dicső, bár eddig még sükertelen küzdelmet.

A jobboldal ellenben megnyitotta széles jókedvének esatornáit, s hangzottak Pesten az orgiák, s az eltapodott népjog feletti diadal örjögése.

Mégis kimondhatlanul erős lábon kellett állni az ellenzéknek, hogy ezen diadal, az észet egészen behálózott mámorosság özönében fürdeté a jobboldal érdekekben gazdag párthiveit. Mert tudatával annak, hogy minden megmozdítható eszköz megmozdított és alkalmaztatott; tudatával a felhasznált hatalmi eszközök hatályosságának; tudatával az összeiró bizottmányok működésének; és tudatával annak: hogy az ellenzék egyedül lelkierejére s meggyőződésére utasítatva semmi más eszközzel nem rendelkezik, — s a fővárosban elért diadalnak mégis ily, minden mérsékletet meghaladt, — ujjongó vivátot kiáltani? Valóban azt kell hinnünk, miként maguk a vezérek is meg voltak arról győződve hogy: Magyarorszáiban (kivéve a főtényezőket) magát önkénytesen jobboldalinak valló elem nem existál.

És e pillanattól kezdve megindult a jobboldali lapoknak eddig is minden szemérmert nélkülöző, s az elárusított lelkiismerettel járn szokott kihívó czikkezése a földig nyomott ellenzék létjoga ellen, — pirulás nélkül állitva hogy: „Ime a főváros intelligens közönsége kimondá jelen válaszáival az ítéletet azon magát vakmerően többségnek nevezni merő s már alig létező párt ellen, mely példátlan hetykeséggel ítélte el a jobboldal politikáját“ stb.

És ez így ment folytonosan, az ellenzéki embernek pedig, — ki előtt nyílt titok volt a jobboldali eljárásnak minden cselszövényt megragadó, — minden férfiaságot, igazságot, jogot s emberi méltóságot mellőző eljárása, ki végig tekintett a vérrel, s a törvénykönyvek tépett lapjaival hintett küzdterén, melyen a jobboldal diadalai kivivattak, — arczába szökött a vér.

Ily eljárások után így írni! A legaljasabb fegyverek kétségbeesett felhasználása s orvosok által vergődhetni utálatos diadalra, egy pusztakézzel küzdő párttal szemben, — s aztán festett sima arczzal rikítani: hogy ime e pártot a főváros független és intelligens közönsége elítélte? — Hát lehetséges ez? Akadhat ember ki ily szégyentelenül merje szembe pökní a mindentudó Istenséget?

Igen is akadt. A munka megtermé gyümölcsét, a kormány által alkalmazott mérgek meggennyesítették a vért, megbélpokositák az embereket, a lelkéből, s a rendes emberi természetből kivetkezett kéjelgő önzés fekélyeket szedett magára; s a vesztegetések által elkocsonyásított életerő, ama undok keverékekkel összecsomósodván termé az anyagot, melyből aztán a lelkiismeretlen hatalom keze hirlapírókat készített magának.

Ezen undoksággal telt gépek aztán nem fogytak ki azon anyagból, melyet az ellenzékre kellett dobálniok. És munkánk cziméhez alkalmazkodva, hogy t. i. az ellenzék küzdelmét tüzetesen ismertessük, közöljük egyptár ellenzéki lapnak ama megnyílt jobboldali cloakakat illető nézeteit:

A „Szombati-lapok“ Simonyi Ernőnek az ellenzék egyik legtekintélyesebb vezérférfiának közlőnye, így írt:

A választások törvényessége.

Hogy ha valaki kételkedett szavaink igazsága felett, midőn azt mondtuk, hogy az erkölcselenség kétségkívül előbb-utóbb sirját fogja ásni a nemzetnek, ha valaki kételkedett a felett, hogy mennyire határt nem ismerő mértéktelen módon elterjedhet egy kimondhatlan rövid idő alatt is a romlottság minden neme, az nézzen szét a jelen pillanatban Magyarországon és látni fogja az erkölcselenséget még soha nem látott mérvben elterjedve, látni fogja a corruptiót egész ijesztő nagyságában, látni fogja a politikai depravációt oly fokra emelve, mint az csak az elsűlyedt nemzetek végperceiben mutatkozott, látni fogja a törvényiránti tiszteletlenséget, az önkényt, az erőszakot uralkodni mindenütt a jog,

az igazság és méltányosság felett. Nem egy hetilap szerény hasábjait, hanem egy kis könyvtárt lehtene összeírni, hogy ha ezen kevés szavakban elmondottaknak igazolásául mindazon tényeket fel akar-nók hozni, melyek tömegesen tolnak elénkbe naponként. De hiszen az ország minden vidékének meg vannak saját tapasztalatai, meg van a maga corruptionális legendája, alkalmazza ezeket más vidékekre és képzelheti, hogy az összeadásnál mennyire fogna menni az egészek összege. Csak néhány példát hozunk fel illu-stratióul.

Hogy a corruptionnak, az erköcstelenségnek még soha nem tapasztalt mérvbeni elterjedését bebizonyítsuk, nincsen szükségünk sok szavakra. Utaljuk az olvasót egyedül azon néhány cikkre, melyek szerény lapunkban időről időre a „Szabad a vásár“ rova-tában megjelentek. Utaljuk azt különösen azon cikkekre, melye-ket az utóbbi időben a keleti vasut ügyében irtunk, midőn minden törvény, minden józan ész és minden becsületes felfogás ellen, néhány a társadalomban magasabb állást olfoglaló férfiú társasággá alakul és a kormány szemé láttára a részvényesek által, kiknek legalább is $\frac{3}{4}$ -ed része külföldiekből áll, a törvények védelme alatt összeadott pénzből 20—22 milliót zsebre tesznek és az ilyen eljárás a kormány képviselője által nemcsak ismertetik, de sőt nyíltan pártolják is; midőn ezen emberekkel a kormány továbbra is összeköttetésben marad és általuk és velük, kiknek semmi tör-nyes alapjuk nincsen, a részvényesek ügyét, ezek legnagyobb ká-rára tovább is kezeli és kezeltetni engedi: ez az erkölcsi corrup-tiónak oly vigasztalhatlan mértékbeni lételéről tanuskodik, mely-ről a szegény falusi embernek, a kenyérét munkával kereső becsü-letes földbirtokosnak, kik hazánk lakosságának legnagyobb és legtekintélyesebb részét teszik, még csak fogalma sincsen.

A mi a politikai depravatíót illeti, annak bebizonyítására bő és felette szomorú bizonyítékokat nyujtanak azon tények, melyek nem izolálva, hanem csoportosan, melyek mintegy központból igazgatva, országszerte gyakoroltatnak. Tudja az egész világ, tudja hazánk minden lakosa, a ki hirlapokat olvas, tudja az is, a ki nem olvas hirlapokat, de a közügyek iránt némi érdeklélssel visel-tetik, mi történt és mi történik saját városában vagy saját vár-megyéjében. Terjeszsze ki ezt az egész országra és azt fogja tapasztalni, hogy mindenütt igen csekély kivételekkel ugyanaz, vagy még annál több történik. Láttunk az ország fővárosaiban száz meg száz, sőt mondhatjuk ezernyi honpolgárokat beírva, kik-nek a törvény nem ad választóképesseget. — Mi nem azt vitatjuk most, hogy kellene-e ezen vagy azon osztálynak birni választó-

képességgel. Mi sem vagyunk a választójog megszorításának barátjai. Mi határozottan az általános szavazatjog mellett nyilatkoztunk és nyilatkozunk most is. Mi minden tétova nélkül és határozottan kívánjuk azt, hogy a hazának minden becsületes polgára egyenlően ruháztassék fel a polgárok alkotmányos jogaival, hogy azokkal, kikkel a köteleességekben ereje és tehetsége szerint osztozik, osztozzék azokkal a jogokban és élvezetekben is ugyanazon mérvben. De itt most nem arról van szó, hogy mily választási törvényt kívánunk mi behozatni, hanem arról, hogy mily választási törvény létezik. Kétséget nem szenved az, hogy az 1848-ki törvény a qualificatiókat határozottan megszabta és midőn azt mondja, hogy egy embernek van szavazata, a ki vagy ingatlan birtoka vagy tőkéje után száz forint biztos jövedelmet képes felmutatni, meghatározván egyenesen az ingatlan birtokot és a tőkét, az állandóságot s biztonságot, semmiképen nem érthette ez alatt a munkabért vagy a hivatal utáni fizetést. Ha tehát akárcsak mint Pécs városa tevé, 400 frt évi fizetéssel bíró egyének választóknak beiratnak, akár mint Pest városa tevé, 840 frt. fizetéssel ellátottak ruháztatnak fel szavazatjoggal, akár mint Buda városa tevé, a miniszteri hivatalnokok beiratnak a szavazók lajstromába, ez minden esetben határozottan törvénytelen eljárás.

Az 1848. V., t. cz. oly részletesen elősorolja az értelmiségi qualificatiókat, a censuet, oly érthetően megszabja a korlátokat, midőn az atyai, a gazdai vagy gyámi hatalom alattiakat, választói képességgel fel nem ruházza, hogy lehetetlen félreismerni a törvénynek világos intentióját, sőt világos értelmét, hogy épen ezen hivatalnokokat, épen ezen fizetésekkel ellátott egyéneket akarta kizárni, mert ha más czímen választójoggal fel nem ruháztatnának — eléggé függetleneknek, eléggé szabadoknak nem tartotta a honpolgároknak ezen nagyfontosságú alkotmányos joga gyakorlatára. Mindezek mégis beirattak és ezeknek száma ezerekre megyen magában a két fővárosban, de számtalan ezerekre megyen az országban.

A belügyminiszter azt mondja, hogy ő a központi választmányok intézkedéseibe nem avatkozik. Jól látja ez igazságtalanságokat, sőt maga is beismeri, hogy igazságtalanul járnak el, de phariseusi képet vágva azt mondja, hogy ő nem avatkozhatik a megyék és városok központi választmányai cselekedeteinek birálatába. Ez a hypokrisiának egy oly neme, mely vagy szánalomra, vagy undorra gerjeszti az embort, a mint azt vagy tudatlanságnak vagy szándékos roszakaratnak tulajdonítja. Mit jelent tehát azon felügyelet, melyet az 1848. V. tcz. a belügyminiszterre ruház, hanem

azt, hogy e törvény megtartására ügyeljen; és mit jelent az, hogy a belügyminiszter p. a Pécs városának lakosai által beadott folyamodást a központi választmányhoz véleményezésre küldi, míg Kassa városa 3 jobboldali polgárának panaszára rendeletet ad ki, mely szerint a választást fel fogja függeszteni, ha magukat a törvényhez nem alkalmazzák? Mit jelent az, hogy a bars megyei küldöttségnek azt mondja, hogy a központi választmány ügyeibe nem bocsátkozik, míg Esztergom városa néhány jobboldali polgára kérésére ott a választást elhalasztja?

No de mindez csak csekélység. Az összeíró bizottságok a megyék hasonlíthatatlanul nagy többségében mind kizárólag a kormánypárt vagy jobboldaliakból alakulván, a visszaélésekben, az önkénykedésben, a törvénytelen eljárásban mértéket és határt nem ismernek, hanem beírnak, a kit akarnak, és kitörülnek a választók lajstromából a kit akarnak, akár legyen törvényes qualificatioja akár nem. Tudunk eseteket, ahol napszamosok biztos évi jövedelem után beíratnak és beíratnak százankint. Így történt az Pécs városában a vasasi és szabolcsi kőszénbányák munkásaival, történt majdnem mindenütt a vaspályáknál alkalmazott szolgaszemélyzettel és történt számtalan más esetben, melyeket elősorolni sok volna. Tudunk eseteket, hol házakkal, földekkel bíró polgárok egy vagy más ürügy alatt a beíratásnál vagy kihagyattak, vagy ha beíratnak volna, a központi választmányok által kitöröltettek. Tudunk pl. esetet, a hol egy tekintélyes birtokos, ki évek óta egy városban lakik és ki a szomszédmegyében, mint virilista szerepel, baloldali elveiről ismeretes lévén, be nem íratott, az mondatván neki, hogy menjen azon megyébe, a hol virilista. Tudunk esetet, ahol 10—12 ezer frt. értékű malmok tulajdonosa fel nem vétetett a szavazók sorába azon városban, hol ő maga, a hol elődjei nemzedékeken át polgárok voltak azon ürügy alatt, hogy nem ott lakik, irassa be magát ott, a hol lakik. Az egyik tehát azért nem íratott be, mert birtoka nem volt ott, ámbár ott lakott, másik pedig azért, mert ámbár birtoka ott volt, de nem ott lakott.

De miért hivatkozzunk egyes esetekre, hisz nézzünk Bars vármegyének lévő kerületébe, a hol Pólya alispán ur a jobboldali jelölt. Az összeíró bizottság egészen jobboldaliakból volt alkotva. Ez készítette a választók lajstromát és benyújtotta azon központi választmánynak, melynek Pólya alispán ur az elnöke és mit tesz a választmány? Kitörülte ezen lajstromból, melyet tisztán jobboldali összeíró bizottság szerkesztett 1400 mondd tízennegyszáz választót.

Van-e már most széles e Magyarországon valaki, a ki azt

képzelné, hogy tisztán jobboldaliakból alakult összeíró bizottság 1400 ily választót irt volna be, a kik törvényes kellékekkel nem bírnak. De mit mond az olvasó, ha hozzá tesszük, hogy ez egy kerületben van, a melynek lakossága részben magyar, részben tót ajku és hogy a ki örültek mind magyarajkuak voltak és hogy a bennmaradtak, majdnem mind tótajkuak. Hallott-e már valaki ehhez hasonló nagybani jogfosztást, nagybani törvényszegést? és ily barátokkal, ily czimborákkal szövetségben merészel előlépni halatlan szemtelenséggel a „Pester Loyd“ és azt mondani, „a mi ellenzékünk tudvalevőleg minden szövetségest készséggel elfogad!“

Az összeíróbizottságok majdnem mindenütt az adókönyvecskék előmutatását kérték, holott az 1848. V. tetz. nem az adóra alapítja a censust. Az összeíró bizottságok majdnem mindenütt telekkönyvi kimutatásokat kívántak, holott az 1848. V. tetz. a telekkönyvet nem ismeri. Hogyan lehet mindezt a törvényességgel, az igazsággal, a becsületességgel megegyeztetni? És ezt azon emberek teszik, a kiket a törvény a nemzeti becsület védpajzsa alá helyez, azon emberek teszik, a kik mielőtt kiküldetésüket elfogadhatnák, ünnepélyes esküvel kötelezik magukat a törvény hű, részrehajlatlan és lelkiismeretes megtartására! Mi tehát a törvényszegés, mi tehát az csküszegés, ha ez nem az? És ez nem egyes esetekben történik, hanem történik országszerte mindenütt.

A jobboldali lapok maguk sem merik a világos és kétséghelvonhatatlan tényekkel szomben tagadni ezen szabálytalan, ezen törvénytelen, ezen igazságtalan és annálfogva teljesea érvénytelen eljárást, hanem azzal mentik, hogy a baloldali megyékben is hasonló történik. Mi sem meg nem engedjük, sem nem tagadjuk ezen állítás valódiságát, hanem egyszerűen azt mondjuk: Történjék ily törvénytelenység akár jobb, akár baloldali megyében, azt meg kell semmisíteni, annak érvényességét elismerni nem szabad és ha történik baloldali megyékben, oly megyékben, ahol azon ellenzék van többségben, mely magát szabadelvü ellenzéknek nevezi, ám állítassék az ország és világ előtt pellengérrre, bizonyíttassék be reá a törvénytelen eljárás a visszaélés és mutattassék be neki, hogy szabadelvüségé nem igaz, hanem szemtelen hazugság és meg fogja azt bőségesen érdemelni. De csak azért, mert az állítatik, hogy baloldali megyékben is így történik, ugyan ezen gyakorlatot behozni és szentesíteni azt országszerte, ez menthetetlen eljárás, a melyet sanctionálni csak egy az erkölcstelenségben véghetetlenül sülyedt országban lehet.

Nem szólunk a vesztegetésekről, melyek még soha nem tapasztalt mérvben gyakoroltatnak országszerte, százezerekben, sőt

nem mondunk sokat milliókban szóratik a pénz a választópolgárok megrontására. Hisz a lélekvásárlók csak többségre vergődhesse- nek, biztosak abban, hogy az ekkép befektetett pénzüket uzsorával együtt vissza fogják kapni. Azért nem akartak hát a vesztegeté- sek ellen törvényt hozni, azért követtek el mindent, hogy ezen visszaéléseknek, hogy ezen vesztegetéseknek szabad tér és szabad folyás engedessék. Köztiszteletben álló neveket a társadalom minden osztályából, a kath.-egyház főpapjait névszerint hallottuk említeni együttesen azon sommákkal, a melyeket a lélekvásárlás alacsony és piszkos mesterségének üzésére aláírtak. Sőt tovább mentek. A kormánypártnak egyik elismert közlönye, a „Reform“, egyenes szemrehányást tesz az ország primásának az esztergomi választások alkalmából. azt mondván róla, hogy „szúkmárkú“ volt; megtámadja a papságot, hogy miért nem vesztegetett. Le- het-e az erkölcsi sülyedésnek nagyobb fokát képzelni ennél?

Nézzon szét az olvasó, nézzon szét a hon minden polgára országszerte, tekintse meg a képviselőjelöltet névsorát és látni fogja, hogy a hivatalnokok csoportosan lépnek fel mindenfelé. Azért nem akarták ők tehát az inkompatibilitási törvényt! Nekik nem független képviselőkre, hanem szolgálékü mamelukokra van szükségük. Nekik nem részrehajlatlan szigoru ellenőrökre, hanem czimborákra van szükségük a képviselőházban. Különbén hogyan fognák megszavazni a cloturet, a jogfosztó új választási törvényt, a 160 milliós vasuti geschäftet, az 5 évi számadásokról szóló abso- lutoriumot, hogy fogják megszavaztatni az indemnityt a kormány önkénykedő eljárására, hogyan fogják maguknak a zsiros fazeka- kat jövőre is biztosítani? Nekik többségre van szükségük minden áron, mert e nélkül még csak visszaéléseiknek gyümölcsét sem élvezhetik, e nélkül nem lennének képosek megalakítani azon bi- róságokat, a melyek a képviselőház színe előtt ünnepélyes esküt téve, ítélnék a választási esetek felett. Hogy miképen ítélték a választási esetek felett a multban, bizonyítják ezen bíróságok jegy- zőkönyvei. Hogy miképen fognak ítélni a jövőben, ha a jobboldal többségben lesz, képzelhetjük, ha a multból maradott jegyzőköny- veket megvizsgáljuk. És hogy ezen többséget maguknak biztosít- sák, miután már annyira belementek, úgy látszik, hogy elérték azon fokot, midőn többé vissza nem rettennek semmitől. Nem egyenkint, nem tizenként, hanem százankint fogatnak el honpol- gárok. Országszerte cipeltetnek ilyen vagy olyan ürügy alatt a bíróságok elébe és méltatlan bánásmódban részesítettvé, elzárat- nak, hogy a bekövetkező választásoknál polgári joguk gyakorlásá- tól megfosztassanak. Láttunk esetet, hol az ellenzéki jelöltet él-

jenző honpolgár pandur által lelövetett, de nem hallottuk, hogy a pandur bűnhődött volna. Ismeri mindenki és borzadással gondol a mohácsi utonállás és gyilkossággal párosult merényletre, mely állilólag megyei tisztviselők rendeletére, megyei pandurok által fegyveres kézzel elkövetett, kik által részint országuton polgári jogaik gyakorlásában békésen járó polgárok, részint egy korcsmában békésen mulató választók gyilkos fegyverrel megtámadtatván, leölettek és számosan megsebesítettek. Vannak ujonnan szervezett megyei hatóságok, van az országban felelős miniszterium és ez mégis történhetik, és történhetik a nélkül, hogy a tetteseknek csak egy hajszála is megmozdult volna. Legközelebb azt hallottuk, hogy Nógrád vármegyében a felléptetett képviselőjelölt az őt kísérő küldöttséggel együtt megyei hivatalnokok által elfogatott volna. Az ember valóban nem képes elképzelni, hogy hol fog tehát ezen erőszakoskodás megállapodni, hol van a határ, melyen túl a jobboldal hágni nem átkodand.

Szomoru képe ez csak felületes rövid vonásokban azon számtalan tényeknek, melyek e választások alkalmával elkövetettek. Hová fog ez vezetni, uraim? Az ingerültség fokonkint nő az országban. Magunk voltunk tanui oly mérvű elkeseredettségnek, a mely már közel áll a kétségbeesés azon állapotához, midőn a békés polgár is mindenre képes. Megerőltetésünkbe került ugyan magunknak is az elkövetett törvénytelenések láttára, de csillapítottuk a népet, kizárásra buzdítottuk és ígértük nekik, hogy ezen állapot sokáig nem tarthat, hogy a törvénynek felül kell kerekedni, hogy meg kell jönni az óvszernek azon visszaélések ellen, melyek most napirenden vannak, türelemre és nyugalomra intettük őket. Örömmel mondhatjuk, hogy most még sikerült. De vajjon mindig fog-e ez így sikerülni? Meggondolták-e önök uraim, mit cselekesznek? Meggondolták-e hogy midőn a királyi kormány, midőn királyi hivatalnokok ily törvénytelenéseket, ily erőszakoskodásokat vagy elkövetnek vagy eltérnek, magát a trónt a legnagyobb mértékben compromittálják, veszélyeztetik a nemzet, a haza nyugalomát? Meggondolták-e önök, hogy mindennek van határa, a mely ha tullepetik, sokszor az emberi erő nem képes lecsillapítani azon szenvedélyeket, melyeket könnyelműen felkorbácsolt? Mi megvalljuk, hogy véghetetlen szomorítónak mondhatnók, kétségbeejtőnek tünik fel előttünk hazánk jövődjéje, mert ily jelenségeket, mint a milyenek nálunk ma napirenden vannak, csak oly államokban mutat föl a történelem, a melyek létüknek utolsó korszakát élték.

A mi a választások eredményét illeti, bármi legyen is az,

az ily körülmények között végrehajtott választások nem szülhetnek oly népképviselőket, mely feljogosítva legyen a nemzet nevében törvényeket alkotni. Az ily módon létrejött országgyűlés nem a nemzet többsége akaratának kifolyása. Az ily országgyűlésen alkotott törvények nem biztosítják, hanem veszélyeztetik a nemzet jövőjét, nem oldják meg a felmerülő kérdéseket, hanem azokat inkább bebonyolítják. A nemzet tiltakozni fog az ellen, hogy az ily eszközökkel, az ily módon választott képviselők többsége az ő nevében alkosson törvényeket és rendelkezék a honpolgárok jogai, a honpolgárok személye és vagyona felett. Tudjuk mi igen jól, hogy azok, kik képesek voltak ezen tények elkövetésére, azok, kik képesek ily eszközök útján szerzett népképviselői mandatumot elfogadni, nem igen hajlandók füleiket ily tiltakozásoknak megnyitni. Nem is tőlük várunk tehát és remélünk orvoslást, de várunk orvoslást mégis, mert azon nagy consortium, mely magát kormánypártnak vagy jobboldalnak nevezi és mely hamisan a Deákpárt nevét veszi fel, nem egyedül van az ország jólétében, az ország nyugalmaiban és a trón biztonságaiban érdekelve.

Vannak azok közt is, kik az 1867-ki kiegyezést elismerték és elfogadták, kik azt fenntartani kívánják és kik a mult országgyűlés alatt csupán ennek fenntartása tekintetéből a kormánynyal szavaztak még akkor is, midőn ez saját meggyőződésükkel egyenes ellentétben állott. Vannak a jobboldalon is becsületes emberek, és mi ezeket hívjuk fel, gondolják meg, hogy mire vezet az oly eljárás, mint a minőt most országszerte látunk elkövetni naponkint. Mi felhívjuk és Isten és ember előtt, a jelen és utókor előtt felelőssé tesszük Deák Ferenczet mindazon következményekért, melyeket ezen állapot előbb-utóbb nemzeni fog. Igaz, hogy azon deákpárt, mely 1861-ben az egész nemzetből állott, mely 1867-ben nagy többséggel birt a nemzetben és országban, többé nem létezik, legalább nem a képviselőházban. Igaz, hogy Deák Ferencz a jobboldal és kormánypárt által számos ízben leszavaztatott. De igaz az is, hogy a jobboldal, hogy a kormánypárt most az ő neve alatt korteskedik és a jobboldali, a kormánypárti képviselők ⁹/₁₀-része programjában és beszédeiben magát deákpártinak vallja. Tudjuk mi és elmondtuk azt számos ízben minmagunk és elmondták mások a nyilvános hírlapokban és az országgyűlésen számtalanszor, hogy Deák Ferencz nem helyesli a kormány és jobboldal eljárását. Igen, elmondtuk azt számtalanszor. Maga Deák Ferencz soha meg nem tagadott bennünket, soha meg nem czáfolt bennünket, soha nem mondotta, hogy igen is helyesli azt és mi felhívjuk és felszólítjuk Deák Ferenczet, hogy nyilatkozzék a nemzet előtt, helyesli-e

ezen eljárásokat vagy nem, mert midőn az ő neve alatt, midőn az ő nevében kéri a houpolgárok szavazatait és ő meg nem tagadja azon politikát, ő bűnrészesévé válik és felelős lesz mindazon következményekért, a melyek az ő nevében nyert többség által elkövetetni fognak. Deák Ferencz gyakran leszavaztatott az ugynevezett Deákkörben a kormány, a jobboldal hívei által; de azért Deák Ferencz ma is elég hatalmas arra, elég befolyással bír még ezen jobboldal becsületesebb érzelmű részénél, hogy azokkal és az ellenzékkel szövetkezve, ezen kormányt 24 óra alatt megdöntse; elég hatalommal bír arra, hogy ha erélyesen ellene szegül valamely rendszabálynak, mely végrehajtani szándékoltatik, azt a kormány ő ellenében végrehajtani merni nem fogja, tudván, hogy bár őt néha leszavazhatja is, ő kezében tartja a jobboldali kormány sorsát minden pillanatban. Ilyen állás pedig súlyos felelőséggel jár. Nem a törvény előtt felelős Deák Ferencz, mert hisz ő hivatalos állást nem foglal el, őt a törvény felelőssé nem teszi, de felelős saját lelkiismeretének; felelős a közvéleménynek, felelős az utókornak mindazért, a mi az országban történik addig, míg ő tartja a kormány lételének mérlegét kezében.“

Az „Ellenőr“ czimű lap, melyet Csernátony Lajos orsz. képviselő szerkesztett:

Pest, jun. 21.

„A jobboldal táborában freneticus diadalzajjal ünneplik az eddig kivivott választási győzelmeket. A legnagyobb morális hatást várják fővárosi sikerüktől, melyet az immoralitás és corruptió egész tárházának kimerítésével megszereztek. Hirdetik mindenfelé az országnak, hogy pártunkat immár tökéletesen meg kell semmiteniök. Ők majd teremtenek egy más patentirozott oppositiót; de a közjogi ellenzéknek pusztulnia kell a hazából.

A miért az ősök hosszú sora szakadatlanul fáradozott, a miért sok nemzedék ontott annyi becses vért: nem lehet a békés és alkotmányos küzdelemnek tárgya előttük. A nemzet kiolthatlan önállósági ösztönének gyökerestül ki kell szakíttatnia; a századokon át folytatott szívós harc, maga összes történelmünk csak haszontalan mamelukság Tisza Kálmán irányában. Éltünk egy ezred évet; elég az s most befejezhetjük állami létünket. Az ezer éven át fenntartott jog nem volt egyéb muló csillámnál és nem tarthat semmi igényt tiszteletre. Igen, de az öt éves törvény örök időkre halad csillagpályáján! És irtsunk ki minden oly törekvést, mely inkább csüng a nemzet életén, mint e törvényen.

Lehetséges volna ez átkos irány győzelme?! Lehetséges volna az, hogy a mit a hazafiak üldözésével, az oroszok vad pusz-

titásaival, a nemzetnek tartós kinzásával sohasem sikerült elérni, most elérhetné a vesztegetés, a jellemek elaljasítása és a csuf ki-játszások rendszere? — Ki lehet oly elbizottan vakmerő, hogy ilyest komolyan remélni merészkedjék! Nem úgy, mi meg vagyunk szentül győződve, hogy hazánk hű fiainak szívében a nemzet ön-állóságának hite soha ki nem halhat, hanem fölül áll minden pil-lanatnyi előnyön, ép annyira, mint minden balkörülményen. Ha egy kormánynak sikerülne is a parlamentet úgy alkotni meg, hogy a nemzet léttörekvése semmi viszhangra se találjon benne, mi csak azt látnók bizonyítva, hogy hazánk örök missióját a fenn-álló alkotmány keretében érvényesíteni lehetetlen vállalkozás. És nem kétkedünk, hogy a nemzet azért valódi hivatását nem fogja elejteni, kerüljön az bármily áldozatba, és ha a kétségbeesés esz-közét kellene is alkalmazni. De ily végletekre akarja-e a kormány juttatni az ország sorsának fejlődését. Azért kívánja e pártunkat a küzdelem teréről leszorítani, hogy a nemzet létfeltételének ki-vívása alkotmányos uton ki legyen zárva a lehetőségek sorából?

Ám ha a kormány és pártja ily botor örültségben leledzenék is, a nemzet jobb részének csak azon meggyőződésre kell jutnia, hogy pártunk képezi az egyetlen parlamentáris pártot, mely egye-dül nyújt biztosítékot az ország érdekeinek megóvására, a k o t m á n y o s u t o n a rend és béke kockáztatása nélkül. Kérjük elvbarátainkat, ne lankaszsza buzgalmukat perczre se a kormány eddig kivívott sikere. Legyen a balsors próbája hősies kitartásuk-nak és érvényesítsenek a kormány önkénye ellen minden rendel-kezésükre levő törvényes eszközt. Nem azt féltjük, hogy a mint ellenfeleink bárgyúsága reméli; az eddigi választások hatása alatt le tudnának mondani az ország önállóságának eszméjéről. Ha ez lehetne az eset, úgy azon számtalan szerencsétlenség között, mely nemzetünk ügyét e mult századokban érte, rég el kellett volna enyészni hírünknek is. De ne veszítsék el bizalmukat az alkotmá-nyos küzdelem üdvösségébe, és őrizték meg rendületlen hitüket pártunk programja iránt, mely szigoruan törvényes eszközökkel és minden rázkódás nélkül ígérkezik fenntartani az ország állami jogteljességét. Eszménk győzhetetlen és a diadalnak kikerülhetle-nül be kell következnie. Ne tekintsük tehát a nyert vagy veszített kerületek számát; hanem igyekezzünk az ellenzékot továbbra is képesíteni a jövőnek előkészítésére és fogadjuk a bukásokat, mint a római senatus, mely csatavert vezérének ünnepélyesen köszönet szavazott, hogy a legszomorubb napokban nem esett két-ségbe a haza sorsa fölött.“

Egy másik cikkben:

„Legyőztünk mindnyájan, kik az ellenzék hivei vagyunk Budapesten, s ha e vereség ránk a jelöltekre — nézve csak sajnos, abban az országra nézve nem csekély veszély is rejlik. Engedje meg, hogy becses lapjában e tárgy felett nyilatkoztassam ki egyéni nézeteimet.

Tagadhatlan, hogy sok volt a jogtalanság, mely a választók összeírásánál ellenünk elkövetetett, s szégyenítve látta az egész nemzet, mily embereket választott a jobboldal Pestváros képviselőletére, s aligha örömmel láthatták magok jóra való ellenfeleink is, hogy a fővárosban parochalis notabilitások győztek országos választásoknál. De mindez tagadhatlan is, másrészt aligha valószínű, hogy a történt jogtalanságok, s meglehetősen vesztegetések, nemcsak hogy potenciozták, de előidézték is volna a jobboldal győzelmét. Részemről sokkal inkább tulajdonítom ez utóbbi eredményt azon körülménynek, hogy a baloldal jelenlegi politikája többnyire csak tökéletlenül lévén fejtegetve, a közönség nem igen értette azt meg.

Az ugynevezett kiegyezés ellen öt éven át egyesek által történt kifogások elferdítése által a kormánypárti emberek és lapok úgy tüntették fel a baloldalt az ország előtt, mintha ez soha semminemű kiegyezésre sem akart volna kezet nyújtani. Elfelejtették, vagy elfeledték a tényt, hogy a baloldal 1867-ben ép úgy kívánta a kiegyezkedés létrejöttét, mint a jobboldal, csak hogy nem akarta ugyanazt, a melyet a jobboldal proponált s az országgyűlés elfogadott, hanem akart mást, és pedig olyant a mely a fejedelem irányában még nagyobb mértékben tanusított loyális bizalmat, s egyszersmind biztosítani akará hazánk állami jogait.

Ezen kormánypárti fogás hatása volt egyik főtenyező a jobboldal győzelmére; azt kell tehát lerontani a jövőre s felvilágosítani a népet, hogy mi hivek vagyunk elveinkhez s nem tagadjuk meg ezeket, de felforgatni nem akarunk semmit, hanem akarunk reformálni mindent, törvényes uton, békés eszközökkel, sorjában, idő és alkalom szerint. Hiszen — a mint mondják — Deák Ferenczet arra, hogy hires első programját megváltoztassa, nemcsak az, s nem főleg az bírta, hogy nézete szerint 1867-ben az ország számára jobb positiót kivívni nem lehetett, — hanem és főleg azon meggyőződése is, miszerint egy „kis de hatalmas“ párt megromlottsága folytán az ország elvész, ha nemzeti kormányral nem bírnak, s a rothadtság még tovább is terjed. Persze Deák Ferencz nem tudta, s nem is sejtette, hogy a nemzeti kormány ótalma alatt épen azon elemek és üzelmek fognak hatalomba jutni, melyek jól kormányzott államok-

ban csak a társadalom cloakjaiban élhetnek, nálunk pedig a ki-egyezés után felszínre jöttek — mint a férgek eső után, — hogy a rájuk sugárzó kegyfényben az ország javát és erkölcsét felfalhas-sák és bemocskolják. A mint akkoriban állott Deák Ferencz, úgy áll jelenleg az egész ellenzék előtt a sürgős és égető feladat, mi-szerint a demoralizáló erkölcstelen és undok elemektől kell meg-tisztítani a nemzet kormányzatát.

Az ellenzéknek feladata a jelen helyzetben ép oly egyszerű, mint tisztán kifejezhető, tudniillik az, hogy a nemzet minden éré-lyét s tekintélyét egyesítvén, a képtelenek kormányát megbuktassa, s a romlottak pártját felbomlasz-sza. Az új kormány, melyre komolyan lesz majd applicálható a „cabinet of all the talents“ elnevezés, s az újra szervezett pártok, melyeknek egyike, legerősbike kiérdemli majd a „partie des honnêtes gens“ czímet, ezek képezik majd az eszközöket, a melyek a nemzet regenerációjának munkáját végre fogják hajtani.

De valamint némely szigeteket, mert a kövévált állatok gyü-rűjével vannak környezve, megközelíteni sem lehet, vagy csak a legnagyobb óvatossággal és ügyességgel lehet elérni, úgy a jobb-oldal romlott elemei körül veszik azt, s a józanabb elemeivel tör-ténendő egyetértést nehezzé és veszélyessé teszik. Mert az ilyea rothadt elemek egyrészt azon tulajdonsággal birnak ugyan, hogy kizsákmányolják a politikai mozzanatok minden fordulátát a nye-részkedésre, de szeretnek egyszersmind a helyzet urai gyanánt önkényeskedni, s monopoliumot üzni a hatalommal és ennek gyü-mölcseivel. Ez így levén, félek ugyan, hogy az ellenzék veresége Buda-Pesten csökkenti azon valószínűséget, miszerint a jobboldal hazafias tagjai emanczipálhatják magukat, s kezét nyujtván az ellenzéknek, a kormányt megbuktatják és a romlottakat parály-sálják. (Már pedig ebben összpontosul jelenleg hazánk felvirág-zásának egyedüli reménye.) De mindenesetre kötelességnek tar-tom hangoztatni az egész országban mindenütt, hogy nekünk most csak egy elodázhatlan gravamenünk van: a nem-zeti czim alatt bujkáló képtelenekből álló, s rothadtakon alapuló osztrák uralom létele.

Ezen alapon egyesülni fog előbb-utóbb s mentül előbb, annál üdvösebben minden párt tisztességes része, s midőn e fusio létre jön, ne felejtjük, hogy minden sikerült olvasztásnál a rosz elemek-nek elkülönítve a fenekén kell maradniok.“

Az ellenzéki lapok a budai választás után, egy következő nyilatkozatot tettek közzé:

„Nyilatkozat. A budai 2. választó kerület szavazati jegyzőkönyvében nevem 1001. szám alatt mint Házmán Ferencz urra szavazó fordul elő; én ünnepélyesen kijelentem, hogy Andorffy Károly urra szavaztam, mit szükség esetén egy a szavazásnál közvetlen mellettem állott jobboldali egyéniség által tanusíthatok.

Ezen eset kényszerít azon nyilatkozatra, hogy eltekintve minden személyiségektől soha és semmi körülmények közt egy oly párt mellett nem fogok szavazni, a mely a nemzet többsége nevében a politika és óvatosság ürügye alatt a nemzet leghűbb fiai és vértanui ellen égbekiáltó igazságtalanságot, méltatlanságot és hálátlanságot követett el és folytonosan gyakorol.

Nagy Jenő,

1848. 9-ki honvédeztredes.“

Tehát nem átalították a hitszegés terhe mellett még azon alkalmat is fölhasználni, hogy talán az ellenzék részéről kiküldött bizalmi férfiak figyelmét meglopva, az ellenzéki jelöltre szavazók közül, a jobboldali szavazók közé írják a szavazókat. — És hány ilyen eset fordulhatott elő.

A legtöbb ember persze restelte megnézni a szavazók névsorát, avagy ha megnézte is, de restellt felszólalni, s az ekképen beirt szavazások lehet, hogy százakra mehettek.

„Bács megye kernyjai választó kerületében junius hó 26-án ment végbe a képviselőválasztás, melynek befejezése jogtiprás lón. A nevezett napon 8 órakor reggel a helyszínén mindkét párt teljesen rendben tömörülve egybe, a midőn a rend fenntartása végett a pártok egyetértve, megnevezték bizalmi-férfiakat; megjelent a választóközönség előtt elnök: Szemző István, ki, midőn a polgárokat legszebb jogaiknak gyakorlásában annak méltóságához illő rend- és cseudbeni eszközésére intette volna, egyszerűs mind személyét állásában pártatlannak nyilvánította; az elnök eme nyilatkozata pártunk egyedüli ohajával találkozáván, az lelkesen megéljenzetett.

Ezután felolvastattat a bizalmi-férfiak névsora, mely szerint a következőkből alakult a szavazatszedő választmány:

Elnök Szemző István, alelnök Doák Szaniszló, jegyző Kun-szabó Antal, helyettes jegyző ifju Berg Jakab; jobbpárt részéről bizalmi-férfiak: Szécsényi Jenő mileticsi plebános és Gál Endre kis-sztapári kincstári gazdatiszt; balpárt részéről Vidakovits Péter

és Kovatsits Károly. Megkezdetvén a szavazás, először szavazott a választási hely, másodsor Nemes-Miletics, mindkét község mint a jobbpárt főereje, a legtávolabbi községek legutoljára; a jegyzőkönyvek részint a jegyző és helyettese, részint különféle jobbpárti egyének által vezetettek, melyeket azonban az illetők, vagy roppant ügyetlensége vagy példátlan részrehajlása által pártunk megrövidítésére oly hibásan vezettek, hogy az ellenőrzést, mint alantabb látandjuk legnagyobb erőmegfeszítés daczára sem lehetett sikeresen gyakorolni.

Nem volt elég ez, nem volt elég az sem, hogy a nép közt a jobbpárt részéről az undokságig történt lélekvásárlás folytatott; a melynek bizonyítására több tanuval rendelkezünk, hozzáfogot^t a jobbpárt, látván, így is bukását, szavazataink erőszakos elvételéhez, mert történt, hogy az egyén megjelent jobbpárti jelvényre, s szavazatát balra adta; ez feltűnően a jobbpártiaknak, háromszor fölkerdeztetvén az elnök által hova szavaz, többen a jelvényre mutatván, az egyén mégis balra nyilvánult, erre vállat vonva a jelenlevők, beiratott a szavazat balra; egyszerre azonban, miután már nyolczan szavaztak, az illető egyén, egy jobbpárti kortes által behurczoltatva, a választmányhoz nem tartozó kortes által úgy mutattatik be: ezen ember nem akar balra szavazni, hanem jobbra; miután a balpárti bizalmi-férfia a szavazat megváltoztatását gátolni kívánták, elnök ur azt mondja: „hisz ez egyén öntudatlan, részeg, nem tudhatja, mit szavazott előbb, most jobbra szavaz, tehát jobbra kell írni;“ és a bal lajstromból kitörülték és jobbra irták át; az illető egyén csakugyan holt részeg volt. De most azt kérjük: igazságos ez eljárás a jobbpárt részéről, hogy az öntudatlan részeg embert, ha balra szavaz, részegnek, tettét és szavazatát be nem tudhatónak mondja: ha pedig ugyanazon egyén visszahurczoltatik és jobbra kényszerítettik szavazni, — mert a bevonzoló által mindaddig megragadva tartatott, míg szavazatát meg nem másítja, — akkor jól van? jobbra szavazván, szavazata és cselekménye habár az öntudatlan betudatik.

De még cz sem elég!

Megejtetvén a szavazás az utólag jelentkezők közül legislegutoljára szavazott egy kernyai szavazó Burger Pál, balra, ezután elnök a szavazást befejezettnek nyilvánítja; a jobbpártiak örömrivalgása közt, hogy 7 szóval győztek, megkezdődék a szavazatok összeszámítása, s a jegyzőkönyvi lapok oldalainak összeadása.

Midőn így 2—3 órai munka után a legutolsó lapra jó a választmány, azt veszik észre, hogy Burger Pál, ki balra szavazott az egyik jegyzőkönyvben be van jegyezve balra — a másikban,

csak vezetéke neve iratott be és nem jegyeztetett, a harmadikban pedig sehová sem jegyeztetett s abban Burger Pál elő sem fordul.

Most tetőpontra lépett az önkény a jobbpárt elkeserítő s vérfaggyaszló erőszakoskodása, a földön elkövethető igazságtalanság legnagyobbika, a merénylet legvakmerőbb tette.

Mert a szavazatok összeszámítása végpontjánál levén, 5 szavazat addálása volt csak hátra, de ezalatt roppant vita fejlődött ki a válaszmányban, először a jobbpárt Burger Pált szavazatával ki akarta törölni, mondván eddig úgy jártunk el a hibák kiigazításánál, hogy azt tartottuk helyesnek, a hogy két jegyzőkönyv összevág, ez így is volt, ámde a jobbpárt már látta, hogy ezen egyén a kitörülés által jogtalanul megfosztatnék legfőbb polgári jogától és még sem győz, mégis mi győzünk, mert a jobbpártnak 1140 szavazata volt, nekünk 1142; így azt találták legjobbnak, hogy szavazzon a válaszmány a fölött: jobbra szavazott-e Burger vagy balra? daczára annak is, hogy a vita alatt megjelent Burger Pál s kijelenté, miként ő a balpártra szavazott.

Elnök Szemző István úr a vita kezdetén által adta az elnökséget Deák (kár) Szaniszló helyettes elnöknek, ezen elnök, daczára a balpárti bizalmiférfinak a szavazástétel elleni határozott tiltakozása, ellentmondásának: Szécsényi pap és jobbpárti bizalmi-férfi állását a szelidségben legkevésbé jellemző indulatossággal erőszakolta a szavazás elrendelését, a balpárt folytonos óvás mondása közt Deák Szaniszló helyetteselnök, a szavazatszedő bizottság jobbpárti részével oda szavazott, hogy Burgert, ki egy jegyzőkönyvben jobbpárti jegyzőkönyvvezetők által balra jegyeztetett, egyben csak vezetékeve van följegyezve, egyben pedig elő se fordul; a balpártról kitöröltessék és jobbpártra irassék által. E szavazás után önkénytelenül csend állott be; a jegyzőkönyvvezetők, sem az elnök tetteleg hozzá sem nyultak, hanem az esemény egyszerűsége által beállott siri csendben még a jobbpárt részéről sem történt felhívás, de jellemző sápadt arcczal és reszkető kézzel másítá meg a jegyzőkönyvet Szécsényi Jonó az egek ural az az isten szolgája, annak és népének ezrei előtt. — A nép elnyomatottságában magasztos volt pártunk viselete eme hallatlan cselekmény sulya alatt, csak ügyünk igazságérzete, hitünk jövő reményei tartották féken pártunkat, hogy a merénylet elkövetőjét a helyszínén el ne tiporja, hogy rögtön számot adjon magaviseletéről, az örök igazság ítélőszéke előtt, hogy miután egy szavazatunk erőszakkal elvétellett, törvénytelen erőszakossággal készített egyformaságot hozott létre a jobb iránt — minek folytán lett határozva másnap újból szavazni, noha törvényesen győztünk s törvényes képviselőnk van,

elnök Szemző István urnál tiltakozásunkat kijelentettük, és kértük ezt jegyzőkönyvbe vétetni; a szent atya azonban mindent megtagadott, megígérte azonban elnök Szemző ur, hogy a jegyzőkönyvben megomlékszik irásban beadandó óvásunkról, melynek megkészítésére pártunk bizalmi-férfa elvonultak, mely idő alatt ki lett hirdetve a törvénytelen eredmény, a másnap folytatandó új választás, melynek következménye az lön, hogy törvényesen 1142 szavazattal 1140 szavazat ellenében megválasztatott Pilaszanovits József mellé törvénytelenül, másnap kikiáltották Vojnits Barnabást.

Ebből tűnik ki a törvényes képviselő, ki nem lehet más, mint Pilaszanovits József, s olvárjuk, ha az országház termeiben létezik még igazság, hogy beadandó óvásunk folytán Vojnits Barnabást, ha ugyan be merészel menni ily módon szerzett credentialissal a házba, hogy onnan kiutasitják; s Pilaszanovits József, mint törvényesen megválasztott képviselő részére rendelik kiállítani a megbizást.

Itt fényesen látható, melyik párt sülyeszi alá az erkölcsiséget, melyik párt ássa alá a népjog méltóságát, itt látható, melyik párt alkotmányos, és melyik forradalmár. Itt látható, hogy a jobbpart csak önmagáénak tartja az alkotmányt s miként rémuralommal kormányoz; mindez világos előjele a veszélynek, mely ha — egyszer a nép jogai érzetében annak visszaszerzéséhez fog — bekövetkezend, kik lesznek az ártatlanokért felelősök; s ha ez így fog folytattni, akkor azt mondjuk inkább jöjjön vissza Bach kormánya, ha idegen törvényekkel kormányoztatunk, így legalább azok értelmében nyertük panaszaink orvoslását, s ez nem fájhatott úgy, mert idegen hatalom tartott rabigában — de annál inkább fáj, ha Lónyay kormánya az ország pénzén és erőszakkal készített affectált majoritás kormánya a magyar törvényekkel csufolt alkotmányos köpenyben zsarnokoskodik.

Éljen Pilaszanovits József törvényesen megválasztott kernyaja választó-kerület balpárti képviselője — 1142 balpárti szavazó.“

Elnöki eljárás.

A hol 600 jobboldali választónak jelöltje, 1200 – 1500 baloldali választó jelöltjével szemben: mint egyhangulag kikiáltott képviselő lett megerősítve az elnök által.

A czimsorokról itélve lehetetlen megérteni e valóban hihetetlen dolgot, amely különben valósággal megtörtént.

A jobboldali választási elnök katonasággal záratta el a baloldaliak előtt a választási helyhez vezető utat, — s így a baloldal nem jelenthetvén be jelöltjét, a jobboldali egyhangulag lett kikiáltva.

Valóban azt hinné az ember, hogy nem lehet igaz. Ámde olvassuk a tudósítót magát:

Szöreg, junius 20.

„Ti kelészek a hazának testén.

Mit mondjak felőletek?

Hogyha volnék tűz: kiégetnélek

Égetném rozsz véretek.

Pet őfi.

Ha volt idő, midőn nagy költők ezen szavai édes hazánk gyermekeit illették, — most valóban időszerűek mert ha megnézzük édes hazánk testét, talán sohasem volt az igazságtalanság, jogtalanság annyi kelése mint most van.

Míg a Bach rendszer alatt voltunk, türelemmel néztük hazánk sebeit, mert hisz azokat ellenséges kezek adták s míg az abszolutizmus kényuralma virágzott, megtaláltuk közérővel az enyhítő szereket, de most midőn alkotmányos korszakot élünk, most midőn saját fiai által alkotmányos törvények szerint kellene kormányoztatnia édes hazánknak, s látjuk, hogy mindennap a jogtalanság új kelései, — sebei mutatkoznak hazánk testén, most valóban feljajdul keblünk, s akaratum ellen is nagy költők ezen szavait kell hallatnunk: „hogyha volnék tűz: kiégetnélek égetném rozsz véretek.

Nézzünk szét jun. 19-én az országgyűlési képviselők választása napján Torontál megyében, ha a jogtalanságok-, igazságtalanságok-, pénzzeli megvesztegetések példányképét akarjuk látni, ezen napon láthattuk, ez a nap volt az 1848-iki alkotmányos törvények lábba tapodása.

Nem szándokom az egész megyébeni választásokat leírni, mert hisz pár hely kivételével mindenütt a jogtalanság és a megvesztegetés győzött, csak is felemlitem az ó-besenyői választást, mert ily választás mellett a horvátországi választások, más helyi választásokkal együtt kicsiségek.

Jun. 19-én nyolcz órára volt kitűzve a választás kezdete. Az egyik követjelölt Rónay János, az utóbbi időkbeni kedves követünk mint balközépi, a másik pedig Balogh János kincstári ügyvéd jobboldali volt.

Rónay János kedvelt követjelöltünket beláthatlan kocsisor mintegy 1200 választó kíséré választási helyére; de a mint Bes-

nyő alá érének nyolcz óra előtt kiállított csendőrök és katonaság állá el utunkat három helyen, utasításuk lévén a választási elnök Taljántól, hogy tánczoltassák körül Besenyőt a baloldali választókkal.

Midőn Besenyőre érének, alig állá meg követjelöltünk kocsija, választói vállukra vevék és a választási helyre vitték, éltetve szeretett követjelöltüket. De mily nagy lőn meglepetésünk, midőn az elnök Talján hallatja elnöki szavát és Balogh János jobboldali követjelöltet kikiáltja egyhangulag megválasztott országgyűlési képviselőnek akkor, midőn 2—300 balközépi választó szünni nem akaró éljenekkel ajánlja szeretve tisztelt követjelöltjét Rónay Jánost. — Miféle egyhanguság? miféle képviselő, midőn 1200 baloldali választó áll 5—600 jobboldali választó ellen? Az elkeseredés a legnagyobb tetőpontját éré el, a választók koblei undorral teltek e jogtalanság ellen s már készek voltak erőszakhoz nyulni, hogy ezen jogtalanságot meggátolják; de tisztelt követjelöltünk eljárása — csend szerető tiszta nemes keble, a törvények tisztelete lecsendesíté a mindenre kész volt hullámzó kebleket.

Tisztelt követjelöltünk felhivá a választási elnököt Taljánt, miszerint törvényesen járjon el, s hagyjon fel a jogtalanságok s a törvények visszaélésével; de az elnök nagy bölcsen hallatá elnöki szavát s kimondá, hogy miután a választási idő nyolcz órára volt kitűzve, más követjelöltet Balogh Jánoson kívül nem tudott, tehát őt mint egyhangulag megválasztott országgyűlési képviselőt kikiáltotta saját felelősségére, a ki nek pedig ez nem tetszik, tessék protestálni.

Éljen Talján elnök! ő más követjelöltet nem tud, hát azt tudta-e, hogy az nap reggel öt órától egész Besenyőn nem hallhatott egyebet, mint Rónay János követjelöltünket éltetni? tudta-e azt? hogy midőn Baloghot akará képviselőnek kihirdetni, a fülébe dörgék Rónay, mint baloldali követjelölt nevét? tudta-e azt, hogy az utcákat három helyen állította el a Rónay választóitól? Ő mit sem tudott, mit sem hallott. Nem! mert elragadtatva a jogtalanság ördögétől, elvesztve kebléből esküje azon szont szavait, a hol ő a legnagyobb részrehajlatlanságot, törvényességet igéré, saját felelősségére feltöré szent esküjét, — ez azután igazságos, — jogos, törvényos, becsületes eljárás.

Nem tudom mily fogalma van Taljának a becsületességről; de mi a kik tanultuk, azonban tudjuk is a becsületesség fogalmát, azon meggyőződésre jövének, miszerint Talján nagyon félszeg fogalommal bír a becsületesség iránt.

Nem tudom, tudja-e Talján elnök, miszerint az eskütörő

valamint az egyházi ugy a politikai törvények is elítélik, ha ő nem tudná, tudja meg tehát, miszerint az eskütörés oly egyházi valamint politikai bűntény, miszerint criminalis bűnténynek veszik, s ha valakit ezen bűntényben látunk illő büntetését elvenni, minden jóra való emberi kedély elfordul tőle, s egészen helyesli a bűnös eskütörő elítéltetését.

Na de ne ringassa magát és ne nagyon ereszkedjék le Talján elnök aratott babérjain nyugodni, mert utasítását használni fogjuk, — protestálni fogunk Talján elnök önkénye ellen, s meg fogja látni, miszerint azon választók, a kik szavait ő nem hallá, a kiket ő nem tudott s nem látott, fényes elégtételt fognak adni szeretve tisztelt jelöltüknek, a taljáni jogtalan eljárás ellen akkor, a midőn majd 1200—1500 választó dörgi fülébe, mint választási elnöknek: „éljen Rónay János szeretve tisztelt megválasztott követünk.“

Még egyszer ismételjük: Azt hinné az ember, hogy nem lehet igaz. Ezt különben csak az utókor fogja hinni, a jelenkorban élők nagyon jól tudják, hogy mennyire lehetséges.

A jobboldaliak tagadják; — hogy is vallanak be, hiszen erkölcsileg halálos bűnükre maguk mondanák ki az ítéletet; ámde ha tagadja is a közvélemény ítélőszéke előtt, s ha az nem bir is a fenytő hatalom azon erejével, hogy a tettleges ítéletet is éreztesse, — de elítéli őt bizonyosan. Itt nem fordulhat elő azon eset: hogy a bűnös, bizonylatok hiányában fölmentetik, mert a bizonylat anynyi a hány a kerület, — de ha ő milliók tanubizonyosságával szemben is bir a tagadás merészségével? az csak a bűnökbeni jártasságát, és megrögzöttségét tanusítja.

Eddig különben csak igazságtalanságokról, csak visszaélésekről szóltunk, a mi ugyan a legpártatlanabb tekintet előtt is, gyalázatnak elég gyalázat, — de fél van mentve az erőszaknak vérfoltjaitól mégis. A hol azonban a leirt visszaélések, lélekvásárlások, izgatások, stb. nem használtak, hol a jobboldal látta, hogy követjelöltjük megválasztása mind ezen fegyverek daczára kivihetetlen, — ott aztán megmosta kezeit mint Pilátus, tultette magát az ártatlan véren és nem irtózott a legvégső fegyver használatához is hozzá nyulni.

Független polgároknak önkénytes, szabad választási joga!!!

Jog igenis, a jog ez! Ámde hol van ez eltemetve a jogtiprások annyi rétegei lánvája alatt, hol lehet látni már csak egy megtartott sorát is azon választási törvénynek, mely 1848-ban szabaddá tette a nemzetet?

1865-től a mai napig oly mélyen lett az a már háromszor kitörő választási vulkán által eltemetve, hogy a ki teljes valóságában fel akarja azokat találni, kutassa mélyen, de nem mint Pompejít a hamu, hanem mint az 1848 diki magyar választási törvényeket, — a g a z s á g alatt.

Hogy tehát csordultig teljen a pohár, s hogy a visszaélések átkos szellemének, s a magyar kormány dicsőségének homlokáról, a mindent betetőző és szentesítő véres korona se hiányozzék, a vágya teljesülésének kivitelében semmi határt nem ismerő jobboldal: — hozzányult a vérontáshoz is!

Véres választások.

Boda Márton a felső-eőri kerület volt ellenzéki követjelöltje, egyik ellenzéki lapban a következő nyilatkozatot tette közzé:

Kis-Czell, június 23.

Tisztelt szerkesztő ur!

Hogy a nagyérdemű közönség biztos tudomással birjon azon g a z s á g ról, melyet a jobboldali szemtelenség egy leendő miniszter megválasztatásának kicsikarása végett a folyó hó 17-én történt követválasztáskor Felső-Eőrben elkövetett az „Ellenőrnek“ engedelméből bátor vagyok a történeteket lehetőleg röviden előadni.

En mint a felső-eőri kerületnek ezen állásra több ízben felkért baloldali követjelöltje, a mult vasárnap érkeztem meg Felső-Eőr városába. Választóim megjelenésemnek kimondhatlanul örültek annyival inkább, mivel a jobboldali szemtelen hazudozás, csak hogy a népet félrevezethesse, azt hirsztelte el rólam, hogy el sem megyek a választásra, sőt a követjelöltségtől is visszaléptem, mivel 30,000 azaz harmincz ezer osztrák értékű forintot a jobboldaliak megvettek. Vasárnap délután még néhány községet látogat-

tam meg és megnyugtatósomra szolgál az, hogy a nép mindenütt szivesebben fogadott, mint Hollán Ernőt.

Estére kelve visszatértem Felső-Eörbe. Itt az egész választási idő alatt egy becsületos polgárnál voltam szállva. A választásnapján hiveim nagyszerűen vonultak be a városba három oldalról, zene, dobszó és banderium által kísérve. Hollánnak népeit számván nézve és ünnepélyes alakjukra nézve hasonlítani sem lehetett az enyimhez. Hollán részén több volt az asszony, leány és gyermek mint a szavazattal bíró polgár. Ezt bármely részrehajlatlan kritikus elismerte. Maguk a kastélyban tanyázó összeíró kortesok is meg voltak lepelve és megszeppentek, látva az örökösen kicsinyelt ellenfélnek imponáns bevonulását. Hihetőleg már ekkor kifőzték, hogy szét veretik népemet. Méltatlan lelküknek sárga-fekete tette már a nép elhelyezésénél is mutatkozott; ugyanis választómat le akarták szorítani egy szűk utczára, mely tömve van jobboldali lakosokkal hihetőleg azon reményben, hogy így több alkalmuk lesz a lélekvásárláera.

De végre sok tolongás után kezdődött a szavazás. Délután négy óráig még csak türethetően ment minden, bár sem nem igazságosan sem nem törvényesen és mindig csak olyan községekkel szavaztattak a hol a jobboldaliak voltak; azt reménylették ez által elérni, hogy a baloldaliak kifáradnak végre és elmennek haza. Azonban látva, hogy ez bizony nem történik meg, sőt ellenkezőleg, népem nemcsak hogy nem fogy, hanem inkább szaporodik az által, hogy sokan a jobboldaliak is átálltak hozzám, mint például a német Szent-Mihályiak, a kik közül 70 ember letépte kalapjáról a Hollán jelvényt, eldobta a Hollán zászlót és áttört a katonaságon és a baloldalhoz csatlakozott. Ezen a jobboldaliak dühbe jöttek és a katonaságon át rögtön elkezdtek kövekkel dobálni a baloldalra; eleinte csak türték népeim ezen gázságot, utóbb azonban látva, hogy senki se csinál rendet és sem katonaság, sem szolgabíró sem elnökség nem lép közbe, mivel már közülök többen megsebesültek, hogy a zavargókat eltávolítsák ők is dobálni kezdték a jobboldaliakat. Mintha csak egy ily kedvező alkalomra vártak volna Hollán uram tányérnyalói. Ekkor az elnökség, a szolgabíró ur már nem lettek ám közönyösek, hanem a katonaságnak rögtön parancsot adtak, hogy rohammal támadja meg a népet és szórja szét. A katonaság engedelmeskedett és kivont kardokkal lóháton vágatott hiveimre, tipratta, szurta, vágta őket kiméletlenül. Két ember szörnyet halt azonnal és számosan köztük, apró gyermekek, nők, aggok, ifjak súlyosan megsebesültek. Többeket a lovak gázoltak agyon.

A mint a katonaság választóimra rohant a jobboldaliak utána futottak és a katonaságon keresztül is dobálták a baloldaliakat. Irtóztató volt nézni a sok elgázolt és megsebesített vérrel borított népet. Ha a kapitány nem becsületesebb ember, mint azok, kik a jobboldal élén állottak, akkor ma Felső-Eőr városában százakra menő családok gyászolhatnák kedveseiket.

Nagyrésze választóimnak rögtön haza futott és el sem jött többé, némelyek szállásomra menekültek véres fővel, míg ismét számos családapát a félelem és lelketlen bánásmód tartott vissza a szavazati helyiségtől.

Ily körülmények között irtam a választási elnök Molnárffy Józsefnek, levelemben felkértem jövőre a rendre vigyázni, jövőre a rendet pártatlan igazságszolgáltatással fenntartani. És mi lett jutalmam, az, hogy a választási basa és nem elnök, elég szemtelen volt nyíltan a szavazó polgárság előtt szemtelenségnek nevezni azt, hogy én bátorkodtam az ő fenséges személyiségét arra kérni, hogy tartsa fenn jobban a rendet; és még aprehendálni látszott azért is, hogy „hisz én magamat nála be sem mutattam, mint követjelölt és ő engem még nem is ismer.“ Igazat megvallva mikor ezt meghallottam keserűségem közben nem bírtam visszatartani magamat a nevetéstől.

Később látva, hogy a jobboldal még a fenntebbi szomorú öldöklés után sem tér észére, bizalmi férfaink által óvást jelentve be és kérve a választás felfüggesztését, embereim egyenkint hagyták el a termet és a vérrel borított tért. Mig ők tág lelkiismeretük érzetében mintha mi sem történt volna tovább folytatták a szavazatszedést. Mint ez a jegyzőkönyvekből kitünik sok szavazatot, mely reám adatott onnét kitörültek és Hollánra irtak át.

És mivel győzelmüket sem az által, hogy először minden jobboldali községet leszavaztatak, sem az említett vérengzés által nem hitték biztosítottak mivel választóim nagy része még a szétveretés után is visszatért, azért ekkor meg a midőn végre a baloldali községekre került a szavazásban a sor, midőn a község megjelent a teremben, az elnök megkérdezte kik jobboldaliak, a jobboldaliakat szavazni engedte, a baloldaliakat pedig kiküldötte a teremből. Ezen eljárás ugyanazon egy községen ismételtetett 2-szor, 3-szor is. Így történt ez Alho, Rödön, Bükkösd községekkel és több másokkal. Alhóban van összesen 174 beírott és igazolt választó, ebből k e t t ő jobboldali a többi mind baloldali, a kettőt midőn Alhóra került a sor, az elnök leszavaztatta, a százötvenkettőt pedig kiküldötte a teremből . . . Rödönben van 99 igazolt

választó, ebből 4—6 jobboldali szavazhatott, a többit mivel baloldaliak voltak kiküldötte, Rödönt háromszor hívták be és háromszor küldötték ki. A szó teljes értelmében bolonddá tették a népet és zaklatásukkal ki akarták fárasztani, a mi végre meg is történt.

Midőn pedig végre ezen hitványságok miatt bizalmi férfiaink a termet óvás mellett elhagyták, helyettük az elnök másokat nevezett ki pártunkból, a kik azonban ezen oktroyált tisztséget nem fogadták el, és így kénytelenek voltak egyedül tovább folytatni működésüket, és ők össze is szedték Hollán számára még azokat a szavazatokat is, a melyek az én választóimtól reám adtak. És szavaztattak apja helyett még 14 éves gyerekekkel is.

Az alatt míg a szavazás folyt, még a vérengzés előtt, jobboldali kortesek ezek között különösen a felső-eöri bíró töltött pisztolyokkal jártak választóim között és így rémitették a népet és ingerelték.

Több baloldali polgárt kardjával utasított ki az elnök a tereméből, míg másokat anélkül, hogy hibáztak volna, erővel akart kidobtatni, ha szépen nem távoznak.

Hollán jelvényeit maga osztogatta az elnök és a helyszínén saját zsebjéből szedte ki és nem szégyenelte Hollán mellett korteskedni nyiltan.

És koronájául ezen gyönyörű választásnak az egész szavazási idő alatt a szavazatszedő asztal tele volt rakva borral, peccsenyével és boros palaczkokkal. És Bachus emberei igazi Bachanáliákat rendeztek, még csakis a kéjhölgyek hiányoztak ezen gyönyörű társaságból.

És kérem szépen az ekkép kierőszakolt és aljas utakon törvénytelenül kicsikart nyereségről azt táviratozta Hollán Ernő Zarkó Sándor urnak Kőszegre: „Fényes diadald arattunk! köszönet nagyságodnak nagyrabecsült közreműködéséért.“ Hanem hát még ahhoz is gyomor kell ám a mely az ily választásról elmondani bátor legyen, hogy fényes diadald aratott. Adja Isten, hogy soha se legyen fényesebb diadala. Akkor a méltóságos urnak alig fog díszére válni a bizalom-nyilvánulás, melyet polgártársai vérén vásárol és jogtiprás árán vesz meg. Hanem hát a méltóságos urnak a leendő miniszternek, szégyen lett volna megbukni egy kezdő fiatal ember ellenében, a ki mindössze is egy éve, hogy az életbe kilépett és tiszta nevével képes oly pártot alkotni egy Hollán Ernő ellen, a mely őt megbuktatta volna, ha katonasággal szét nem veretik.

A választás ellen a központi választmányhoz is írásbeli óvást adtunk be; az országgyűléshez pedig petititót fogunk beadni.

Ki egyébiránt maradok szerkesztő urnak őszinte tisztelő honfitársa.

Simoni (Gömörm.), junius 24.

Fájdalmas érzések között írom e sorokat, melyek szintén szomorú világitást vetnek a jobboldal pokoli machinatióira. Gömörmegye központi bizottmánya a képviselők választását e hó 24-re tűzte ki.

Mint választó polgár én is megjelentem a választó-kerület székhelyén Rimaszécsen; tehát mint szemtanu értesitem a t. szerkesztő urat az ottan történekről.

Előre bocsátva azt, hogy kerületünkben az ellenzék fejei, vezérei a legnagyobb hidegséget, mondhatni csaknem közönyösséget tanusítanak a választási mozgalmak iránt, az ellenzék mégis egy nagy, igen tekintélyes párttá vergődött fel. — Ugy, hogy bizton mondható az, hogyha csak egy kevés erély fejtetett volna is ki az illető pártvezérek által, kerületünkben az ellenzék elvei diadalmaskodandanak — s lehet, hogy akkor a megtörtént véres dráma sem következett volna be.

De átmegyek a tárgyra.

A kitűzött választási nap reggelén a pártok mindenfelől gyülekezvén, a jobbpárt a város felső részén vett magának állást, az ellenzéknek a választás helyiségére a jobbpárt előtt kellett elvonulnia, ha csak nem akart oldalt, kerülő utakon jutni be a város tulsó részére, mely az ellenzék számára állomási helyül vala felhagyva. Hogy a két párt között az elvonulási ponton valami összezörrenés ne történhessék, ennek megakadályozásául a járási csendbiztos 5 vagy 6 legényével foglalt állást. Bent pedig a város közepén fekvő vendéglő előtt — hol a szavazási hely vala kijelölve — vagy 8 főnyi gyalog katonaság volt látható.

Megérkezvén a megyei központi bizottmány által a választás végrehajtásával megbizots elnök Cs. K., rimaszombathi h. ügyvéd ur, nemsokára kezdetét vette a választás is.

Választás. A választási elnök ur ajánló beszédében, de a mely tapintatlan volt annyiban, miszerint beszélt abból az, hogy itt az ellenzék figyelembe se vétessék, egyhangulag szorlette volna megválasztatni a jobboldal képviselő-jelöltjét ott, hol az ellenzék már az első alakuló gyűlésen csaknem 1100 egyént volt képes kimutatni; mondom, ez tapintatlanság volt, de a visszatetszést hallató szavakra aztán felhívá elnök a jelenvoltakat a jelöltek megnevezésére.

Az ellenzék Sárközy Gyula;

A jobboldal Szakáll Antal nevét hangoztatá jelöltekül.

Miután ezek megtörténtek — mint mondják — választási

elnök ur egy beszédet — reszkirozott — tartott még a tömeg előtt, melynek értelme szintén az volt, mi az előbben tartottnak, hogy az ellenzék adja be derekát, Sz. A. egyhangulag választásék meg, mit az ellenzék — igaz — kissé ingerülten utasított vissza.

Ezek után megkezdett a szavazás.

És most csak arra kérlek, szíves olvasó, hogy a mit olvasni fogsz, azt hidd el egy betűig, mert az szomorú, hogy úgy van, de igaz.

Csak azért, hogy a választás helyiségéhez bemenő ajtó mindkét párt által egyformán megközelíthető legyen, s a baloldal kissé pár lépéssel előbb akart terjeszkedni — s a nélkül, hogy e közben a tettelegességnek csak legkisebb nyomát lehetett volna is felfedezni — mert az csak nem volt ok a borzasztó drámára, hogy néhány apró kövecskét, melyet valamely pajzán helybeli gyermek dobott talán a gyűlölt jobboldalra — mondom ez nem volt, nem lehetett ok arra, hogy a mint közelebb állók mondják, a jobboldali képviselőjelölt vejének V. J. urnak joga lett volna, mint nem is illetékes egyénnek, elbizott göggel saját felelősségére a vezénylő hadnagygyal sortűzet parancsoltatni az ártatlan baloldali választókra.

És ez megtörtént.

Először három puskacsó villan fel, három baloldali ember élete alszik el rögtön örökre, erre a nép futásnak eredt. Az ember már csak azt várta volna, hogy három élet elég ijesztésnek, elég példának a jó rend érdekében? Oh nem volt elég! És ez már aztán a megbocsáthatlan hiba, ez már az égbekiáltó istentelenség, szivtelenség, lelketlenség, hogy még a futó tömeg után is sortűz vezényeltetett. A bekövetkezett látvány szivrendítő volt, saját szememmel láttam 8, írva nyolcz halottat, de hihető, hogy ez több — a sebesültek számát hirtelen meg sem tudtam számolni, ez is lehet 20 vagy 25.

Megtörténik igen sokszor, hogy a képviselőválasztások véres jelenetek színhelyei szoktak lenni, ha így van, arra aztán mindig is szoktak találni kielégítő okokat, de uraim, oly esethez hasonló nehezen mutathat fel még a képviselőválasztások története, hogy akkor és oly körülmények között, a midőn még a komoly rendreutasítás is csak kihívás lett volna, fegyverrel ontassék a védtelen polgárok élete.

Ez uraim borzasztóság!!

Adom a tényt úgy, a hogy történt, ítéljen a nagy közönség.

Végül megjegyzem, hogy e véres jelenet után, a párt óvást téve a választás ellen, attól vissza is húzódott, sőt mondhatom, szétfutott. A jobboldal folytatta szavazását.

Ámde elég ebből ennyi! Hozhatnánk föl még több ily véres esetet, de ne bántsuk. A cél, a vér, mindenütt egy volt. A cél: hullákra rakni bár a kormányzás uj három évének épületét, — de megrakni; a vér: — magyar!

A mohácsi vérontás bátorságot adott a folytatásra Mintha csak tervszerüleg, mintha csak felsőbb parancs következtében teljesítettett volna.

Az az első lövés az volt a jelszó. Utána következett a többi. A független polgárok szabad választási jogának megóvására: a vérben való pocskolással.

A megfélemlítésnek, az ellenzéki választóknak a választástól való elrémítési terve, borzasztó kivitelben.

Ne merjenek a választásra eljönni. Ha mindenütt ellenzéki hal meg, csak észreveszik magukat egyszer.

És mindenütt ellenzéki halt meg, a jobboldalinak egy. hajszála sem esett ki. A hatalom a jobboldali leitatott állatiasságnak szolgálatába adta magát. A gyilkosság kezdeményezése a részegség öntndatlan dühének volt átadatva, hanem a folytatást maga a számító józanság végezte.

Valaki felszámította a választások alatt agyonverték, agyonzúzottak és lövettek számát, — jó csomó volt, — de baloldalit nem talált közte. A hatalom és katonaság fegyvere legalább kiméletet tanusított a jobboldali részegség iránt, azt büntette ő is akit kellett, a józanságot. Hiszen részeg emberek elöl a golyó is kitér.

Hát Khinában, Szamarkandban, vagy a Tahiti szigeten, ott foly még csak a gyilkolás egy kissé külön módon. Aki ott az uralkodó hatalom ellen kukkanni mer, annak leütik a fejét s rászurják a király kerítésének karórácsára.

Hiszen nálunk csupa boldogság van. Az ember szabadon kimutathatja fogafehérét a hatalom ellen, sőt képviselőt is szabad neki választania, a ki őt védelmezze, — csupán csak akkor lövik meg, mikor választani akar. —

Szamarkandban nem várják még be ezt se. Aztán ott nem is lövik, hanem fejezik, — és még csak nem is alkotmányos uton.

Ez a mi életünk csupa gyönyörűség!

S a mi legkedvesebb, sok embert oly szépséges bolond állapotban tart ez a dolog, miként elhiszi, hogy csakugyan ő választott. Egy krajczárjába se kerül ez a multság, sőt még neki adnak olyan egy hatost, melyből tiz jut vissza annak, a ki adja.

Különben mióta civilizálóduunk, a marhát se kell szelindekkel fogatni, olyan szépen elmegy a vágóhidra, mintha csak tudná: hogy ha nem menne, hát vinnék; különben az a humanus gondolat is vezetheti hogy: sok éhes ember jól fog lakni az ő husából!

Az ellenzék különben igen könnyen megtanulhatta a szabadakarat nyilvánulásának ábéczejét, melynek minden betűje úgy néz ki, mint a szurony, s a kiejtés minden hangja ez: durr!

És a szabadakaratból megválasztott atyai kormány kegyeskedik választóinak jóakarátát elismerni azáltal, hogy haragjától egy cseppet sem tart, sőt rakja hátára a terhet, és gazdálkodik vagyonában egész kegyes leereszkedéssel.

Csakhogy a ki eztet látja, hát annak felundorodik a béle. Épen a részrehajlatlan bíráló az, ki hánytatót vesz be tekintetével, ha a dolgok ezen folyását nézi.

A szabadválasztás eszközei: Törvénytapodás, maga a hivatalnok mutatja az utat, hogy kell a törvényt elgázolni? Hivatalos üldöztetése az ellenzéki polgároknak. Megfélemlítése. Itatása! Megvesztegetése. Isten haragjával való fenyegetése; — aztán szabad gyilkoltatása!!! Pff!!!

Hogy kell itt a részrehajlatlan bírónak itélni? Vassal!

Kifakadásunk nem pártszenvédély, hanem az igazságnak megvesztegethetlen érzelme, mely hangot ad, mint a Memnon szobra.

Ha lesz történetíró, ki ezen aljas munkák részletes leírásával foglalkozva, — megindulás nélkül fogja kimon-

dani ítéletét, — az nem történetírónak, — hanem — kecske-békának született.

Nem először, s talán nem is utoljára mondjuk, hogy sorok írója a leirt választásoknál nem volt személyesen jelen, s hogy azon tudósításokat, még eddig legalább hirlapok útján szedte össze, noha alább magántudósítások is lesznek olvashatók.

Ámde mi lehet hitelesebb a hirlaptudósításnál. Hiszen az igaztalan dolgokat másnap már meg lehet czáfolni, a minthogy a jobboldali lapok igyekeztek is, — de minden czáfolatok és csűrészavarásokból csak az tűnt ki: — hogy máskép mondatott ugyan el, de a főtény ugyanaz maradt.

Hiszen azon leírásokat szemtanuk küldték be, s vajjon ki írhat hitelesebben, mint egy szemtanu? — Részrehajlóan írhat? De hát az, a ki nem volt szemtanu, az nem írhat részrehajlóan? Avagy csak az nem részrehajló, a mit a jobboldali lap tudósítója ír?

Már hiszen bocsánat, de mint ki a jelenkorban élek, tapasztalás után mondhatom: hogy amelyik párt közlönyei ily dolgokban csak ritkán mondanak igazat, de mindent elferdítve, hamisítva adnak, — azok a jobboldal közlönyei, és politikájoknak épen úgy jellemzője az alattomoság, mint maguknak. Mig a baloldal nyílt és őszinte. — És ez az, a mi sokakat ezen az oldalon tart, semmi más: — az igazság! A nyílt jellemű embernek ez a pártja.

Különben miért ferdítenének a baloldali lapok? Hiszen a pusztá leírásra oly óriási halmaz tárgy van előttük, hogy kitalálni bizony nem kell hozzá semmit, sőt vesztene a ferdítés által.

Különben még egyszer mondom, hogy a hirlapi tudósításnál, ha szemtanu írja azt, hitelesebb semmi se lehet; még a jobboldali tudósítónak is hitelesebb tudósítása, mint lelkiismerete, mert a mely tudósítót hazugságon kapnak, annak hitele megszűnt, s azután bizonyosan nem fogja idézni egy jelenkori történetíró soha. Avagy nem használná-e föl a történetíró, ha például századokkal előbb megjelent hirlapot fedezne föl, mely ama korban történ-

tekről tenne tanuságot? — S vajjon miért ne használja föl az, a ki maga is tudja és tapasztalta, hogy azon hirlapok valóságokat irnak.

Előszómban megígértem, hogy részrehajlatlan bíró leendek, — de vajjon megtartottam volna szavamat, ha nem mindent úgy irtam volna le, a mint azt legmélyebb meggyőződésem sugallta? Ha én azt látom, hogy a jobboldal hazudik, hát mégis az ő elbeszélése után induljak? Ha azt látom, hogy a jobboldal a fehéret feketének mondja, tehát én is engedjek valamit a fehér színéből, és akkor lesznek igazságos?

Már hiszen engedelmet kérek, de azt tartom részrehajlatlanságnak, ha minden tekintetben a tiszta igazságot mondom ki, s ha azt kellene kimondanom, hogy a baloldalt nem a hazafiság, hanem az önérdek vezényli, épen úgy kimondanám, mint a hogy ezer, szemem előtt történő, tehát megczáfolhatlan adat után a jobboldalra kimondom, és pedig nem úgy, mint első kötetemben, t. i. mikor még adatokra nem hivatkozhattam, — de most már, az elmondottakra utalva, — tehát határozottan!

Az arisztokraczia, hogy önérdekét az ország érdekének fölébe helyezhesse, szövetséget kötött a magyar nemzet kipróbált ellenségével, az osztrák kormánylyal, ez által lehetlenné téve, hogy a nemzet a hazában lakó természetes szövetségeseikkel, a velünk egy kenyéren, egy vizen táplálkozó, s így velünk egy érdekekkel bíró nemzetiségekkel kibéküljön, melyek folytonos elégedetlensége alkalmat nyújt a panszláv izgatásokra, s arra, hogy az orosz czár ez alkalmat felhasználva, birodalmának bővítését, s a szláv ajku nemzetiségek egyesítését megkísértlte.

Adja Isten, hogy ne mondottunk légyen igazat!

Hanem azt ismételjük: hogy e harcz a nemzet harcza a papsággal, az arisztokracziával, s annak lekenyerezett mamelukjaival szemközt.

A bodaiki kerület választásának története.

Ebben a kerületben sorok írója volt a képviselőjelölt, s így ha megengedik neki azon hitet, hogy azt, a mi ott szembe előtt történt, csak ugyan látta, tehát bátorságot vesz magának, hogy azt a mit látott, tapasztalt, azt le is írja.

A „Gyors-Posta“ politikai napilap főmunkatársa voltam, midőn a vaáli kerületből három egyén, u. m. a dobozi bíró, a dobozi jegyző, és egy tabajdi közbirtokos, (földműves) Renkecz András fölkeresett, s fölkért, hogy a vaáli járás képviselőjelöltségét fogadnám el.

Elmondták, hogy a vaáli kerület különben általuk is igen tisztelt, volt képviselője, Salamon Lajos úr, a kerület többségének bizalmát elvesztette, mert a kerületben a három év alatt alig jelent meg, sem a kerület ügyével nem gondolt, de máskülönbalközépi, a kerület többsége pedig 48-as. Nehogy azonban a jobboldal malmára öröljenek, kikötik, hogy azon esetben, ha t. i. én kisebbségben lennék, a Salamon Lajos ur javára, kit a balközép szintén fölléptet, lépjek vissza, valamint, hogy Salamon Lajos urról is föltételezik ez eljárást.

A képviselőjelöltséget elfogadtam tehát ezen feltételek alatt, a kerületben meg is jelentem, és tapasztaltam, hogy a kerület összes ellenzéki intelligenciája, s a szavukra hajtó választók zöme, forrón ragaszkodik Salamon Lajos urhoz, s hogy a kik más képviselőt kívánnának, lelkes hazafiak ugyan, de mint ellenzékiek, nagy kisebbségben vannak az ellenzék másik árnyalata mellett, — tehát visszaléptem.

Ugyan ezen napok alatt kerestek föl a bodaiki kerületből is, névszerint: Badicz Gyula kis-keszi ref. lelkész, Szily György János moóri közbirtokos és Töttös József szabadbottyáni közbirtokos. Eléadták, hogy kerületükben az ellenzék igen tekintélyes számmal bir és hogy igen szeretnék, ha a jelöltséget elfogadnám. Az esetben számos aláírással ellátott meghívót küldenének.

A meghívást megtiszteltetésnek véve, elfogadtam. És most kezdődik a mozgalom:

Választóim kijelentették, hogy egyáltalán nem lesz szükség semmi kiadásra, de ha zászlókat adok, miután az ellenzéki választókat csakis a földművelő nép képviseli, — elfogadják, s szeretni fogják, ha a zászlók minél szebbek lesznek, mert azok a választók büszkeségei szoktak lenni.

Mintegy száz darab kisebb nagyobb zászlót csináltattam, ez volt minden kiadásom.

Első megjelenésem Moorra volt kitűzve, és pedig azon szempontból, mert Moor körülbelül 800 szavazóval bír sváb város, tehát ennek megnyerhetése volt a főfeladat. A kitűzött nap vasárnap volt. De éppen vasárnapra oly elkerülhetlen dologom akadt, hogy nem mehettem, s így még szombaton táviratoztam Szily György Jánosnak, ki egyik fő intéző volt hogy: a fogadtatást halaszszák jövő csütörtökre a midön is ünnep lesz. A távirat azonban csak másnap érkezvén meg (!) a fogadtatásra összegyűlt számos szekér, lovas, és gyalogember.

Én persze nem érkeztem meg.

Mit csinál ekkor a moori jobbpárt vezér-tanácsa, fő-fő központi kortes bizottmánya Szögyényi László ellenjelöltnek, s egyszersmind Fehérmegye főispánja fiának, — lévén a kerület is Fehérmegyében?

A jobboldali kortesbizottmány tehát a lovagiasságnak még csak külszinét is félre téve, (hogy t. i. vannak elkerülhetlen fontos családi dolgok), rögtön kaparit egy igen-igen maliciozus felhívást a néphez (sajnálom, hogy meg nem őriztem), melyben kisüti, hogy az eddig ismert családok egyik legnagyobbika Tóvölgyi Titusz, a ki a dolgot immár

előre is csalással kezdi, mert lám megigérte, hogy megjelen, és nem jelent meg, hanem igenis a népet rettenetesen felültette. (Mintha nekem persze érdekemben állt volna az, hogy választóimat a választási készülődésekkor, tehát quasi elriasztás tekintetéből, — fölültessem.) „Íme tehát nép, egy ilyen vallástalan feltolakodó csalóval ne tarts, sőt még csak be se bocsásd városodba, hanem mutass neki utat.“ — Ezen fölhívás alá, mely formalis lázítás, sőt tettelegességre való ingerlés volt, — alá volt írva a városnak, — ha nem csalódom — egész előjárósága. A következő nevekre emlékszem még: Kász József bíró, Turner Mihály, Körösi Elek ügyvéd, Vekerle Sándor urasági tiszt és Bodér József jegyző.

Sőt hogy a „népcsaló“ föllépését lehetetlenné tegyék ezen urai az igazságnak, azt a hirt terjesztették ott, hogy: azért nem érkeztem meg, mert Székes-Fehérváron a pandurok a vasuti indóháznál valami csunya eset miatt elfogtak.

Hogy ezen hír valóságáról meggyőződjenek, a fölizgatótt választók rögtön küldöttséget indítottak hozzám Pestre, névszerint Szily György Jánost és Juhász József csurgói lakost, kik éjjel érkezvén meg, engem már az ágyban találtak, és aztán elbeszélték küldetésük okát.

Ezt hallani persze hogy nagyon furcsa volt nekem, s röviden nem mondhattam mást, mint azt: hogy akik ezt híresztelték, azok gazemberek. — És ezt mondom most is.

A következő csütörtökre azonban a kerület ellenzék választói szekereken, lovakon és gyalog ismét begyültek Moorra.

A mint a kerület első vasuti állomásához értem (Moha), az állomásnál több választó várakozott, és nevetem kiabálta. Kinéztem a kocsi ablakán, s mondtam, hogy a kit keresnek, az én vagyok. Üdvözöltek és kijelenték, miként csakis annyit akarnak tudni: vajjon nem fogtak-e el megint Fehérváron? — Csak menjen tehát az úr Moorra, itt a helység ugyanis egy szálíg baloldali, akár meglátogat az úr bennünket akár nem.

A vonat aztán megindult és vitt Moórra.

Az állomástól nem messze kitekintettem az ablakon, s láttam amint a városba vezető, körülbelül ezer lépés hosszú országút el volt borítva fellobogózott kocsikkal, s mint játszik a lobogók nemzetiszínével a nyugati szellő, s az uszkáló felhőcsapatok közül ki-kitekintve, hogy világítja meg azokat szakaszonként itt-ott leömlő sugárainak fényével a nap.

A mozdony füttyült és a vonat megállt.

Az állomásnál mintegy husz harmincz lobogós lovas, és számos ember harsány éljenkiáltása zúgott föl, s a mint kiléptem a kocsiból, a vezetők által fölismertette, azok felém siettek, s felém nyult, egyszerre száz és száz a becsületes munka által érdessé vált kéz, hogy azzal, kit ő, a munkás hazája és saját jóléte védőjeül az országházba képviselője gyanánt küldeni akar, kezét szorithasson.

Szívesen, valóban szívesen, szeretettel fogtam meg azon kezeket, melyeket bizonyára nem a kétszínűség, hízélgés, vagy kegyhajhászat vezetett hozzám szegény emberhez, hanem egyedül és tisztán a szeretet, és azon bizalom, hogy én nekik barátjuk vagyok. És hogy az voltam, hogy az leszek mindig, azt én mondhatom, mert én érzem.

Állt ott az állomásnál néhány kocsi is, melyek egyikét az én számomra ajánlták föl. A kocsin széna ülés volt, és előtte gyönyörű két, a benső tüztől már hová lenni nem tudó pejcsikó, egy derék lelkes svábnak, U n g e r J a k a b n a k saját nevelése.

A gazda maga volt a kocsis. Nem jól beszélt magyarul, de azért magyarul üdvözölt, s én forró kézzsqrítással viszonzottam az üdvözletet.

Aztán harsány éljenkiáltások közt megindultunk. Mellettem Pap Mihály moóri állatorvos foglalt helyet, előttem Szily György foglalt a kocsiban állást, folytonosan integetvén az országuton álló szekerek felé, hogy helyet csináljanak, aminthogy csináltak is.

A szekérsorhoz érve aztán valóban harsogott az éljen és hullámzott a lég, a száz és száz benne kóválygó kalaptól,

melyekről hosszú szalagok lebegtek halkán pattogtatva szárnyaikat, míg a kibontott zászlók hosszú sorának susogó üdvözlését majdnem hallani lehetett, és talán lehetett volna is, ha nem verdesi szárnyaival az eget a folytonos éljenkiáltásba törő lelkesedés.

Olyan furesán hullt vissza a magasból fejemre az a roppant „éljen“-ből álló hangoszlop, mintha valóban érezném a súlyt már is, melyet az önzetlen szeretetnek s önkénytelen bizalomnak nyilatkozata, egy képviselőjelöltnek is vállára rak.

Igy vonultunk be a városba. A magyarok minden oldalról éljeneztek, de az éljenzők közt igen kevés svábot láttam. Azok többnyire közönyösen néztek, olyan nem nekik való dolognak tartván ezt az egész mozgalmat.

Moór főterén, mely igen nagy, számosan vártak reánk a lakosok közül, nők és férfiak egyaránt, amely utcán átvonultunk, a zsidók köszöntgettek minden oldalról, de azért mindnyájan ellenem szavaztak. Sértve találták magukat röpiratom által, pedig én az ellenzéki zsidót bizony csak dicsértem. Volt azonban valami kapaszkodni valójuk, hogy t. i. miért nem szavaztak rám. Azert, mert sem a főispán fia nem voltam, se nem fizettem.

A főtéren megálltunk, a fogadtatásomra érkezett szekerek, és a lakosság körül fogott. A magyarok harsányan éljeneztek. Láttam amint az intelligens osztály, köztük négy öt mágnás (minőkkel a kerület bővelkedik), ajkukon gúnymosolylyal közeledtek, s velem szemközt, hogy talán jelenlétük által zavarjanak, állást foglaltak.

Néhány szót mondtam németül, de mert jobban esett a magyar, tehát csakhamar magyarra fordítám, és beszéltem, mintegy két óra hosszáig. (Meg kell itt említenem, hogy az előljáróság, a mi a rendfenntartást illette, semmi kívánni valót nem hagyott maga után.) Az idő esős volt, s én szavaimat befejezni igyekeztem, noha, a kétórás folytonos esőzés alatt alig távozott egypár ember, s olykor kitörő (szokásos) éljeneiket kivéve, oly néma figyelemmel hallgattak, mintha szobrok lettek volna. Az előljáróság

persze, hogy kijelentette: miként azt, ki a szónokot zavarni merészli, azonnal elfogatja.

Azt hiszem különben, hogy az előjáróság akár rendszeretből akár taktikából tette amit tett, pompásan tette. Amit a lázító röpirattal vétkezett, azt a rend ezen példás fenntartása által helyrehozta; ám de az is igaz ám, miként épen ez a rend okozta, hogy a moóriak véleményét illetőleg nem tudhattam magamat tájékozni. Beszédem ellen nem emelkedett egy hang sem, csakis éljenzést hallottam, ámde annyi volt ott a másközségi magyarság, miként lehetetlen volt tudnom, éljeneznek-e vajjon a moóriak is?

Amint beszédemet végzém a Pap Mihály állatorvos vendégszerető házához vonultunk, s mondhatom roppant kísérettel. Száz és ezerre menő csoport jött mellettünk a széles utcán, ámde maig sem tudom, hogy lelkesedésből-e, vagy kíváncsiságból? csak annyit tudok, hogy a tisztviselői osztályt kivéve, Moórnak összes magyar lakossága, reám szavazott. Ámde a magyar lakosság a kíséretnek egy ötödét sem képezheté.

A Papp Mihály házánál álltunk meg, ott álltak meg a kocsik is. A lovak kifogattak, s az emberek részint kocsikon, részint vendéglőkben ették és itták a magukét.

Pap Mihály és lelkes neje pedig minket; — engemet s a főbb vezetőket traktáltak meg sokféle étel-itallal, s kifejezhetlen lelkesedéssel. Nem voltak vagyonos emberek, s ez a lakoma bizonyosan megerőltetésükbe került, de ha talán meg akartam volna költségüket téríteni, a legmélyebben sértve érezték volna magukat. — Arczokról láttam, hogy szívékből adják, s az ilyen adást, csakis szívvel lehet viszonzni.

Megköszönvén aztán a házigazda feledhetlen sziveséget, és a tüzről pattant háziasszony fáradhatlan készségét, innen néhány szekér kíséretében a nem messze eső Ondód sváb községbe mentünk, hol kitörő lelkesedéssel fogadtak, amint hogy kevés kivétellel reám is szavazott az egész Ondód. Sváb község, de lelkes.

Innen mentünk Csák-Berénybe, a gróf Lamberg szék-

helyére. Eza község 1869-ben egészen jobboldali volt. Némi tartózkodással mentünk tehát, s már messziről láttuk, hogy a falun kívül vár bennünket a lakosság nagy része. Azért-e, hogy megverjen? — vagy tisztelegni akar?

Ez utóbbit akarta, mert alig értünk a falu szélére, midőn egetverő harsány éljenkiáltás tört ki a lakosság ajkairól, és meglepően nagy volt a lelkesedés.

Itt azonban, ha a lakosság oly részeg lett volna, mint az a három, talán felbérelt szabadságos katona és a Lamberg zsidó haszonbérleje volt, vagy a minőnek tetette magát, — hát az említettekől alig maradt volna széttéptelenül csak egy is.

Ezt a négy embert birta itt megfogni a Lamberg gazdatiszti serege, s midőn beszélni akartam, jobboldali lobogóval, folytonos orditozás közt, pandur fedezettel mindig ott garázdálkodott az ellenzéki tömeg közt. Láttam tehát, hogy ez kicsinált kötekedés, és hogy a pandurokba bizva verekedést akarnak előidézni, — a különben elbujt birót hivatám elő, s őt a rend fenn-nemtartásáért megróván, s a talán bekövetkezhető eseményekért felelőssé tevén, — a népet higgadtságra szólitám föl, s a levegőt megrázó éljenkiáltások közt, kíséretemmel együtt távoztam.

Ime, itt valódilag verekedést akartak előidézni. Négy leitatott jobboldali az egész községgel szemben, — de pandurok által támogattatva, — s csakis bajjal kerülhettük ki a vért.

Innen Bodaikra mentünk késő este, 8 óra után érve be, a négy óra óta folytonosan várakozó lakosság közé.

A városháza előtt álltunk meg, melynek tornácza alól a báró Miske gazdatisztjeinek s más hivatalnok-népségnek felpénzelt gúnykaczaja hangzott elő, melyet Bodaik ellenzéki lakossága meghallván, böszült felkiáltásokkal nyomult a pénzért nevető tiszturak felé, kik aztán ingyen is elhallgattak, midőn azonban beszédemet megkezdtem volna, ismét zajongni kezdtek. Tartván pedig az igen könnyen kitörhető veszedelemtől, (hol száz ellenzéki esett volna egy jobboldalira), itt is a birót hivatam elő, s szemére

vetvén a rendcsinálás körüli hanyagságát, szükségesnek láttam megmagyarázni, hogy: bár nem vagyok a megye főispánjának fia, de egyik jelöltje vagyok a kerületnek, s épen oly joggal állok meg a városház ezen tornácza előtt, mint a főispán fia, Szögyényi László, a ki mint a kerület másik jelöltje egy hajszállal sem bir kevesebb, ámde több joggal sem, mint én.

A bíró aztán mentegeetni kezdé magát, s akarva nem akarva kinyögte: hogy csendet követel.

Beszédemet aztán el is mondtam.

Innen a Vida János bodaiki kisebb birtokos vendég-szerető házához tértünk be, hol ismételve láttam a Moóron tapasztalt szivességet.

Valóban minden érdek, minden kilátás vagy számítás nélkül egyedül az igazság azon tudata által vezéreltetve, melyet az ellenzék részén láttak. Minden sziv egy-egy hajlék volt, s szinte éreztem hogy mint oszlik meg lelkem, hogy valamennyiben helyet foglalhassou magának. Ugy nézett rám minden szem, mind szeretetük s óhajuk kedves szülöttjére, s ha talán vért kívántam volna táplálékul, felválták volna ereiket.

És úgy ömlött ez a szivesség magától, mintegy megindult mézforrás. Szinte gondolkozni kezdtem, hogy: megválasztatásom esetében, fogok-e hát én nekik három év alatt annyi jót tehetni, mint a mennyit most ők egy szempillantás alatt tesznek irányomba? S ha bár nem tudhatám: lesz-e vajjon erőm hatásosan megfelelhetni e szent bizalomnak, — de annyit éreztem, hogy — akarok.

Ott volt Nagy Horváth János, és Almády János bodaiki telkesgazda, s én még valóban most sem tudom, hogy melyiket szeressem, melyiket bámuljam jobban; — mert annyi értelemmel, s annyi hazafisággal fejtegetni nehéz politikai kérdéseket, — valóban meglepő olyan, — nagyuri nyelven mondva, — paraszt ruha alól.

Későbbén rá fogok jönni ugy is, ámde előre is megjegyzem, hogy ilyenekből állt az én választóim intelligenciájának nagy része, ámde méltóztassék velük beszédbe

credni az agarászó vagy rókázó fertálmágnás uracsoknak, — s pirulni a bársonyban, a daróczytakaró alól beszélő földműves előtt.

Ilyenekből állt az én választóim intelligentiájának nagy része, — ilyen, sem hivatalból, sem beestelenítő igéretekkel le nem kenyezhető — „parasztból“; — ám de erre vissza fogok még térni.

A második körutat Aldor Imre barátom kíséretében tettem. Keresztesen, Mohán, Iszka-Szt.-Györgyön, Csoóron, Inotán, Csurgón, N. Ladányon, Iszczimér sváb falun, Szabad-Bottyánon és Csikváron keresztül.

Keresztesen nem lakik uraság, ott tehát a bíró, Szüts István is ellenzéki volt, s négy öt szavazó kivételével az egész falu. — A lelkesedés persze hogy nagy volt. A bíró különösen lelkes és erélyes ember. Ezért bíróságából kiakarták tenni. Nem törődött vele. Hanem azért mégis csak meghagyták.

Mohán se lakik uraság. Az egész helység egy szálíg ellenzéki. Gyönyörű szál emberek, öles magasak, kifejtettek, szép, nemes kifejezésű arczczal bírók. Itt történt velem először, hogy nadrágos ember fogadott. A helység lelkes fiatal református lelkésze, Segesdy Miklós, megható beszéddel, igen szép magyarsággal. Tanult, olvasott fiatalember, talán 28 éves. A tanító Ujhelyi József, fáradhatlan és törhetlen ellenzéki bajnok. A bíró Polányi János, aztán Polányi István, Kolmár Péter, — megannyi valódi magyar, mind tette, mind kifejezésre. Spartai jellemek. A falu kovácsát a szomszéd falu urasága megvesztegette és jobboldalivá lett. Azt akarták, hogy legalább egy jobboldalit mutassanak föl Mohán is, — de nem sikerült. — A lakosság azon felkiáltással: hogy de már falunkat nem fogod csúfra tenni! — kirakták őt a határra.

Mohával határos Iszka-Sz.-György, a gr. Pappenheim székhelye. — E helységet reformátusok és katolikusok vegyesen lakják. A református lelkész Pap Sándor, szivből jövő meleg szónoklattal fogadott, s minden szavából

kitünt a tanulmány. A katolikus pap azonban becsalta híveit az iskolába, s míg el nem mondtam beszédemet, addig ki se bocsátotta. A reformátusok ellenzékiek, a katolikusok jobboldaliak voltak.

Innen Csoóron, az ellenjelöltnek Szögyényi Lászlónak székhelyén vezetett keresztül utunk. Szögyényit igen derék, jó földesúrnak tartják, s így etetéssel itatással, rét és másnemű földek osztogatásával ki bírta vinni, hogy az egész lakosság mellette volt.

Máskülönben aligha nem lett volna még is, mert olyan helység egyáltalán nincs az országban, hol a lakosság a maga jószántából lett volna jobboldali. Csoóron tehát meg sem álltunk, mert sem galibát nem akartunk csinálni, sem azt nem vettük volna szívesen, ha megvernek, a mit az itatás korszakában, a leitatott tömeg részéről nagyon könnyen megvárhattunk volna. Egyszerű éljenzésnél egyéb nem történt. Kocsinkon gyönyörű két izska-szt.-györgyi hajadon ült, és azok, hihetőleg szépségükben, s az ellentábor lovagiasságában bizva egy kissé többet engedtek magoknak, s az: „Éljen Tóvölgyi, nem kell Szögyényi!“ — felkiáltásokat igen gyakran hangoztatták.

Csoórt elhagyva aztán Inotára értünk, hol a derék fiatal lelkész Rácz Géza, s tanító Pap István, úgy a lakosság nagy része, már lelkesedéssel vártak bennünket.

Ennek a falunak különben furcsa története volt. A falu ugyanis mindenféle rábeszélések folytán, megvette a földet volt földesurától, s reá a belga bankból vett föl pénzt, mely pénz azonban a vevők tulajdonára is, és a vett földre is be lön kebelezve. — A vétel egyáltalán fél erőszak és fél rászedés után történt, s amint hallottam, az inotai jegyzőnek, — ki szegényes fizetésének daczára nagy hamar meggazdagodott, — nagy része volt benne. A szerződés alá, hogy csak elég legyen a birtokos név, — meghaltak nevei is aláírtak. S a birtok igen drágán vásároltatott meg. — Mikor aztán arra került a sor, hogy fizetni kell, tehát a lakosság nem tudott fizetni, s így a

dolog pörre került, a hol aztán többen bepereltettek, kik nem irták alá, — vagy azon halottak utódai, kik a szerződés iratásakor már nem voltak életben, s nevük azért mégis oda iratott. — Most pedig ott áll a dolog, hogyha t. i. a belga bankot nem tudják kielégíteni, tehát saját birtokaik is elvételnek.“ — Ez volt az a gyenge oldal, melynél a jobboldali kortések a lakosságot megnyerni igyekeztek. — „Legyetek jobboldaliakká. A mi jelöltünk a főispán fia, tehát majd el fogja csinálni a dolgot.“ S ez az ámitás valóban használt, mert az inotaiak egy részét, mely helység a mult választáskor egészen ellenzéki volt, megtántorította.

Délután egy óra volt már az idő, midőn Inotára értünk, hol azonban az egész helység kirukkolt mégis, végig hallgatván beszédemet, melyben fejtegetém, hogy mennyire rá akarják őket szedni. — Akkor hitték is, hogy ugy van, — de azért délután már itta a Szögyényi borát az elámítható rész, mely a lakosságnak felét képezhette.

A lelkész vendégszerető házánál ebédeltünk, hol ugyan már ott vártak a n.-ladányiak kocsikkal és lovakkal. Bizony volt már három óra, midőn Inotáról Ladányba indultunk, hol valóban nagyszerű és regényes fogadtatásban részesülénk.

Már Inotán várt bennünket vagy tizenöt husz lovas, ámde amint a ladányi határba beértünk, a tanyak és csárdák falai közöl rajként tűntek elő a lovasok mindenütt, s az út mellett két oldalt elfoglalván mellettünk a tért, pompás látványt nyujtának. Arábiában vélte volna magát a szemlélő. Mindenütt lovas a merre a szem tekint, cikázva, szökdécselve, vágatva, beszöve az egész térséget. — Itt látni lehetett aztán, hogy a magyar lóra termett. Vágat, röpül, mint a nyíl, tesz olyan művészi fordulatot, hogy nem ő szédül, hanem a néző. Tanulatlan lóval csináltat oly parádé-szökéseket, minőket az idegenek pénzért mutogatnak, és ezt egy tábor lovas teszi, melynek mindegyik tagja csak úgy szörén lovagol.

Azt hiszem, hogy ilyen lovas-mutatványt pénzért

nem lehetne látni, mert ott a lélek lovagolt, nem az ember. Sajnálnom kell a jobboldal képviselőjelöltjeit, kik ily látványokban nem részesülhetnek.

A faluhoz közeledve, megint egy csomó lovas tört elénk. Ellenségnek nézve meg kellett volna borzadnunk, de tudván, hogy barátink, — szívünk emelkedett örömben.

A helységen kívül számos kocsit várt, — de várt a szó szoros értelmében, reggeli 11 órától délután háromig. — És mit várt? Pénzt bizony nem, hanem egy embert, akit itt a magukéinak vallottak, és aki iránt ki akarták mutatni szeretetüket.

Midőn Áldor Imre barátom e fogadtatásokat látta, lelkének egész meggyőződéséből mondá: Itt nem győzni lehetetlen!

Amint a falu alá értünk, megpillantám Badicz Gyula kis-keszi ref. lelkész urat, ki a kerület ezen részének mozgató ereje volt. Egy ember akinek még a szemüvege is érzi a lélek tüzét. Csupa szív, csupa hazafiság. S majdnem átalában mondhatom, hogy a református lelkészek, egy vagy kettő kivételével, mindannyian a nép vezérangyalai valának.

N.-Ladány különben a gróf Nádasdy Ferencz székhelye. Az egész kerületben ez volt az egyetlen baloldali mágnás, ámde a pártoskodás kellemetlenségeinek ő sem igen akarta magát kitenni, hanem tisztjeit fölhatalmazta, hogy tehetnek amit akarnak. A tiszték aztán éltek is a fölhatalmazással s támogatták az ellenzékét, ha nem kortesfogásokkal is, de erélyesen. Ha azonban gróf Nádasdy Ferencz határozottan kilép a síkra, jelt és példát adva a vidéknek, akkor ma bizonytalannal nem Szögyényi László a követ.

N.-Ladányból Kis-Keszibe mentünk, hol egyetlen egy jobboldali se volt. Moha, Kis-Keszi és Velleg helységek tisztán álltak.

Kis-Keszin inkább a kedves szónok, Badicz Gyula ref. lelkész beszélt mint én, hol a különben is ellenzéki de-

rék lakosságnak elég volt annyit mondanom: hogy baloldali leszek amíg élek, ezen és ezen szempontnál fogva.

Az idő már későre járt, de meglátogattuk még Csikvár és Szabad-Bottyán helységeket. Ez a két helység tőszomszád, ámde az egyik katolikus, a másik református. A katolikus helység Csikvár, jobboldali, Szabad-Bottyán, a református helység, az baloldali.

Tóth János csikvári r. kath. esp res, és a Batthyány grófok a kormány érdekében megtették kötelességüket, ámde a főrés az esperest illeti s ha valaki, ő bizonytalán érdemet tett a kanonokságra. Ajánljuk tehát a jobboldali kormány s a fehérvári püspök figyelmébe.

Szabad-Bottyán helységében, Töttös József vendégszerető házánál vacsoráltunk, ki szintén földművelő ember. Megnyitotta élestárát, amint megnyitotta szívét, — nem érdek nélkül, mert igenis a haza érdekében.

Nem feledhetem még azonban Sz. Mihályt, mely szintén körutunkba esett. Ez a Zichy Jenő gróf székhelye, ki keményen dolgoztatott ellenünk gazdatisztjeivel, de sikertelenül, mert baloldali volt majdnem az egész falu. Soha sem feledhetem el, amint beszédem alkalmával a hallgatóság közt, egy síma arcú zsidós kinézésű gyermeköt megpillantottam, ki dühös mozdulatokkal jelenté, hogy beszédem neki nem tetszik. Bátor kis fiúnak kellett lennie, hogy a baloldali néptömeg közt ily derekasan megmozgatta magát ellenem. Mondják, hogy gazdasági irnok volt, s a többi közt azt is beszélgette, hogy én zsidó vagyok. Ezért meg akarták szegényt verni, pedig kár lett volna, mert azért lehetnék becsületes ember, ha zsidó volnék is. — Ajánljuk a kis irnokot, a Zichy Jenő gróf úr figyelmébe.

Csurgón, hol gróf Károlyi György székel, Juhász József földművelőnél töltöttük az éjt. Azt hiszem, hogy ennél tősgyökeresebb magyar és komolyan lelkesebb hazafi nincs az országban. Takarékos gazda ember, de azért pazarul vendégelt meg. Ebbe az emberbe valóságosan szerelmes vagyok, és minden pillanatban reá merném

bízni életemet. Van gyönyörű két feleséges fia, kikkel becsületos szívét valóban megáldotta a jó Isten. De áldja is.

Bejártunk még több német községet, melynek nagyobb része az egyetlen Iszczimert kivéve, jobboldali volt. Hja, én nem voltam a megyei főispán fia. De meg ezek a svábok katolikusok, s a katolikus pap mindenütt nagy jobboldali kortes.

Iszczimer felesen baloldali volt és sajnálom, hogy az ellenzékek közül legalább a főbb neveket nem ismerem. Két derék némettel hozott össze sorsom, kik megvetve minden katolikus papot, tartózkodás nélkül toborzottak az ellenzék mellett. Meg is térítették a lakosság felét

Annyit azonban tapasztaltam, — kivéve Öndódot, — hogy a sváb helységek, ha talán érzik is, de nem tudják mutatni a lelkesedést. Kétszer látogattam meg Iszczimert, s bár fele ellenzéki volt, nem lehetett ott a lelkesedésnek látni még csak színét sem.

Csak harmadik körutamban látogattam meg a tisztán baloldali Velleg községet, hol életem egyik legszebb napját töltöttem, s még annyi időt sem vehettem magamnak, hogy a főbb emberek neveit följegyezzem, kik közt első helyen állna a ref. pap és a bíró. A ref. lelkészt mély tudománya és hazaszeretete, a bírót mindent feledő önfeláldozása tette előttem feledhetetlenné.

A ref. lelkésznél voltam szállva, honnan délutáni mulatságra a bíró szőlejébe mentünk ki. Ott van a még ős Bakonyból egy megmaradt erdőfoltocska, ott mulattunk a fák hűs árnya alatt, mulathatott ott boldog boldogtalan, a bíró szívesen látott mindenkit, mert hiszen ellenzéki volt mindenki.

Mielőtt azonban Velleget meglátogattam volna, körülbelül 300 szekér kíséretében Moórra vonultam be, még egyszer emlékeztetni a közönséget saját javának tényleges fölhasználására. A rend ismét nagy volt.

A vezérek azt beszélték, hogy Moórnak baloldalivá lett a fele, s mert Székes-Fehérváron incognitó bár, magam is ily híreket hallottam, hinni kezdtem. A jelek is azt

mutatták. Beszédemet az összes sváb hallgatóság megéljenezte.

Pártunk legtevékenyebb tagjai voltak: Szily György János, Pap Mihály, Vida János, Juhász József, — az alsó területben. A felsőben: Badicz Gyula, Segesdy Miklós, Rácz Géza, Nagy János, Töttös József és még többen, kiknek neveit szerencsétlenségemre elfeledtem. Ezek közt van ref. lelkész négy, a többi kisbirtokos, úgyszólván, — földművelő. S íme ezek mertek síkra szállni a magnási tábor ellen: Gróf Károlyi György, gróf Batthyány, gróf Zichy Jenő, gróf Pappenheim, báró Miske Imre, gróf Lamberg, stb. grófok és bárók ellen, kiknek neveire már nem emlékszem. Ezen felül a főispán és annak minden alárendeltje ellen, az a négy református pap és néhány földművelő, nem támogattatva pénz, hatalom, csak az Isten és a szabadság szelleme által; hanem a pénz és hatalom ellenébe, talpra állítva az egész magyarságot, megpengetve a szívek húrját, fényt derítve az igazságra és megnyerve minden kebelt, amelyikben szív dobogott.

A nép aztán tüzet kapva, saját lelkéből fejleszté azt tovább és tovább, — úgy annyira, hogy rémülve volt a fehérmegyei jobboldal, hogy még főispánjok fia is megbukik, s a rémülés oly nagy volt, miként a gögös, de nagy befolyású arisztokratát gróf Károlyi Györgyöt birták reá, hogy a választási elnöki tisztet elfogadja, s a büszke gróf megalázta magát, hogy a „büzös köznép“ közepett huszonnégy óráig üljön. Mellé egy fehérvári kanonok volt adva, ki a terület kath. lakossága, különösen pedig a kath. svábok közt, kiváló tekintélylyel birt. A bizalmi férfiak bárók és grófok voltak, míg a baloldalról csak szegény református papok és földművelők.

Mégis a mienk volt a többség, midőn a szavazás megkezdődött.

Ugy látszik azonban, miként fel volt téve nálok, győzni minden áron. Már a szavazás megkezdésénél ropant hasznos találmánynyal éltek. A jobboldali helységek szavazóit ugyanis, amint megszavaztatták, haza küldték.

Ezt látva a baloldaliak, ők is haza mentek, s így csak's a még le nem szavazott helységek maradtak meg.

Este azt táviratozta a jobboldal, a „Pesti Napló“ fő pártközlönynek, hogy: „A szavazás foly, de kétes eredményyel“.

A sváb helységeket éjjelre hagyták. Ekkor közjök furódhatott mindenki. A svábok sorai ritkultak, s mire Moór szavazott, a magyar lakosokat és még néhány svábot kivéve, a jobboldalra szavazott mind. — Ez nagyot taszított a jobboldalon.

Hanem ez még nem volt elég. Mikor tehát látták volna, hogy a győzelem így is kétes, hát egyszer csak elkezdtek jönni a már leszavazott falvak hátramaradt szavazói, szekereken. Sem azon falvakból, sem az azokkal szomszédos falvakból nem volt már ott senki. Az ellenzékiek nemcsak hogy azt nem tudták: Vajjon szavazók-e tehát ezek, azon falukból valók-e, — de még azt sem tudták, hogy vajjon: ugyanazon kerületből valók-e?

Tiltakoztak.

Nem ért semmit. Az ellenzéki szavazókat hátra szorították, és szavaztatták ezen jövevényeket, s mikor már több száz ily ismeretlen leszavazott, az ellenzékiek felszólaltak ismét: „Hiszen kérjük szépen, így leszavaztathatják ellenünk az egész országot“.

Az ellenzék szavára, tiltakozására nem hajtottak.

Pártunk várt tehát, türt tehát még egy kissé, de a visszaélést tovább tűrni nem bírván, kijelenté, hogy: ha ez így folyik, akkor a még le nem szavazott ellenzékiek óvás mellett távozni fognak.

Tessék.

És az ellenzék ekkor valóban meg is tette óvását, és a szavazással felhagyott. Leszavazott eddig 960 választó. Hátra volt még Vellegről 111, és Bodaikról 180. Összesen: 1251.

A jobboldalra szavazott 1600, — de hogy kik és mik voltak azok közül sok százan, azt ma is csak a dolog intézői tudják.

Kortese volt a jobboldalnak a kerületben lakó valamennyi mágnás, hivatalnok és katolikus pap.

És amit itt leirtam, azt tapasztalat és tudomás szerint irtam le. A felelősséget magamra vállalom minden szóért.

Egy igen érdekes választás.

Báró Wodianer Albert Érsekújvárott a legnagyobb vesztegetések, visszaélések, törvényszegések útján lön megválasztva, s miután a választás ellen az országgyűléshez beadatott kérvény igen sok tanulságos és érdekes dolgot tartalmaz, azt egész terjedelmében közöljük. Legyen módja az utókornak egy ily kérvény olvasásában is.

Mélyen tisztelt képviselőház!

Az 1872-ik év június hó 22-én Nyitra megyében fekvő Érsek-Ujvár városában megejtett érsek-ujvári választó kerület képviselője megválasztása körül felmerült tények alapján, nem tekintetvén a megtörtént képviselő-választást törvényszerűen érvényesnek, és így nem ismerhetvén el báró Wodiáner Albert urat, e kerület közbizalma választotta képviselőjének, van szerencsénk az 1847 $\frac{7}{8}$ évi V ik t. c. 47 §. adta jogunknál fogva, — a megtörtént választásnak adataink alapján leendő megsemmisítés iránti alázatos kérvényünket, — $\frac{1}{2}$. alatt mel-
lékelve a házsabályok értelmében letett ovadékról szóló nyugtánkat, — hódoló tisztelettel betérjeszteni, s egyszerűs mind a mélyen tisztelt ház türelmét kikérni azon célra, hogy miután a választást megelőző cselekményekkel már megkezdődött az egymást érő törvénytelen ségek lánczolata, mellyeknek koronájául maga a választás

szolgált, engedtessek meg világos áttekintés szerzése miatt röviden a választást megelőző cselekményeknek felemelítése is.

Az összeírásra kiküldött bizottság, — Huszár József, Dióssy Imre és Szalavszky Gyula, kiknek ketteje, Huszár 2/. József és Szalavszky Gyula nem is e kerület lakosa, 2/. alatti melléklet szerint a választásokhozi összeírást 1872 május 13-án kezdték meg, melynek menetéről csak futólag akarván megemlékezni, bár egyedüliségénél fogva a bővebb megvilágításra is méltó volna, röviden csak annyit jegyzünk meg, hogy az 1847⁸ V-ik. tcz. 2. §. tökéletes figyelmen kívül hagyásával, összeíratott Érsekujvár, Tóthmegyer és Tardoskedd területén nagyszámú államvasuti tisztviselő és cseléd, — (kik között az Érsekujvári pályaudvaron, fővegén e szóval, „kapus“ mindig látható Reinhofer Ágoston is, a törvény profanálásával, az értelmiség rovatába vétetett fel) — Simor János Ö herczegségének Bajcs, Farkasd, Ó-Gúta és Anyala nevű Komárom megyében fekvő pusztáinak, béres juhász, tehenes és csőszökből álló szolgaszemélyzete, — a surányi „Gerzon és Lippmann“ féle czukorgyár és magán-vasút valamennyi tiszt és cselédje, az utóbbiak, egymást series és számban hiány nélkül követő, e célra a gyár által kiosztott 2000 forint értékű állampapírok alapján, melyek jövedelme után adót azonban egyik sem fizet, s kik között még idegen állam szabadságolt katonái is találtak; — gróf Károlyi Alajos, gróf Berchtold László és báró Wodiáner Albert urak uradalmain találtató összes szolgahad, — s községenkint számtalan oly egyéniség, közöttük még egyes községek koldusai is, kiket a törvény világos, öntudatos kigunyolása, s a felelőség szem elől tévesztése nélkül, összeírni lehetetlen lett volna.

A magát csalhatatlan és törvényhozó hatalommal felruházottnak vélő bizottság által ily törvényelvetőleg eszközöltetett az összeírás, s hogy eredménydusan, azt okozja az is, hogy az összeíratott szárazatok, több százzal haladják fölül az 1869-ik évi képviselő-választásokhoz

igazolt választók számát; mire ha figyelembe vétetik az, hogy háró Wodiáner Albert úr 1869 ben 1900 szavazatot nyert, 1300 ellenében, s most daczára annak, hogy az összeírásnál annyi visszaélés követtetett, s többsége —; miután pártja az utolsó emberig leszavazott, mit igazol a 3/. alatt hiteles alakban mellékelt szavazási jegyzőkönyv 3/. is, még is minden erőlködés mellett csak 42, — okvetlen szükséges is volt.

De nem akarva az események logikai menetét zavarni, visszatérünk az összeíráshoz; az 1847⁸. évi V. t. c. 13. §. az összeírásnak kellő közzétételét igényli, s hogy ezen közzé tétel a 2/. alatt csatolt okmányra nézve megtörtént, azt kétségbevonni sem alapunk, sem jogunk nincsen, de hogy a 4/. alatt ide hiteles alakban társított 4/. okmány, mely Érsekujvárott is 724. sz. a. csak május 19-én s így a foganatba vételnél alig pár nappal előbb mutattatott be, a mellett, hogy önkénykedő eljárásról tanuskodik, kellőleg ki sem hirdettetett, s mégis a 2/. alatti melléklet azon határozatát: — „Végre megjegyzendő hogy utolsó 2 nap az az f. é. május 25-ik 26-ik, napjain az összeíró bizottság működését újra Érsek-ujváriba a végből átteendi stb.“ megdönté s ez által olyforma sértés követtetett el, mely mig egyrésztől többeket megfosztott a legszentebb polgári jog gyakorlatától, más részt ily jogositlan s törvénytelen cselekmény által megügatja azon alapot, melyre a fáradság és költséggel épült képviselői kártyavár alapított; hanem természetesen, a pótösszeírásra, szükség volt az utolsó napot Komjáthra tenni át, más különben nem lehetett volna összeírni azokat, kiket egyesek ébersége s félszólalásaik következtében egy alkalommal az összeíró bizottság már elutasított s kiknek elutasításuk miatt ily kibuvó ajtóra, melynél az összeíró bizottság a központi bizottmány hatáskörébe gázolt, volt szükségük, hogy azon át jogok bitorlásához juthassanak.

Előadásunk a regényesség színezetét látszik az elfogulatlan szemlélő előtt viselni, de hogy az előadottakban sem nagyítás, sem hozzáadás vagy rágalom nincsen, s

hogy tisztelettel alulírottak, mind azt, mit mondanak, pontonkint törvényes bizonyítékokkal begyözni képesek, arra előlegesen zálogul szolgál polgári becsületük melylyel játszani nem, de a valót támogatni mindig kötelességüknek ismerendik.

Befejeztetvén az összeírás a jogtalanul bevett szavazók ellen 1872. év július hó 4-én tehát a központi bizottmányynak e célra kitüzött ülési napján, kellőleg indokolt 5 és 6. kérvényeink benyujtattak, — azonban mily eredménnyel 6. az az 5 és 6. alatt eredetben társított végzések kellőleg igazolják, s hogy kérvényünknek különben sem lett 7. volna sikere, azt kimutatja a 7. alatti eredeti kérvény s annak elintézése, melyből kitünik, hogy a különben mélyen tisztelt központi bizottság eljárásában, elkövette ama csodát, hogy megszülemlett a fiú az apa előtt, mert miután a kérvény felett az 1848. évi V. tcz. értelmében lett volna köteles határozatot hozni, valóban megfoghatatlan, hogy oly számos tagból álló testület, elutasító végzését, miképpen, mily alapon indokolhatja az 1868. XXVI tcz. 14. §., tehát oly törvénynyel, mely 20 évi különbözetet mutat a követett s követendő eljárás között. Csodás . . . de megtörtént.

A szavazók összeírása tehát eszközöltetvén, felszólamlásaink elvettettek; azon megjegyzés előrebocsájtása mellett, hogy egyes állításaink indokolását behozni szükségesnek azért nem tartottuk, mert a mélyen tisztelt Ház tudtunk szerint csak is a választás, s az azt megelőző tények vizsgálatába nem bocsájtkozik, de vizsgálat esetén, mint fentebb is kijelentök, minden egyes állításunkat pontonkint igazolandjuk, áttérünk arra, mit megdönteni törvényes jogainknál fogva az igazság érdekében fő feladat és kívánalmunk, maga a választási cselekményre.

1872. június 22-én Érsekujvár város piacza 2 részre osztatván el, az egyik a kormánypárt, s illetőleg jelöltje báró Wodiáner Albert úr részére tartatott fel, míg a másikat az ellenzéki párt emberei foglalták el; — ujjongás és zene jelzé báró Wodiáner Albert úr pártja megérkezé-

sét, s hogy azzal az 1847^{7/8} évi V. t. c. 40. §. szembe szökőleg megsértetett, azt indokolja a 8% alatti bizonylat, s 8% hogy emiatt több békeszerető egyén, azonnal eltávozott ezt a következetesség is kellőleg begyözi, — mert mit kell oly pártról tartani, melynek vezetői ily kiméletlenül tiporják lábbal a törvényt, s mi mindennek lehet ily helyen a vélemény-szabadnyilvánítás kitéve, annak megítélését a mélyen tisztalt Ház bölcs és tapasztalt belátására bizzuk.

Zerdahelyi Incze úr, választási elnök megnyitván az ellenzék elkeseredésére az ezen kerületben még soha nem gyakorolt pártszavazást, báró Wodiáner Albert úr pártja elsőbbségével, községenkint elrendelé; — mennyire követtetett azonban a kimondott elv, s hogy ezen határozat csak egy elejétül fogva mellőzni feltett ködképlet volt, azt igazolja a 9% alatti bizonylat, s kitűnik a 3% alatti szavazási jegyzőkönyvből is, mert míg az utóbbi által a 9% alatt csatolt bizonylat állításai hitelesíttetnek, igazoltatik az is, hogy az ellenzékűl megtagadtatott a mód, hogy a jelentkezőknek az összeirottakkali személyazonosságát, a községek szavazói összezavartatván, constalálhassa, s így alkalom nyújtatott arra, hogy bizalmi férfaink, tiltakozásaikat figyelembe nem vévén, a tétlenség száználmas szerepére kárhoztatva, jelenlétükben engedjenek meg, tudtukon kívül oly visszaéléseket, minöket alább bemondani szerencsénk leend.

Az elvetett mag, hogy pártunk bizalmiférfiai igazoló férfiakat, a 9% alatti bizonylat szerint a szavazó községekhez nem mindig hozhattak, de hogy legtöbbsnyire községi előljárók sem voltak jelen, megtermé szomorú gyümölcsseit, melyekből csak is példaképen néhányát felhozni bátorkodunk.

Kis-Mánya község szavazói között 883. sz. a. Kossován Gyula és ... sz. a. Fekecs Dávid nevezetű egyének szavazatai vezetvék be; hogy ilynevű választók nevezett községben nem léteznek a 10% alatti bizonyítvány igazolja, s hogy ily 10% eset több is előadta magát, hogy nem létező egyéniség létező

- 11%. gyanánt szavazott, azt mutatja a 11%. alatt Kurali István és Zrubecz András által kiállított azon bizonylat, melylyel kimutattatik, hogy Gyarak községében csak egy Kacsák István létező, ifju Kacsák István, miután Kacsák István már leszavazott, így 2 Kacsák István nevezetesen
- 12%. 784. és 812. sz. a. nem is szavazhatott; valamint 12%. alatt Érsekujvár város tanácsának bizonyítványa, melylyel tanusíttatik, hogy Varga Péter nevü egyén, ki pedig a 3%. alatt csatolt jegyzőkönyv szerint 372. sz. a. leszavazottal jelentkezik, nem is létezik. --

Példaképen tehát 4 oly szavazat, melynek érvénye miután nem létező egyéne neveik alatt adatok be, nincsen, de nem lehet azért sem, mert e 4 név 3 elseje alatt egyének sem iratván a választók közé, önkénytelenül is felmerül a kérdés, mily alapon fogadtathatott el szavazatuk?

Szembe ötlőbbek ezen eseteknél az, alábbiak mert fényt vetnek az egész eljárásra.

Előkből nem telvén ki a megkivántató szavazatok száma, szükség volt szavazókat szerezni elholtak nevei alatt is.

Gyarak községében 77 sz. a. összeiratott Károl Mihály, ki évek előtt elhalt s hogy a szavazásnál is jelentkezett egy egyéniség, ki ezen név alatt akart politikai jogot lopni, s ki az ellenzéki bizalmi férfiak felszólalása folytán egyszerűen elutasított, anélkül, hogy kérelmezett elfogatása eszközöltetett volna, igazolja a 9%. alatti bizonyítvány.

De hogy egyes egyének szemtelensége minden képzelhető mértéket felülmult, mutatja a következő eset:

- Felső-Szöllös községe szavazói közé összeiratott Gyurkovics József az ott 1862 év január hó első napján
- 13%. elhalt molnármester, mi a 13%. alatti halotti bizonyítvánnyal, az pedig hogy Gyurkovics József a szavazásnál leszavazott, a 3%. alatti jegyzőkönyv 1084. sorszámával igazoltatik.

Mit kelljen oly községi előljárásságról tartani, ki ösz-

szeiráskor, tévútra vezetve az összeiró bizottságot, azt a család részesévé teszi és ily arczátlan visszaélés elkövetését a hivatalos bizonylat köpenyével takarja be?

Bizonynyal ily nyomorult nép nem a község vezetésére, hanem börtönre méltó, s egyetlen mentsége csak is az lehetne, hogy az összeirás közbenjötté nélkül eszközöltetett;

mert 2 eset lehetséges; 1-ször, vagy jelen volt az előljáróság,

vagy 2-szor nem volt jelen.

Ha jelen volt s tévútra vezette hamis tanuskodással a bizottságot, úgy helye csakugyan a fenyítő törvényszék előtt van; ha nem volt jelen, akkor bűnös könnyelműséget követett el a bizottság, mert a nélkül, hogy a személyazonosságáról, a jelentkezőről, adatokat szerzett volna, szavazónak vett be oly csalókat, kik idegen név alatt kakuktojáskint belopták magukat, hogy a halottak emléke szentségtelenítésével a polgári legszentebb jogokat gyakorlók akarathyilvánítását meghamisítsák.

De mennyire terjednek a választásoknál visszaélések, kitűnik azon tényből, hogy például Nedeczky Flór primatiális főügyész érsek-ujvári lakos, magát tudunkal 2 választókerület, nevezetesen a Nyitra megye érsek-ujvári és Komárom megye udvardi kerületeiben választóul iratta be, s mindkét kerületben tényleg le is szavazott.

Állításunk igazolására szolgáljon a 3/. alatti szavazási jegyzőkönyv, melyből 85. sz. a. leszavazása és 14/. 14/. alatt Komárom megye levéltárnokának alispáni rendeletre kiadott hivatalos bizonylata, melyből az udvardi járás Radvány, Virt és Zsitvató összesített községek szavazói között 89. sz. a. történt beiratás és 483. f. sz. alatti szintén tényleges leszavazása igazoltatik. Hogy pedig ez nem egyes példa, kitűnik abból, hogy Czocher János Komárom megye, bajcsi pusztán primatiális tehenes, kinek már alárendelt szolgálai minőségénél fogva sem járhat szavazat, ezen szent polgári jogot, a törvény kijátszásával, szinte

két kerület, ugyanazokban, melyekben uraságának főügyésze, tényleg gyakorolta.

Mily mentő körülmények hozhatók fel Czócher János mellett, (kinek bizonyítványait bemellékelni, miután a felhozott esetek csak példák, példa gyanánt pedig egy eset is elég, szükségtelennek tartottuk); — ki talán feljebbvalóinak vélt az által kedves dolgot tehetni, hogy jogtalan szavazatával 2 kerületben támogatta a jobboldal ügyét, bocsájtkozni nem akarunk, de nem lehet szó nélkül hagynunk Nedeczky Flór primatiális főügyész, tehát diplomaticus ügyvéd, illetén eljárását, mert épen ő az, ki hivatásánál fogva van kijelölve arra, hogy ily szennyves visszaélések, a törvény szellemét ekként kijátszó eljárás felett éberem őrködjék, s kiről fel kell tételezni azt, hogy a törvény teljes tudatában, előre megfontolt hidegvérrel követte el ezen lépést, melyért nem csak szavazati joga örökös megvonását, hanem ügyvédi oklevele megsemmisítését méltán érdemelné; mert vagy ismeri Nedeczky Flór a törvényt, vagy nem; ha ismeri, — mit feltételeznünk róla nem lehet — akkor méltányos, hogy oly emberre, ki a törvényekben ennyire járatlan, ügynek védelme, vagy jognak keresése, mint ilyenekre egyáltalán képtelen emberre ne bizassék; ha ismeri s annak kijátszását nem csak tűri, de azt maga is teszi, a mélyen tisztelt Ház belátására bizzuk megítélni, mily név illeti meg, s meg vagyunk róla győződve, hogy ily egyéniség, úgy egyik, mint másik esetben, mint az ügyvédi oklevélre érdemtelen, ügyvédi tekintélyét, s a benne helyezhető bizodalmat eljátszotta.

Beigazolt tényünk alapján Nedeczky Flór szavazata, a legenyhébb esetet vevén fel, megsemmisítendő.

Hogy a választás vesztegetés nélkül nem folyt le, alább világos példákkal mutatandjuk ki; — igaz ugyan, hogy pénzt vagy ígéretet báró Wodianer Albert úr kezéből nem kapott s szájából nem hallott tudtunkkal senki, de nem is képzelhető annyira korlátolt elméjű ember, hogy költekezéseit személyében fizesse, de a vesztegetés

s a lélekvásárlás a kereskedelmek legszennyesbike marad mindig, követtessék az el a legszentebb, vagy legocsmányabb czél elérése szempontjából, mert a czél, csak az erkölcsiség szüz zománczából kivetkezett szemérmetlen kalmárok kezében szentesítheti az eszközöket, s ha báró Wodianer Albert úr kortesei, ily szempontból fogták fel hivatásukat, piruljanak érette, s piruljanak, ha ugyan pirulni képesek még azon válságos helyzetért, melybe jelöltjüket hozták, kinek lehetetlen, hogy az óriási erkölcstelenítő eszközről tudomása lett volna, más különben mint becsületes ember, első kötelmének ismerendette, a neve palástja alatt gonosz vásárlásait üzö rablóhadat illetékes hatóság, a fenyítőtörvényszéknek átszolgáltatni, s letenni önkényt azon mandatumot, melylyel őt nem a választó nép bizalma, hanem igenis a pénz az erkölcsi nyomás, az erőszak és vesztegetés számos nemei emelték.

De térjünk át a példákra, 15% alatt van szerencsénk 15% bemutatni Fazekas János és Babos Ferencz nemes-panni választók nyilatkozatát, melyben kijelentik, hogy a községi bíró és törvénybíró által, kik viszont a pénzt Germanecz Pál, báró Wodianer Albert úr uradalmi egyik tisztjétől e célra kapták, az első 10, az utóbbi 15 forintra kisértetett meg, hogy pártja az ellenzékétől, a kormánypárthoz szegődjék; — öntudatosan használják tisztelettel alólirottak, a megkisértés kitételét, mert ha nevezettek a pénzt elfogadták is, szavazataikat, amennyiben báró Wodianer úrra nem szavaztak, még is megőrizték, tehát bár a vesztegetés tény, oly szomorú alakot még se mutat, mint milyet a 16% alatti bizonyítvány igazol. 16%

Babos Vincze, Szabó Lajos és Fazekas Pál nemes-panni lakosok, minden szemérméből kivetkőzve, emelt homlokkal, arczpirulás nélkül vallják be, hogy a községi bíró és törvénybíró által, a célra, hogy az ellenzékét, melynek eleinte méltatlan tagjai voltak, elhagyják, s báró Wodianer Albert úrra szavazzanak, 10, 20 és 30 forintnyi vérpénzen vásároltattak meg, s lelküket eladván, szavazataikkal a 3% alatti melléklet 489., 493. és 535. sorszámú

tanusága szerint, csakugyan báró Wodiáner Albert urat támogatták; — mint ellenzéki párt nem ellenség, de ellenfelei vagyunk ugyan báró Wodiáner Albert úr és pártjának, azonban az emberiség érdekében, ha e kerület 4 Wodiáner-féle választást élt is át, kételkedni szeretünk a felett, — bár sajnos, kételkedésünk minden alapot nélkülöz, valjon létezik e több, ily szemémetlenséggel párosult erkölcstelen, ezekhez hasonló eset is? . . . egy felett azonban nem kételkedhetünk s ez azon szomorú öntudat, hogy van széles Magyarországon egy község, melynek előljárói nyílt lélekvásárlók, kik bűnhődés nélkül visznek oly üzletet, melynek vitelét minden, a műveltség legkezdetlegesebb fokán álló állam is, a legszigorúbb törvényekkel fenyt.

Szerencsétlen község, melynek képvisellete ily tisztátalan kezek, ily erkölcstelen jellemű lények hatalmába került!

Hogy a választás körül egyházi személyek által szerzett érdemek példájával szolgáljunk, bemutatjuk 17% alatt Presenszky Mihály nagy-czétényi lakos bizonyítványát, anélkül, hogy azt észrevételekkel kísérni szükséges vagy érdemesnek találnánk; — szolgáljanak észrevételek nélkül mindazok, miket a nemes-panni előjáróságról elmondottunk, alkalmazott értelemben az érdemdús nagy-czétényi esperes úrra is.

Jellenző az is, hogy az 1847/8 év V. tcz. 31. § ellenére, úgy Szalavszky Gyula jegyző, — kinek mint Nyitravárosi, e szerint nem e kerületbeli lakosnak, szavazata úgy sem volna, úgy Lipcsey János pótjegyző szavazataikat beadták, mit 3. . alatt mellékelt választási jegyökönyv 1905 és 1906 sorszámait igazolnak; ilyen előzmények, ily esetek után nem lehet megütközni azon, hogy némák, anélkül hogy tüzetesen kikérdeztettek volna, már megjelenésük által báró Wodiáner Albert úr pártja embereinek tartattak, s szavazatuk minden nehézség nélkül bevétetett, mint történt ez például Csiszár András, és Csiszár Pál nemes-panni lokosokkal, vagy hogy oly em-

berek, minökről a 18% alatti hivatalos bizonylat szól, 18% szavazásra bocsáttattak.

Nem hagyhatjuk szó nélkül az ellenzéki pártnak, választás napján esti órákban minden igaz ok nélkül, mint azt a 9% és 19% alatti bizonylatok igazolják, lovas katonaság által történt tiportatását, mint egyik példáját azon üldözésnek, melynek a párt, választás előtt, midőn egyházi szószékről is rabló és földosztónak bélyegeztetni megkísérett, mint a választás alatt is, melynek példáját 20% alatt tisztelettel bemutatjuk, folytonosan kitétetett.

Megdöböntő ugyan, de megtagadjuk a választási jegyzőkönyv hitelességét, s állításaink kettős csoportozatban következőkkel igazoljuk:

1-ször a szavazati jegyzőkönyv szerint a kerületi összes szavazók száma 3710; az összeírási jegyzőkönyv szerint, és ugyan a községenkint összeírott szavazókat számítva 3798, kik közül kitörültetvén 73 ellenzéki szavazó, s ezen szám 3798-ból levonotván, marad 3725; az összeírási jegyzőkönyv sommázata szerint, levonva a levonandókat, marad eredménykint 3729 szavazó, vagy is az összeírási jegyzőkönyv és szavazási jegyzőkönyvek között, 15 és 19 szavazatkülönbség mutatkozik.

Honnan ered e különbség? — honnan vette a szavazatszedő küldöttség azon adatát, mely szerint a hitelesnek tekintendő szavazási jegyzőkönyv 3710 szavazót vevén fel, az összeírási jegyzőkönyvben igazolt 15 esetleg 19 szavazót szavazati jogától önkényüleg megfoszt; s valjon ha az ellenzék pártja az elkövetett visszaélések daczára is, szavazásra jelentkezik az igazolt szavazók közül, a felvett 3710 szám betelvének kik lettek volna azok, kik visszaélés alapján szavazataiktól megfosztatnak?

Adat ez arra, hogy a szavazási jegyzőkönyv nem hiteles, mert a mely okmányba ily szarvashibák, ha azok csakugyan hibák, léteznek, történtek véletlen vagy kész akaratból, annak hitelesség nem tulajdonítható.

Hogy pedig állításaink igazak, azt a 3 $\frac{1}{2}$ /. alatt mellékelt szavazási s az összeírási jegyzőkönyvek igazolják.

2-or nem hiteles a választási jegyzőkönyv, mert a 21 $\frac{1}{2}$ /. 9 $\frac{1}{2}$ /. és 21 $\frac{1}{2}$ /. alatti csatolmányok szerint, Mozsay József, Bihary Benjamin, Tóth Dániel, Sörös Pál és Kiss József alsó-szöllősi választók nevei, kik mindannyian az ellenzék jelöltje Paulik Gábor javaira leszavaztak, abban meg nem említettnek.

Ezen megtörtént ténynek, hogy t. i. 5 egyén szavazata, a szavazási jegyzőkönyvbe fel nem vétetett, rendkívüli hordereje van: mert ha világosan beadott szavazatok, legyen az egyik vagy másik párt részéről elfogadtattak, s a jegyzőkönyvbe még sem vétettek be, a legegyszerűbb következtetés utján ki kell mondani, miszerint a jegyzőkönyv nem hiteles, nem akarjuk mondani hamis, s ha ilyen, ily jegyzőkönyvvel jelentkező képviselő megválasztását igazoltnak kimondani, a lehetetlenségek körébe tartozik.

Már pedig hogy a jegyzőkönyvrőli állításaink valók, azt a bemellékeltek napnál fényesebben igazolják.

Végül a kérvényben fölhozottak, és a 9 $\frac{1}{2}$ /. alatti bizonylatban mondottak által is, az ellenzéki pártnak a szavazástóli okadatolt tartózkodása kellőleg indokoltatván, kijelenteni vagyunk kénytelenek, hogy a szavazástól nem a vesztett csata érzete, mert az erkölcsi győzelmet minden tekintetben kivívtuk, hanem visszatartott azon tapasztalat, hogy leszavazásunk által a legszomorúbb események színhelyévé változtathatjuk a választási tért, melyet pedig minden honpolgárnak törvényeink értelmében, mint templom szentélyét, melyet a törvény a nemzeti becsület védpajzsa alá helyezett, tisztelnünk s védenünk kell.

Kimutatva lévén a választás genesisének megemlítése mellett, példákban az akörül felmerült visszaélések, nevezetesen hogy össze nem írott és szavazásra nem képesített egyének szavazókul fogadtattak el, — hogy vesztetések történtek, hogy az ellenzék népe igaztalanul

üldöztetett, -- hogy a szavazatok azonossága nem volt kideríthető, — hogy holtak nevei alatt is jelentkeztek szavazók, s ezek egyike tényleg le is szavazott, — hogy találtak olyan, ki két kerületben is szavazói jogot gyakorolt, — hangot adunk azon nézetünknek, hogy báró Wodiáner Albert úr megválasztását, kinek képviselői mandatumja nem hiteles, ki a képviselői magasztos állást ily tekervényes utakon érte el, ki magát a kerület képviselőjének feltolta, igazolni nem fogja, s azért köteles hódolattal, oda járul mély tisztelettel alulirottak alázatos kérése:

Méltóztassék báró Wodiáner Albert úr megválasztását, mint törvénybe ütköző tények alapján és közreműködő felhasználásával köröszkül vit választást megelőzőt tárgyalás után, mellyen igaz ügyünket a 22% alatt igazolt képviselőink védelmezendik, a netán szükségesnek talált erélyes vizsgálat előzetes elrendelése mellett, állításaink, s adataink alapján, melyeknek mindegyikét közvetlen érzéki tudomás és tapasztalással bíró hiteles tanuinkkal is igazolandjuk, — megsemmisíteni.

Mély hódolattal maradván

a mélyen tisztelt Képviselőház

alázatos szolgái

Bonis János, s. k.	Basák Mihály, s. k.
Misik György, s. k.	Druga Imre, s. k.
Tóth Antal, s. k.	Török Imre, s. k.
Haulik József, s. k.	Guda Lajos, s. k.
Supala Ferencz, s. k.	Luzistza József, s. k.
Veress Pál, s. k.	

Képviselőház elé terjesztendő kérvényi ügyben bélyegmentes.

B i z o n y i t v á n y.

Alulírott ezennel bizonyitom, s azon tényre, hogy Schvetz István és Csernák György, gyaraki szavazók, — báró Wodianer Albert pártja részére, Schvetz András törvénybíró házában, Hraska József gyaraki lakos által fejenkinti öt forintért, jelenlétemben, s szemeim előtt vásároltattak meg, esküt is tenni mindenkor kész vagyok.

Kelt Gyarakon, 1872. augusztus hóban.

Előttünk:

Schvetz József. (†)

Szedek, s. k.

Hoppan Duno (†)

Kurali István, s. k.

Szedek, s. k.

a mena podpisatil.

Másolat.

Érsekujvári választó-kerület t. választóihoz.

F e l h i v á s.

Ezennel közhírré tétetik, miszerint a választók összeírása a jövő országgyűlési időnyre küldendő képviselők megválaszthatása czéljából kezdetét veendi

f. évi május 13-kán

és az 1847—48. választási törvény értelmében a kezdőnap beszámításával 14 napig szakadatlanul folytattatni fog. Erre nézve az érsekujvári választó-kerületre vonatkozólag következő ügymenet állapítottatott meg: Érsekujvár városában az összeírás kezdetét veendi és tartani fog f. évi május 13. egész 16. napjáig; — itt fognak összeírni 13., 14., 15. Érsekujvár — és 16. Andód — Bánkeszi — és Kiskeszi stb. Végre megjegyzendő: hogy utolsó két nap, azaz: f. évi május 25. és 26-ik napjain az összeíró-bizottság működését újból Érsekujvárba a végből átteendi, hogy ezen napokon, bármely oknál fogva nem jelentkezett választóknak, jogaik érvényesítésére, illetőleg beiratásra alkalom adassék. Minden választó személyesen megjelenni tartozik. A tisztelt választók ezennel felkéretnek, adókönyvecskéikkel vagy más törvényszabta választói képességeket bizonyító okmányokkal és bizonyítékokkal ellátva — fontjelzett összeíró-helyeken és napokon, az összeírástánál személyesen megjelenni, s eképen választói és honpolgári

legsobb jogaikat érvényesíteni. Alsó-Köröskény, april 28-kán 1872. Összeiró-bizottság nevében, Huszár József, s. k. bizottsági tag. Hogy jelen másolat a városi irattárban létező eredetivel szóról-szóra megegyez, bizonyítom.

Kelt Érsekújvárott, 1872. évi aug. 31-én.

(p. h.) Kőszeghy Ferencz, főjegyző.

Országgyűléshez terjesztendő kérvényi ügyben bélyegmentes.

N y i l a t k o z a t .

Alulírott tiszta öntudattal, szabad akaratból, kényszer nélkül ezennel kijelentem, miszerint 1872. év junius hó 22-én, az Érsekújvárott megejtett képviselő-választás alkalmával betegen Lakatos érsekújvári lakosnál feküdvén, szavazatom be nem adtam. de betegségem miatt be sem is adhattam.

Mennyiben pedig nevem, a szavazók lajstromában találtatnék, azt a szavazat szedő bizottmány és a népképviselőlet ellen, s ellenemben elkövetett roszakaratu csalásnak nyilvánítom, s ezen állításom hogy szavazati jogommal nem éltem, eskümmel is bizonyítani bármikor kész vagyok.

Kelt Gyarakon, 1872. augusztus hóban.

Előttünk:

Szadovski János. (†)

Szedek, s. k.

Hoppán Duro. (†)

Kuruli István, s. k.

Szedek, s. k.

a mena podpisatil.

Másolat.

Összeiró küldöttségtől.

Értesítés! Az érsek-újvári választó-kerület összeiró bizottsága kiindulván abból, miként az Érsekújvárhoz távol fekvő községekre nézve célirányosabb lesz, ha az özszeirás végett utólagosan jelentkezők számára Komját mezőváros tűzetik ki özszeirási helyül, — elhatározá, miszerint az 1872. april 28-án kelt felhívás megváltoztatásával, május 25-dik napján Érsekújvár, Andod, Bánkeszi, Kis-Keszi, Tardoskedd, és Tótmegyér községek

utólagosan jelentkező tagjait Érsekújvárott, egyéb e kerülethez tartozó községeknek összeírás végett jelentkező tagjait pedig május 26-án Komjáton fogja összeírni.

Erről czimzett tudomás-vétel végett értesítettik. Kelt Tardoskeden, 1872. május 18-án. Huszár József s. k. összeírási bizottsági tag. Tekintetes városi tanácsnak Érsekújvárott. Kivülről: 724. sz. érk. 1872. máj. 19. Hogy ezen másolat a városi irattárban létező eredetivel megegyez, bizonyítom. Kelt Érsekújvárott 1872. év aug. 21-én. (p. h.) Kőszeghy Ferencz, főjegyző.

(Belülről.)

Másolat.

694.

Nyitramegye központi választmányának 1872. évi június 6-kán tartott ülésében 65. sz. a. Druga József és társai érsekújvári lakosok felszólamlási kérvényei, tekintettel arra, hogy későn, illetőleg a határidő eltelte után érkeztek be. A 24-dik számú végzés értelmében el nem fogadtattak s az illetőknek visszaadni rendeltettek. Kiadta Kostyál Pál, v. jegyző, s. k.

(Kivülről.)

694. sz.

Jelen központi választmányi határozat másolatban, az eredeti folyamodvány és mellékletének 1/2. visszaadása mellett folyomódó Goda Lajos és társaival közölni rendeltetik. Kelt Tardoskeden, 1872. június 9-én.

(p. h.) Juhász, s. k.
járási szbiró.

(Belülről.)

Másolat.

694.

Nyitramegye központi választmányának 1872. évi június 6-án tartott ülésében 65. sz. a. Druga József és társai érsekújvári lakosok felszólamlási kérvényei, tekintettel arra, hogy későn, illetőleg a határidő eltelte után érkeztek be. A 24. számú végzés értelmében el nem fogadtattak, s az illetőknek visszaadni rendeltettek, Kiadta Kostyál Pál, v. jegyző, s. k.

Másolat.

(Kivülről.)

694. sz.

Jelen központi választmányi határozat másolatban, az eredeti folyamodvány és mellékleteinek $\frac{1}{2}$ visszaadása mellett folyamodó Druga József és társaival közöltetni rendeltetik. Kelt Tardoskeden, 1872. június 9-én.

(p. h.) Juhász, s. k.
járási szbiró.

Másolat.

(Kivülről.)

Bm. Junius 4. 1872. Tekintetes központi választmányhoz Nyitrán. Drska István n.-surányi csizmadia mesternek folyamodása a szavazati jog megadása iránt. $\frac{2}{3}$ eredeti mell.

(Belül.)

Tekintetes Választmány! Tisztelettel alulirott mult hó 15-én Nagy-Surányban történt összeíráskor szavazati jogot nem nyertem, holott én a $\frac{1}{2}$ alatti bizonyítvány tanúsága szerint folytonosan dolgozom a törvény megkívánta egy segéddel, és $\frac{2}{3}$ alatti adókönyvecske szerint 69 krral több adót fizetek, mint a mennyit a jövedelem utáni képesség minimumául a tek. küldöttség felállított; — esedezem ennélfogva a Tekintetes Választmányhoz, miszerint engem, ezen elutasító határozat mellőztével, a választók névjegyzékébe utólagosan annál is inkább felvenni méltóztassék, mert a jövedelmi adó kimutatása nem census képen, hanem csak annak bebizonyítására szolgál, hogy az illető iparos dolgozik-e a kívánt segéddel vagy nem, ez pedig a fenti bizonyítványnyal eléggé van igazolva. N.-Surány, 1872. június 2-kán. Tisztelettel Drska István, s. k. k. v. Mucha György, s. k. néviró.

($\frac{1}{2}$ alatti melléklet.)

Wisweczeni. — Mi nissej podpisani z timto preswecujeme, ze Drska István Welko-Suranszki csizmarski majszter uz od dawneho csasu a celi rok z jednim aj z dwama pomocnici (towarizsi) robi, ce mi ai z prisahu sze hotowi potwrdit. Welke-Surány dna 2-ho Juni 1872. Riessner Antal, s. k. Kontz Alajos, s. k. Mucha György, s. k.

(Elintézés.) 29. sz. Nyitramegye központi választmányának 1872. június 4-én tartott ülésében, Drska István nagy-surányi lakos, folyamodik, hogy az összeíró-küldöttség határozatának mellőzésével, kézművesi czímen, a választók sorába felvétessék. — Miután folyamodó nem igazolja, hogy az 1868. évi XXVI. t. cz. 14. §-a értelmében, oly jövedelmi adóval lenne megróva, a mely az egy segéddel dolgozó kézművesekre megszatott, következve nem igazolja azt, hogy folytonosan egy segéddel dolgozik, — határozatott: folyamodó felszólamlásának elvetésével az összeíró-küldöttség határozata helybenhagyatik. Kiadta Kostyál Pál, s. k. v. jegyző.

694. sz. V. Jelen határozat másolatban folyamodóval, kérényének visszaadása mellett közölni rendeltetik.

Kelt Tardoskedden, 1872. június 8-án. Juhász, s. k. járási szolgabíró. (P. H.)

Másolat.

Képviselőház rendszabályai 83. §. szerint bélyegmentes.

Bizonyítvány.

Alulírottak ezennel bizonyítjuk, s azt miket mondunk, ünnepélyes eskünk mellett, szükség esetén 100 tanúval is igazoljuk, hogy az érsek-ujvári választókerület képviselője megválasztására kitűzött határnapon 1872. év június hó 22-én. Fekete János királyi postamester, s több társai, mindannyian báró Wodiáner Albert úr pártja emberei, a választás színhelyén törvényellenesen, fegyveresen jelentek meg.

Kelt Érsek-Ujvárott, 1872. év szeptember hó 2-án. Druga József, s. k., Druga István, s. k., Bogyó József, s. k.

Ezen névaláírások valódisága ezennel hitelesen bizonyítottik. Kelt Érsekujvárott 1872. szeptember 2-án.

(p. h.) Miklóská János, s. k.
kir. aljárásbíró.

Másolat.

Képviselőház rendszabályai 83. §. alapján bélyegmentes.

Bizonyítvány.

Alulírottak, mint Paulik Gábor ellenzéki jelölt pártjának bizalmi férfiai, ezennel kijelentjük, s miket mondunk, eskünkkel is erősíteni készek vagyunk, hogy az 1872. év június 22-én meg-

ejtett képviselő választás kezdetén Zerdahelyi Ince választási elnök által, kimondatván a pártszavazás, egyszersmind kimondatott az is, hogy első sorban báró Wodiáner Albert úr pártja községenkint fog szavazásra bocsájtatni; ennek ellenére nemcsak a mi felszólamlásaink, hanem Balázsovits József és Szalavszky Gyula, — az első választási alelnök, a második választási jegyző megjegyzései daczára is, a községek szavazói, miről tanuskodik a választási jegyző könyv is, annyira összezavartattak, hogy a személyek azonosságát, a szavazás megszakítható nem levén, s pártunk embereiből idő rövidsége miatt, a katonai kettős, lovas és gyalog lánczon körörsztül egyes községenkint bizalmi férfiakat nem hozhatván, — de Nagy-Kér község választói szavazásához behozott igazoló férfiunk, királyi tisztviselő által kitaszigáltatván, — constatálnunk lehetetlen volt; állitjuk hogy ily félszeg eljárás elleni tiltakozásaink, legtöbb esetben figyelembe se vétettek, s így megtagadaatott tőlünk a mód, a visszaéléseknek elejét vehetni. Bizonyitjuk továbbá, hogy Gyarak község összeírott szavazói között, az elholt Karoly Mihály nevében, szavazó jelentkezett, tőle ugyan igazolt felszólamlásunk alapján, a szavazati jog megtagadtatott, de ezen jogtolvaj, minden akadály nélkül szabadon bocsájtatott, s ezen esettel bizonyitjuk az indokolt feltevésünket is, hogy ily vagy ehhez hasonló eset több is előadta magát, mit a kérvény, melynek egyike melléketül szolgál jelen bizonylat is, kellőleg igazolnak. Bizonyitjuk, hogy általunk ismert Dömötör György, Mozgay József, Bihary Benjamin, Tóth Dániel, — Sörös Pál és Kiss József, Alsó-Szöllős községi lakósok, beírott választók, szavazókul jelentkeztek, szavazataik elfogadtattak, s Paulik Gábor ellenzéki jelölt pártja részére tényleg le is szavaztak. — Bizonyitjuk hogy az ellenzéki párt daczára annak, hogy a legkisebb rendszavazást sem követte el, a választási nap esti óráiban, ok nélkül pusztja zajra lovas katonaság által tiportatott, s ezen indokolhatlan eljárás következtében, a tágas városi piaczról, utcákba szorittatván, többen súlyos testi sérüléseket szenvedtek. Bizonyitjuk továbbá, hogy az elkövetett számos visszaélés, pártunk jól átgondolt kifárasztása miatt, pártunk szavazását beállitván, óvásunknak, melyben szavazástóli tartózkodásunk akarók indokolni jegyzőkönyvbe vétetni kértük, mely méltányos kérelmünknek azonban Zerdahelyi Ince úr, választási elnök által hely nem adatván, engedélyt kértünk arra, hogy legalább óvási szándékunk jegyzetessék be, — mely kérelmünk betöltése meg is ígértetett, — azonban midőn a jegyzőkönyvet aláírni, azon indokból, mert a választás elleni óvásunk be nem vétetett, s így a jegyzőkönyv szavazástóli tartózkodásunk indokolása nélkül készült, — vona-

kodtunk, — többször nevezett elnök, a tenni szándékolt óvának megemlítését is, ingerült hangon megtagadá. Bizonyítjuk, hogy pártunk nem a veszített csata érzetében tartózkodott a szavazástól, hanem mívelszavazásrai bocsájtás esetén, a netovábbig csigázott türelem meg szakítás, s az elkeseredés szülte szomorú jelenetek előidézésétől tarthattunk azon esetre, ha például pártunk egyik másik embere szavazóul jelentkezve a szavazatszedő bizottmány által más arra nem jogosult által, neve alatt szavazat adatván már be, mint leszavazott elutasíttatnék, s hogy ezen félelmünk nem nélkülözte az alapot, bizonyítják a kérvény némely csatolmányai. Mind ezen tények igazolására szolgáljon egyelőre polgári becsületünk, szükség esetében minden egyes állításunkra bemondandó tanuink, s mire már jelen okmány elején hivatkozánk, ünnepélyes eskünk, melynek letételére az igazság s a népjog s ennek legszentebb kifolyása a népképviselőlet magasztosságának megóvása tekintetéből, minden percében örömmel készeknek nyilatkozunk Érsekújvár városában 1872 év. szeptember 2. Fogd Károly, s. k. Druga József, s. k. Ezen névalíráások valódisága ezennel hitelesen bizonyíttatik. Kelt Érsekújvárott, 1872. szept. 2. Miklóská János, s. k. kir. eljárás bíró (P H.)

Másolat.

A képviselőház rendszabályai II. czim 83. §. szerint bélyegmentes.

Községi bizonyítvány.

Melynél fogva Fogd Károly érsokujvári ügyvéd kérelmére, ezennel hitelesen és hivatalosan bizonyíttatik, miszerint Kis-Mánnya községe s annak határában, Kossován Gyula és Fekecs Dávid nevezetű egyének nem léteznek, sem az aligmult képviselőválasztás, s az azt megelőző összeírásakor sem léteztek. Miről is kiadatott jelen községi pecséttel erősített bizonyítvány.*)

Kelt Kis-Mánnyán, 1872. augusztus 28-án.

(p. h.) Téldy Dániel, s. k. közs. bíró.
Demény József, s. k. esküdt.

Másolat.

Bizonyítvány.

Alulírottak ezennel bizonyítjuk, hogy Gyarak községében csak egy Kacsák István létezik, ki is a 16. sz. a. házban lakik.

*) És ezek mégis leszavaztak a jobboldalra.

ezen körülményre, melyet mint köztudomást bizonyítani is felesleges, felajánljuk eskünket, — s esküvel vagyunk készek bizonyítani azt is, hogy ifj. Kacsák István Gyár kon nem létezik.

Kelt Gyarakon, 1872. augusztus hóban.

Előttünk:

Fogd Károly. s. k.

Gajdosik Máttyás, s. k., tanu
egyszersmind mint Zrubecz András
és Gajdosik Máttyás irni nem tudók
névirója.

Kuruli János, s. k.
Zrubecz András, s. k.

Másolat.

1378. sz.

B i z o n y i t v á n y.

Szab. Érsekujvár város tanácsa által ezennel tanusittatik, miszerint Varga Péter nevezetű egyén Érsekujvárott nem lakik. — Miről eme bizonyítvány Fogd Károly ur kértére — képviselőválasztás ellen beadandó kérvényhez való használatul, a házsabályok II. R. 83. §-a alapján bélyegtelen iven ezennel kiadatik.

Kelt Érsekujvárott, 1872. évi augusztus hó 31-én.

Kószoghy Ferencz, s. k.
főjegyző.

(p. h.)

Czuczor Ferencz, s. k.
polgármester.

Lectum salutem in Domino!*)

Infra scriptus vigore presentium fidem facio incubia et adtestor, in mortuorum Libro 2-o pag: 56-o Ecclesiae Parochialis Felső-Szóllós, sequentia de verbo ad verbum evenierit. Anno Domini millesimo octingentesimo sexagesimo secundo. (1862.)

D e f u n c t i	
1862. Januarii 1-a.	Annus et Dies obitus
Gyurkovics Josephus magister molitor, maritus Drábek Josepha.	Nomen et conditio item eius cognigni vel Parentis
Origine Tavarnokensis, domicilio Felső-Szóllós in sic dicta Dolinka sub nro domus 37.	Locus originis et Labitationis numerus demus
Masc	Sexus masc foem.
annor 52.	Aetas.
Hemipleuia.	Morbus sive aliud genus mortis.
Omnibus moribundorum sacramentis provisus.	Fuit re provisus Sacramentis mortuorum.
Communa coemeterium Felső-Szóllósense 3-a Januarii anni currentis.	Locus et dies sepulturae.
Franciscus Terstánszky Parochus Localis.	Nomen Sepelientis.
Vixit in matrimonio legali cum sua tertia uxore annis 5.	Observationes

In quorum incyus robur has propria manu subscriptus et Sigillo Parochiali munitas extrodedit literas. —
 Sign: Felső-Szóllós, die 6-o Julii 1872-o. (L. S.) Franciscus Terstánszky, m. p. Parochus Felső-Szóllóscnsis.

*) Halotti bizonyítványa egy oly jobboldali szavazónak, ki halála után szavazott le.

Másolat.

(1 ft. bélyeg.)

Bizonyítvány. Alulírott, a f. évi augusztus 3-án 2462 / dm. 872. sz. a: kelt megye-alispáni utasítás folytán hitelesen bizonyítottom, hogy t. Nedeczky Flóris úr az udvari országgyűlési képviselő választókerület választó polgárainak f. évi összeírási lajstromában, Radvány, Várth és Zsitvató összasított községből 89. szorszám alatt, mint választópolgár összeírva, s az ugyanazon választókerület folyó évi június 26-án megnyitott, s a választások befejezése után e megye levéltárába elhelyezett országgyűlési képviselő választási jegyzőkönyvében 483. folyó szám alatt, mint szavazó feljegyezve találtatik. — Kelt Komáromban, augusztus hó 3-án 1872. (P. H.) Miskey Géza, s. k. t. Komárom megye levéltárnoka.

Másolat.

Országgyűléshez intézendő kérvényi ügyben bélyegmentes.

N y i l a t k o z a t.

Ezennel ünnepélyesen kijelentjük, miszerint az 1872. június 22-én Érsekujvárott megejtett képviselőválasztás alkalmával, nekünk a helybeli bíró és törvénybíró, Fazékas Jánosnak 10 ft. és Babos Ferencznek 15 ft. o. é. összegnyi készpénzt adott azért, hogy b. Wodiáner Albert úr pártjához szegődjünk, és oda is szavazzunk, mi a jelzett összegeket felvettük, mit is a vásárlók e célra Germanecz Pál b. Wodianer úr gazdatisztjétől kapták a pénzt.

Ezen nyilatkozatunkat kezünk aláírásával most, szükség esetén pedig hittel is megerősíteni készek vagyunk.

Kelt Nemes-Panon, 1872. évi augusztus hó 22-én. Fazékas János, s. k. Babos Ferencz, s. k. Előttem Hamar Lajos, s. k. tanu Poda Lajos, s. k. mint tanu.

Másolat.

Országgyűlés elé terjesztendő kérvényi ügyben bélyegmentes.

N y i l a t k o z a t.

Alulírottak ezennel kijelentjük és kinyilatkoztatjuk, hogy az 1872. év június hó 22-én Érsekujvárott megejtett képviselő-

választás alkalmára, itt helyben, úgy a választás színhelyén Érsekújvárott. b. Wodiáner Albert úr pártja részére nem csak ígéretekkel: hanem pénzzel is csábítottunk; ennek folytán mi azért, hogy a balpárttól elálljunk 10 frt; 20 frt és 30 frt. o. é. összeget is készpénzben kaptunk a vásárlásra megbízott helységi bíró és törvénybírótól, mely összeget egyenkint fel is vettük és b. Wodiáner Albert úr pártjához szogódtunk és oda is adtuk szavazatunkat.

Ebbéli nyilatkozatunkat saját kezünk aláírásával megerősítve adjuk ki, oly kijelentéssel, hogy az itt adott nyilatkozatunkat bár mikor hittel is megerősíteni képesek vagyunk.

Kelt Nemes-Panon 1872. ik évi augusztus hó 22-én Babos Vince, s. k. Szabó Lajos, középső s. k. Fazékas Pál, s. k. előttem: Hamar Lajos, s. k. tanu. Poda Lajos, s. k. mint tanu.

Másolat.

Kérvényezési ügyben a képviselőház rendszabályai II-ik 83. §. bélyegmentes.

Bizonyítvány.

1872. év június-hó 21-én Nagy-Lóteny községéből, — Érsekújvár városába, az érsekújvári kerület képviselő választásra lévén menendő. — Balázs Gergely nagy-lótenyi esperes plébános utánam küldött, hogy velem beszélni ohajtana; — felhívása következtében nála megjelenvén, az ellenzéki párttól, melynek tagja voltam, mindenképen eltántoritani ohajtott, s midőn szavának sikere nem volt, azért, hogy báró Wodiáner Albert úr jobboldali követre szavazzok 10 az az tiz osztr. ért. forintot ígért, s öt forintot azonnal kezembe adván, a másik öt forint lefizetésére magát a szavazás után kötetetezte.

Én az átadott vesztegetési árt, öt forintot elfogadtam, az jelenben is nálam van, azonban sokkal mélyebb lévén meggyőződésem, sem hogy azt jó szó vagy pénzen megváltoztassam, báró Wodiáner Albert úrra nem szavaztam, hanem a megkísértett vesztegetés daczára is, a balpártnak tántorithatlan hive maradtam s annak vallom magam jelenleg is. —

Mennyiben pedig jelen bizonyítványomban foglalt adat, tagadásba vétetnék, hivatkozom a vesztegetésnél személyesen jelen volt Gregor Ferencz, nagy-lótenyi lakosra, s állításaim valódiságát eskümmel is megerősíteni mindenkor kész vagyok.

Végül kijelentem, hogy jelen bizonyítványom, minden fenye-

getés, erőszak, és erkölcsi nyomás nélkül ön akaratulag, jól megfontolva, s szabad akaratomból adom a czélból, hogy jelen eset által, a magyar képviselőháznak alkalmat adjak, több hasontermészetű vesztegetések felderíthetésére.

Kelt Nagy-Létényben, 1872. évi aug. hó 31-én.

(p. h.) Presenszki Mihály. s. k.

Előttünk:

Ravasz András, s. k. tanu. (p. h.)

Bapcsány Mihály, s. k. tanu. (p. h.)

Maly István, s. k. tanu. (p. h.)

Másolat.

Országgyűléshez terjesztendő kérvényezési ügyben bélyegmentes.

B i z o n y i t v á n y.

Moly szerint hitelesen bizonyittatik, miszerint Lakatos Mihály, Bujka Lajos, Balogh János, Lakatos Antal, Zsembery Mihály, Korlár József, Kolompáros Ferencz, Farkas István, Anyalai Mátyás, Anyalai József, Bujka László, Lakatos József, Balogh István, Lakatos István, Farkas József, az esztergomi érsekség zsellérei, mint ilyenek lakást bírnak viszonszolgálat fejében a tulajdonos érsekségtől, ingatlanjuk nincs, az után nem adóznak, illetvén az adó a tulajdonos érsekséget. *)

Kelt Érsekujvárott, 1872. június 4-én.

Radics János, s. k.
aljegyző.

(p. h.) Czuczor Ferencz s. k.
polgármester.

Másolat.

Képviselőház elé terjesztendő kérvényezési ügyben bélyegmentes.

B i z o n y i t v á n y.

Alulírottak ezennel bizonyítjuk, s állításainkat esküvel is erősíteni készek vagyunk, hogy az 1872. év június hó 22-én Érsekujvárott megejtett képviselőválasztás alkalmával, az ellenzéki párt, esti órákban, anélkül, hogy legkisebb rendzavarás történt

*) És ezek szavaztak.

volna, lovas katonaság által embertelen s a legkiméletlenebb módon tiportatott, a választás színhelye a városi piacszóról kiszorított, s ezen alkalommal többen, jelentékeny sérüléseket is szenvedtek.

Kelt Érsekújvárott, 1872. szeptember hó 1-ső napján. Fodor Károly, s. k. Bogyó József, s. k. — Ezen névaláírások valódisága ezennel hitelesen bizonyittatik. Kelt Érsekújvárott, 1872. szept. 2-án. (p. h.) Miklóska János, s. k. kir. aljárásbíró.

Másolat.

Képviselőház elé terjesztendő kérvényi ügyben bélyegmentes.

N y i l a t k o z a t.

Alulírott ezennel kijelentem, s szavaim esküvel is kész vagyok erősíteni, hogy 1872. évi június hó 22-én, a képviselőválasztás alkalmával, esti órákban, ok nélkül, lovaskatonaság által letiportatván, oly súlyos sérülést szenvedtem, hogy 14 nap folyásáig csak is bot segítségével, s érzékeny fájdalmak között voltam képes mozogni.

Érsekújvárott, 1872. szeptember hó 2-án. Maysztrik István, s. k. — Ezen névaláírás valódisága ezennel hitelesen bizonyittatik. Kelt Érsekújvárott, 1872. szeptember 2-án (p. h.) Miklóska János, s. k. kir. aljárásbíró.

Másolat.

Képviselőház elé terjesztendő kérvényi ügyben bélyegmentes.

N y i l a t k o z a t.

Mi alólirottak, Nyitramegye Alsó-Szöllős községi összeírott igazolt választók, ezennel ünnepélyesen kijelentjük, miszerint az 1872. év június hó 22-én Érsekújvárott megejtett képviselőválasztás alkalmával. szavazási jogunkkal élvén, szavazataink Paulik Gábor úr, mint az ellenzék jelöltje javára adtuk.

Mennyiben pedig neveink a választási jegyzőkönyvbe fel nem vétettek volna, ezennel kijelentjük, hogy a választási jegyzőkönyv rendetlen és helytelenül vezetett, s ezen állításainkat,

becsületszó, eskü s szükség esetén tanukkal is igazolni mindenkor készek leendünk, s igazolandjuk azon állításunkat is, hogy szavazatainkat csakugyan beadtuk.

Kelt Alsó-Szöllősön, 1872. augusztus 20-án. Mozgay József, hely. hitv. tanító s. k. Bihary Benjamin, s. k. Tóth Dániel, s. k. Sörös Pál, s. k. Kiss József, s. k. Dömötör György, s. k. mint tanu. Ferenczy János, tanu s. k. Kiss Mihály, mint tanu s. k.

M e g h a t a l m a z á s .

Alulírottak ezennel meghatalmazzuk, Jánosi Károly (lak. Érsekujvárott) és N. N. N. N. ügyvéd urakat, esetleg az általok törvényszerűen megbizandó képviselőiket, miszerint minket, báró Wodiáner Albert úr képviselővé választása ellen beadott kérvényünk tárgyalása, s a tárgyalást netán követő cselekményeknél képviselhessek, s a kifejlendőkhez képest a törvény korlátai közt megtehessek mind azt, mit tenni szükséges és czélszerűnek tartandúnak. Kelt Érsekujvárott, 1872. évi szeptember 2-án.

Előttünk;

Kovács Elek, mint tanu.

Farkas Ferencz, mint tanu.

Bónis János, s. k.

Misik György, s. k.

Tóth Antal, s. k.

Haulik József, s. k.

Supala Ferencz, s. k.

Veress Pál, s. k.

Barák Mihály, s. k.

Druga Imre, s. k.

Török Imre, s. k.

Goda Lajos, s. k.

Luzsicza József, s. k.

Országgyűléshez terjesztendő kérvényezési ügyben bélyegmentes.

B i z o n y i t v á n y .

Alulírott ezennel tiszta öntudat és szabad akaratomból adom alábbi hiteles bizonyítványomat, s az abban foglaltakat esküvel is erősíteni kész vagyok.

Schvetz András Gyarak községi törvénybíró, előttem nyilatkozott, miszerint eleinte az ellenzékhez tartozó Schvetz István

és Csernák György gyaraki lakosok, az ő házában, Hraska József, által fejenkinti öt forintért vétettek meg, báró Wodiáner Albert úr pártja részére.

Kelt Gyarakon, 1872. augusztus 31-én.

Kurali István

És e választás ellen a vizsgálat nem rendeltetett el, hanem a választás egyszerűen helyben hagyatott. Azt hisszük, hogy ez mindennél hathatósbabb bizonyítéka annak: hogy merő valóságot írtunk.

Az új országgyűlés alatt.

Átalánosan azon hitben élt mindenki, hogy e számos törvénytelen választások heves küzdelmek színhelyévé teszik a megnyilandó országgyűlést, s hogy azon esetben, ha például a többség a botránnyosan megválasztott jobboldali képviselők mandatumához is ragaszkodik, az ellenzék az országgyűlésből kilép. Indítványozta is ezt Simonyi Ernő az ellenzék legképzettebb embere, és legfélebb szónoka. Az indítvány azonban pártolásra nem talált.

Az országgyűlés tehát megnyílt, és megkezdődtek az igazolások. — Soha lanyhábban és könnyebben nem verifikáltak még képviselőket, mint most, és ha vizsgálatot rendeltek valaki ellen, az bizonyosan ellenzéki volt.

Gúny, valóban gúny! Az a föl sem vevés, az a fitymálás, melylyel az ellenzék a jobboldal illette, valóban föllázította vérét, még az önméltósággal bíró nézőnek is; — csak azok, kiket tulajdonképen illetett, csak maguk az ellenzéki képviselők nem akarták azt észrevenni, mert nem éreztek magukban erőt, hogy tenni is tudjanak róla. Az egy Simonyi Ernőt kivéve alig van hatásos szónok az ellenzék sorai közt, inkább eszét, vagy kevés tudományát

akarja fitogtatni a legtöbb, a helyett, hogy erélyesen lépne föl, s mert a vezéri szerepet több oly egyén ragadta magához, ki nagy ambícióval, de kis tehetséggel bir ahoz, hogy vezér legyen, tehát lehet mondani, hogy az összes ellenzék működése léha és hatástalan, mint bár mely hadsereg működése is, jó vezérek nélkül.

Oly tényekkel szemben, mint amilyenek a jelen többség kormánya által elkövettetnek, — roppant könnyű állása volna egy erélyes ellenzéknek, s nincs rá mód, hogy egy fél évnél tovább létezhetne egy ilyen kormány, ámde mert az ellenzékben az erély kevés, tehát nem az ő hanem a kormány helyzete válik vele szemben könnyűvé.

Csak is ily ellenzék előtt történhetek hatástalanul oly dolgok, melyek minden más parlamentnél a kormány vád alá helyeztetését vonták volna maguk után, ha t. i. a kormány ez ügyekben a legerélyesebben nem intézkedik. Ámde ellenzékünk erélytelenségénél fogva, már nem is képzelhetünk magunknak oly botrányt, melyek jobboldali közegek által büntetlenül el ne követtethetnének; s ha a többség korlátlanul, ha a kormány minden tekintet nélkül működik? az ellenzékünk erőtlenségének tulajdonítható — Parlamenti életben rendszeren a gyenge ellenzék szülője a rossz kormánynak.

És hogy mily botrányosságig ment már hazánkban a jobboldalhoz tartozó egyének bátorsága, melyek ellenzékét nem félve, törvényt sem féltek, miután a törvényeknek erélyes ellenőre nem volt, tehát oly dolgokat engedtek meg maguknak, melyek vakmerő szemtelenségeit illetőleg örök példa fog lenni a parlamentek történetében.

Szolgáljon mindjárt egy esetről a következő.

(A baksai választás.)

Baksa nov. 15-én.

Az országban közelebb lefolyt képviselő-választásoknál sok törvénytelenységnek volt az ellenzék kitéve, de oly galád eljárás

mint a baksai nov. 12—13-iki választásnál tapasztalható volt, még sehol nem történt.

Jobboldali compromissum következtében a merénylet keresztülvitelére a leglelketlenebb egyénekből állítottott össze a szavazatszedő választmány a központ által. — Ifj. Skublits László elnök s atyja Skublits László jegyző, mindketten ha országszerte nem is, de a megyében igen ismeretesek; — és Deák Lajos már a választási összeírásoknál elkövetett tetteiért hirlapilag bélyegzett — alelnöki minőségben voltak; s hogy a testület még czéggéresebb legyen, a kerületi jobboldali párt részéről egyik bizalmi tagnak rehabilitatio szempontjából azon Kiss János választatott be, ki a szeptember 30-ki országgyűlésen az országszíne előtt közhelyesséssel találkozólag b. Simonyi Lajos képviselő által becstelennek nyilvánítottatott.

Midőn ily veszélyes tényezők kezébe adatott és pedig brachitális hatalommal az 1848-ik évi választási szt. törvénynek végrehajtása, — az ellenzéki vezetőknek, bár ismerték a kerületi rokon elvű választók tulnyomó számát és biztak kitartási rendületlen jellemükben, mégis diadaluk hiúsultára előre el kelle készülniök.

Mindamellett az igaz ügy iránti buzgalomból, a baloldali elvekhez a kerületbeli választók zömének tapasztalt ragaszkodása s lelkesedése által ösztönöztetve, legkevésbé sem csüggedtek s ernyedetlen kitartással megtettek mindent, hogy a jobboldal részéről elkövetett hivatalos s nem hivatalos elrémítő nyomások és tetteleges bántalmazások daczára rokonelvű választók a választásra megjelenjenek s egész sikerrel; mert a kerületben összeirt 3077 választó közül összeszámításunk szerint 1617-en meg is jelentek.

Előre bocsátva azon körülményt, hogy ezen kerületben általában az intelligentia gyéren van a balpárt részéről képviselve, különösen a cselekvés terén csak kettő volt, kik a választási törvény bővebb ismeretével bírtak, névszerint: Thassy Imre kerületi pártvezér és Obál István belatinczi volt postamester, kik a balpárt részéről bizalmi tagoknak előre kiszemeltettek.

Tudván a jobboldal a balpártnak e tekintetbeni gyenge helyzetét, ennek teljes kizsákmányolását akként hajotta végre, hogy a midőn Thassy Imre 600 választó kíséretében a választás helyén Baksában reggeli 7 órakor megjelent s a község déli végén a választókat egy korcsma udvarán hagyva, maga egyedül az elnök felkeresésére — értekezlet és megállapodás végett a fölött: hogy a pártok a választás alatt hol foglaljanak helyet — megindult, vele az utcán találkozva, neki az elnök azt adta tudtára, hogy a balpárt számára, a község északi részén van a helyiség

kijelölve; mire Thassy Imre ezen egyoldalú intézkedés ellen észrevételt tett annyiból, hogy ily intézkedés előbbi gyakorlat szerint is, mindkét pártbelieknek előzetes meghallgatásával történhetett volna méltányosan, — innét Thassy Imre a kijelölt hely megismerésére távozván, a mint a hátrahagyott választókhoz visszatérni akart, utjában az utcán tizenkét foglár által megtámadtatva elnöki rendeletből azon ürügy alatt, mintha csoportjával a községbe történt érkeztekor a kiállított foglároknak, kik a balpártiaknak a község e részéni bevonulását gátolni utasítottak — tetteg ellenállott volna — mint csendháborító elfogatott — s a gonosztevők számára használatni szokott ablak nélküli sötét nyirkos helyiségbe hurczoltatván, ott 29 óráig, míg a választás tartott, elzárva sanyargattatott.

A község déli részén levő korcsma udvarán várakozó 600 főnyi választó pedig erős kíséret mellett a balpárt számára kijelölt helyre állított, hová a többi balpárti választók is reggeli 10 órára összegyűlvén, ez időtájtban a választási gyűlés megnyitottatott.

A balpárt részéről az elnök előtt megjelent 12 választó által Obál István vezetése és tolmácsolása mellett Thassy M. képviselőnek ajánlatott, erre, hogy a szavazás elnökileg elrendeltetett, ugyan Obál István tolmácsolása mellett a jelen volt 12 választó a balpárt részéről alkalmazandó bizalmi tagok egyikének, fogságából kieresztetni kért Thassy Imrét és Obál Istvánt jelölte ki, de az elnök egyiket sem fogadta el, Thassy Imrét — szerint — azért, mert mint csendháborító le van tartóztatva, Obál Istvánt pedig azért nem, mert az ő téves fogalma szerinte a törvényre általános vakmerő hivatkozással nem átallotta azt kijelenteni, hogy az, a ki képviselőjelöltet tolmácsol, bizalmi férfi nem lehet.

Ekként a rendszeresen kiszámított cselszövény, hogy törvénytudó bizalmi férfiak a balpárt részéről ne legyenek — czélt érvén — kényszerűségből, törvényes hivatását nem ismerő más két egyéniséget kellett alkalmazni a balpártban, kikben minden jólelkűségük s becsületességük mellett is nem tehettünk fel annyi bátorságot és ellenállási képességet arra, hogy a jobbpárti s választmányi visszaéléseket, melyek a leszavaztatásnál előfordulhatnak, csak némileg is gátolhassák, valamint a következés azt bőven igazolta is.

A jobboldaliak s velök a választmány többsége lelkiismeretlen működésük kivitelére a baloldaliak, tekintőleg ezek értelmesebb vezetői elől a szavazás nyilvánosságának teljes elzárását látták még azonfelül szükségesnek, hogy azután a legtörvénytelegebbül ugy járhasanak el, mint pártérdekük kívánni fogja.

E végből a balpártiakat a vásárgyeppelel határos Baksa község északi legvégső szélére, melyen csak 3—4 lakház van, szorították, s lovas katonai kordonnal szorosan elzárták, úgy, hogy azon senkinek másnak, mint a szavazásra egyenkint hivatott községbelieknek átmenni nem lehetett, — ellenben a jobbpártiak a terjedelmes községben kényelmesen helyeztetvén el a szavazó helyiség közvetlen környékén, melybe minden jobboldali, mikor tetszett bejuthatott s a szavazásnál jelen lehetett.

A szavazás délelőtti 10 óra tájban kezdetvén meg, elnöki megállapítás szerint elsőben a jobboldaliak általános leszavaztatása eszközöltetett, mi a balpártiakra annyival sérelmesebb volt, mert délelőtti 11 óra tájban a rendkívüli fergeteg és szerfölvötti havas esőzés megkezdődvén s szakadatlanul éjjel utáinig tartván, a tető alá nem juthatott balpárti szavazók egészségök s életök veszélyeztetésével lelketlenül egész a kinzásig sanyargattattak ugyanarra, hogy nemcsak a dohány- vagy szivar-bevásárlás, hanem még az élelmi szükségletük beszerzése végetti közlekedésben is végkép akadályoztattak.

Az elfogatott Thassy Imre édes atyjának fia sorsa otthon tudomására jutván, délután 2—3 óra tájban a választás színhelyére megérkezett, lakásáról Zalalövőről Baksa községén végig az állami ut vonulván, idegen utasnak ürügye alatt sikerült csak a katonai zárvonalon keresztül hatolni, hol még így is a vezénylő tiszt által kérdőre vonatott, vajjon nem balpárti-e? — eljutván a szavazó helyiséghez, fia megszabadítása kieszközlése végetti a választmány előtt megjelent, de ott minden kérelme hasztalan volt, rögtöni eltávozásra szólittatott fel az elnök által: — a tiszt 70 éves öreg, atyai s honfui táj dalmában törötten elérzékenyülve, az elnök ezen rendeletét törvénytelennek nyilvánította, kijelentvén, hogy miután az 1848-ki törvény a választást nyilvánosnak rendeli, ötöt annál kevésbé utasithatja ki, mert igen számos oly jobboldaliak is vannak a szavazó helyiségben, kik e kerületben szavazati joggal nem is bírnak, s egészen idegenek! Ő pedig mint e kerületbeli le nem szavazott választó, jogosan foglalt helyet, valamint egy székre leülve tettleg helyet is foglalt; — erre az elnök helyéből felugorván, dühös szenvedélyétől elragadtatva a jelen volt csendbiztosnak az erőhatalommali eltávolításra a parancsolatot kiadta, mire a berendelt foglárók erőszakot használva, mell és oldallökődések közt ötöt kihurezolták a nélkül, hogy fiát láthatta, vagy szavazatát beadnatta volna.

A jobboldaliak leszavaztatása éjjélig tartván, e tájban átszivárgott hozzánk azon hir, hogy az egész kerületben összeirt választók számához képest a jobboldalnak a diadal biztositva van;

de a baloldal bizton tudván általános többségét s tapasztalván erőlyes kitartását, ezen álhirnek hitelt nem adva azon akaratában, hogy mindannyian leszavazzanak, tovább is rendületlenül megmaradt.

A baloldaliak leszavaztatása másnap délelőtti 11 óráig tartott, párthiveink községenként foglárók által kísértettek a nagy távolságban levő szavazó helyiséghez, visszatértükkel szakonként lettünk értesülve arról, hogy ott miként bántak el velök.

A szavazó helyiség ajtajánál felbérelt jegyzők s ezekhez hasonló más vidékbeli felállított kaputosok részint foglárók, azzal ámitották a balpárti szavazókat: miszerint csak azon esetben eresztik szabadon Thassy Imre közszeretető pártvezérüket, ha szavazatukat ő reá adják, míg benn a szavazó helyiségben a pártvezető nélkül megjelent szavazók, a jobbpártiak által Thassy Imre nevének folytonos hangoztatásával, ugyszólván szájbaadásával zavartattak.

Ily visszaélések tudomásunkra jutván, írásbelileg folyamodtunk a választmányhoz a körünkben időközben megjelent bizalmi férfiú által az elnöknek kézbesítve, — engedné meg a baloldali értelmiségnek is a nyilvánosság élvezetét és ellenőrködését annyival is inkább, mert bizalmi tagjaink által az is tudtukra esett, hogy a jobboldali szavazáskor számos jobboldali egyén 3—4 ízben sőt volt eset, hogy 5-ször is leszavazott, de hasztalan volt, mert folyamodásunk még tárgyalásra sem méltattatott.

A körünkben megjelent főcsendbiztos által kértük az elnökséget arra is, hogy a kerület alsó részéből későbbben érkezett mintegy 150 elvtársaink Baksa község déli végén csoportosulván, a velünk leendő csatlakozást tegye lehetővé. De ez is megtagadtatott s ők mellékes utakon a már akkor kiöntött árvíz miatt hozzánk nem juthattak, kénytelenítették szavazati jogaik gyakorlata nélkül haza visszatérni, — a pótszavazás foganatbavétele bár választmányilag biztosított, mégis az foganatba nem ment, mert számos ily megjelentek a pandurok által azon kijelentéssel tartattak s utasítottak vissza, hogy az általuk jelzett helységbeliek már ugy is leszavaztak.

Ezen körülmények között bár az egész eljárás a jobbpárt érdekében történt. még sem tudtuk számításunk szerint felfogni: hogy lehessen a jobbpártra megjelenhntett 5 - 600 szavazó mellett az 1600-ból álló balpártiak ellenében — mint a választás eredményének kihirdetésekor értettük — 625 jobbpárti többséget kihozni, míg végre a másnap kezünkbe került szavazási névsor egyik példányából álmélkodva azon tapasztalatot szereztük, hogy több egész baloldali községek a jobboldali jelölt Királyi Pálra le-

szavazottaknak iratak be számos községből olyanak is Királyi Pálra leszavazottaknak jegyeztettek fel, kik biztos tudomásunk szerint otthon maradtak, s az ilyenek helyetti leszavaztatás használata a pizkos jobboldali egész eljárásnak hogy egyik rendszeresített ága volt s hogy tervszerűleg előre állapított meg, annyiból bizonyos, mert e végre mint vasárnap tudomásunkra esett, igen számos idegenek a szomszéd lendvai kerületből szekereken szállítottak a választási helyre a jobboldaliak közé, de további nyomozódásunk folytán tapasztaltuk azt is: hogy az ily leszavaztatás még az időközben elhalt választók helyett is eszközöltetett.

Ezen, s hasonló szembetűnő rosz hiszemű cselekményeknek miként lehetett elkövetéséről Czigány Pál bizalmi tagunkat személyesen is kikérdezvén, azt nyilatkoztatta: hogy ő ez érdemben, ugy a többi eljárási sérelmes működés ellen is többször ünnepélyesen felszólalt a választmányban, de mindannyiszor azon elutasító feleletet kapta, hogy ennek így kell történni, sőt felfedezte azt is, hogy számos balpártiak be sem lettek írva, hanem egyszerűen a szavazó helyiségből kilöködtettek.

Az alkotmányos életben a polgárok jogainak ily kijátszása s megsemmisítésére irányuló hatósági önkénynek következményeit mi és elvrokonaink a jelen viszonyok között eltűrni kényszerülvén, — honfiai érzületünk sérelme annál fájdalmasabb, hogy azt megyei honpolgáraink azon része idézte elő leginkább, mely képes volt ily jól ismert veszélyes tagokból a választó bizottságot megalakítani, — de méltó panaszunkat ki kell terjesztenünk magára az országgyűlésre is, melynek bíráló bizottsága a szomszéd lendvai kerületi képviselő Molnár Pálnak majdnem egészen hasonló eljárással megejtett választását érvényesítette, — ebből a baksai választó bizottmány ösztönt s bátorságot nyervén tilos cselekményeit minden tartózkodás nélkül elkövetni nem félemlert.

Mi balpártiak honfiai kötelességünk érzetében el vagyunk tökévelve a sajnós előzmények után is a választás megsemmisítéseért a magas országgyűléshez járulni, s ezenfelül a hazai független bíróságok előtt a törvény oltalmát igénybe véve, a hamisan eljárt esküszegő választmányi tagok s a többi vétkes közreműködők ellen, kik a polgári s politikai jogokat s a személyes szabadság szentségét ily galádul gázolták, — bünvádi keresetet indítani s őket érdemük szerint példásan megfenyíttetni. Hinnünk kell, hogy az igazság ki fog szolgálatni.

Több választó.

A választás nem lett megsemmisítve

Egy másik eset, mely botrányos voltára nézve minden előbbi meghalad:

Kiss János, Szatmár városa képviselője, az 1872 december 19-diki országgyűlési ülésen, következő interpellációt olvasott föl:

Tekintetbe véve, hogy Szathmármegyei aranyos-medgyesi képviselőválasztási kerületben a jobboldali képviselőjelölt Gabányi Gyula kortesei által lélekvásárlást állított fel a f. évi nov. 15-ki képviselőválasztás előtti időben s nem iszonyodott a kortesei által — más alkotmányos államokban büntényt képező cselekményeket végrehajtani, t. i. egyenesen a reá leendő szavazatokért személyenként kiosztatott 5—5 frtért o. é. 10—10 frttal oly kötelezvényeket venni az illetőktől hol világosan ki van téve, hogy a jobboldali követjelöltre tartozni fognak szavazni;

Tekintetbe véve, hogy e kötvények oly bünös cselekvények felett köttetnek, melyek az 1848. V. t. cz.-ben megirt szabad választást korlátozzák, és megsértik nemcsak az egyéni jogot, hanem magát az erkölcsiséget is;

Tekintetbe véve, hogy most már Gabányi Gyula kortesei félre téve minden erkölcsiséget elég biztonságba hiszik magokat lenni, és az % alatti keresetlevél tauusítása szerint a polgárokat perbe idézik;

Tekintetbe véve, hogy a szathmár-németi királyi bün törvénysek egyik ülnöke Nagy Imre távol a hivatalától az avasba két hónapig korteskedett, az alatt számtalan ügyek elintézetlenül maradtak, mindezekhez képest mondják meg a miniszter urak:

1-szor. Szándékoznak az erkölcstelenség és corruptió meggátlására intézkedéseket tenni, és e tárgyban törvényjavaslatot terjeszteni a ház elé?

2-szor. Szándékoznak-e az ily büntényért, mely maga az alkotmány és állam ellen van elkövetve Gáspár János és bünrésze Gabányi Gyula ellen bünügyi vizsgálatokat megrendelni és szigoruan megbüntetni.

3-szor. Szándékozik-e feleletre vonni Nagy Imre szathmári törvényszéki ülnököt azon általa elkövetett kihágásokért, és a tapasztalandókhoz képest megbüntenti?

%. Gáspár János folyamodása a színérvárraljai járásbirósághoz (Olvassa):

„Tekintetes kir. járásbiróság!

Az A) alatt ide csatolt kötelezvény szerint több udvari lakos, köztük ifj. Nemes János, Nyiri László, ifj. Drágus Demeter, Pataky Lajos, Pataky Sándor, Vajda György és Vajda Simon 5—5 frt felvétele mellett kötelezték magukat egyetemlegesen.

hogy az 1872. évi november 21-én és következő napjaira kitüzött országgyűlési képviselő-választásban Aranyosmedgyesen a jobb-oldali jelöltre szavazandnak, ellenkező esetben a felvett 5—5 frt helyett a választás napja után 10 nap alatt egyenként, min-mindenik 10—10 frtot, mint tiszta és valóságos adósságot tartozik nekem fizetni, mely összeget költség és fásasztási díjjal együtt általam választandó sommás bíróság útján rajtuk törvényesen megvehetem.

Mivel a fent nevezett hét egyén nem a jobb, hanem a bal-oldali jelöltre szavazott, mint ezt netaláni tagadás esetében a választási jegyzőkönyvvel igazolhatom, azonban az őket terhelő 70 frtot mostanáig sem fizették meg nekem:

Sir István megbízott ügyvédem által tiszteletteljesen kérem miszerént nevezett adósaimat egy kitüzendő tárgyalási határnapra bírósága elibe idézni, őket sommás után egyetemlegesen kötelezettséggel a 70 frt tőkében és a tárgyalásokon felszámítandó per-költségekben végrehajtás terhe alatt elmarasztalni méltoztassék.“

Ez kérem a járásbíró által a zállam pecsétével ellátott okmány, melynek hitelességét kétségbe vonni nem lehet.“

Mit szándékozik tehát ez ügyben cselekedni a kormány?

Midőn e sorokat írjuk, még semmit sem tudunk arról, hogy a kormány ez ügyben intézkedett volna, s megvagyunk róla győződve, hogy az ellenzék elfelejti, a kormány pedig elsimitja az egészset.

És most már lehet képzelni, hogy a hol a szemtelenség annyira megy, miként vesztegetők pört mernek indítani a lélekvásárlás kelepczéjét kikerülő egyének ellen, melynek csalétkét ugyan megették, de magukat azért megfogni nem hagyták, — hogy egy ilyen országban mily becse van a törvénynek, s hogy mily fokon áll az emberi erény, és hazafiúi becsület?

Ha az ellenzék ilyen nemzetet gyalázó botrányos erkölcstelenséget elnéz, ha a világ látja, hogy még ily bűnök is elkövethetők büntetés nélkül, hol fogunk akkor megállni?

És valóban: amilyen része van ebben a kormánynak, épen oly része van az ellenzéknek, mely erélyesen föllépni nem képes.

Előszómban kimondám, hogy nem fogom leplezni ellenzékünk hibáit sem. — Az elv, mely mellett küzd: nemes és szent, — ámde a küzdő gyáva, mely ily erélytelenséggel se nagy eszmét keresztől vinni, sem egy rossz kormányt megbuktatni nem fog, hanem be kell várnia, míg a kormány megbuktatja magamagát.

Kifogván pedig a térből, kormányunk eljárásának illusztrálására idéziünk még egy levelet a „Hon“ — című ellenzéki lapból, mely levelet nevezett lapnak Vácról küldött be egy katolikns pap. — A levél következő:

„A kortesek jutalmazása. Olvasóink emlékezni fognak a tavaszi korteskedések történeteire, melyekben a főpapság közül a kormány mellett kiválóan három püspök tette ki magát: Olteanu a lugosi, ki nem átallotta egy főpásztori levelét kormánypárti kortesirattá aljasítani; Lipovnitzky, nagyvárad, ki Bihar-megye tenkei kerületében a balközépi Dezső Szaniszló ellen rengeteg vesztegetéssel kedves öcscsét, a kormánypárti Lipovnitzkyt választatta meg, és Peitler Antal, a váci, ki bankrott pénzügyi viszonyai daczára ugyancsak osztotta, bár siker nélkül a Degré ellen felléptetett jobboldali legifjabb gr. Ráday Gedeon embereinek a püspökség erdejét. Tudtuk, hogy nem tesz ingyen. Csak pár hónapja mult és a háladatos kormány Olteanut a Lipótrend keresztjével jutalmazta, s ime most meg Lipovnitzky és Peitler püspök urak avenciroznak az excellentiások sorába, belső titkos tanácsosokká neveztetvén ki. Isten látja lelkünket, alólint, mint kath. pap örvendve látja a katolik. főpásztorok kitüntetését. De azt szeretnők, hogy a kormány ne a politikai kortesszolgálatot, hanem az egyház, a tudomány, a közmívelődés terén szerzett érdemet tüntesse ki bennök, De így jár o el kormányunk? Megfeledezett Roskoványiról, ki igaz, hogy nyitrai püspök létere Tóth Vilmos megválasztására egy rézkrajczárt sem áldozott, de dus püspöksége összes jövedelmét közmívelődési czélokra költi, s a többi közt a nyitrai gymnasiumra 50,000 frtot adott, kitünteti Peitlert, kinek alig van több érdeme, minthogy lukullusi lakmározásai által a váci püspökséget krida alá keritette, s hogy a residentijával szemben álló székesegyháznak lehullott vakolatát sem tudja kireperáltatni. Mellőzi Ipolyit s Szabó Imrét, kik a tudomány oltárára annyit áldoznak, és kitünteti Lipovnitzkyt, kinek püspöksége óta egész Várad a boldogult jó Szaniszlót so-hajtja vissza. Hjah, ezek kortesek, reászolgáltak, kitüntetendők,

legyen bár egyikök olyan Bachkreatura, a milyen Peitler a vácsi főkortes. Egy katholikus pap.“

Ime, e levél is eléggé tanújele annak, miként járt el a kormány kortesei irányában, s mily igazságosan, nem kortesei irányában.

Utószó.

Midőn pedig munkánk befejezésénél volnánk, látjuk csak, hogy még egy kosár adat hever itt mellettünk fölhasználatlanúl, s mintegy kérdőleg tekintenek reánk a betűk, hogy: „Hát velünk mi lesz?“ — Hát édes kis munkatársak, veletek az lesz, hogy elteszlek benneteket pihenni, s lehet alkalom nem sokára, hogy segítségül hívjak benneteket. — Hiába, de a küzdsorompó nem adott mindnyájatoknak tért, noha mindannyian szerettetek volna az igazság mellett sikra szállni.

Bocsánatot kérek tehát mindazon tisztelt honfitársaimtól, kik becses adataikkal készek voltak segítségemre lenni, hogy térszüke miatt nem használhattam föl azokból a legtöbbet, — ámde eltettem azokat bekövetkezhető alkalmakra.

Amit előfizetési fölhívásomban ígértem, igyekeztem azon ígéretnek megfelelni, — azon kis eltéréssel, hogy a kifejezésekben mégis kiméletesebb voltam, mint akartam lenni. Méltó szavakat oly dolgok megrovására, milyenek elmondattak, úgy se lehetett volna találni, — bizzuk tehát a büntetést magára a nemesisre, mely előbb utóbb, és okvetlen föl fogja keresni a bűnösöket. Qui instat, extundit.

Vácson, 1873. január 29-én.

Tövölgyi Títusz.

Tudomásúl.

Szándékom volt, minden kerületből közölni azon egyének neveit, kik a választások alatt magukat egyik, vagy a másik párt érdekében kitüntették, ámde csak is néhány kerületből kaphattuk meg. Ha több nincs, ez is elég, s legalább ama vidékek későbbi lakói előtt még is fog bírni e névsor annyi érdekléssel, hogy az utód legalább tudni fogja, mennyire küzdött őse a hon java és becsülete mellett.

Komenntárúl szolgáljon eme névsorhoz, maga a könyv.

1.

Kis-Hegyesi kerület.

Baloldaliak.

Némedy Imre, bíró.
Dene Antal, jegyző.
Berger Ignác.
Varga Gergely.
Fabó Abel.
Pecze Illés.
Pap András.
Kirschner Antal.
Csernik Gergely.
Molnár Ruffi.
Fülöpi Illés. Volt vezérfiák.

Jobboldaliak.

Cziráki József, postamester.
Balasi Endre, esperes s plébános.
Krišťhaber Lipót, kereskedő.
Cseperlei János, kántor.
Kis János, földbirtokos.
Ország Mihály.
Orovecz Ignác.

2.

Kalocsai kerület.

Baloldaliak.

Szabély Antal.
Erdősy Gyula.
Hoffman Lajos.
Hang Ferencz.
Kovács István.
Pap Varga István.

Grosz Károly.
Grosz Pál.
Vörös József.
Kakonyi József.
Véngergel János.
Horváth János.
Bencez János.

Baranyai György.
Cselik György.
Joakim Ágoston.
Molnár János.
Demsza Bálint.

Jobboldaliak.

Moder Ferencz.
Gaszner Lajos.
Hallmai Károly.
Nyitrai Ignác.
Bago Gergely, kalocsai plébános.
Markó Ignác, I-ső bíró.
Farkas István, II. bíró.
Tóth György.

Vargatz Károly.
Horváth László.
Peák János.
Tóth Pál.
Tóth János.
Paritya Mihály.
Majer János.
Grosz József.
Barna Károly.
Haán Simon.
Stern Jakab.
Stulits Antal.
Tamás István, Pista Pista.
Klinger Jakab.
Hengli György.

3.

Arangos-Szék.

Baloldaliak.

Mlt. Maurer Béla.
Balló József, Felvincz.
Kovács János, öreg, birt. Felv.
Bakcsi Ádám, birt. Kocsárd.
Bakcsi Gáspár, hivatalnok Felv.
Moldován János, öreg, ker. Felv.
Moldován József, ifj. ker. Tordán.
Csegeri Mihály, ifj., birt. Cseger.
Kovács Fer., vendéglős Felv.
Fülep Ferencz, keresk. Felvincz.
Borbély Gyula, vasuti hiv.

Tar Balázs, birt. Bakson.
Tar Kálmán, iparos Felvinczen.
Bajka Sándor, birt. Sinkfalva.
Orbok Fer., unit. lelkész Kövesd.
Gál Lajos, birt. Kövesd.
Rozsos Bertalan, iparos Felv.
Balog Fer. ör., gazda ember Felv.
Egei János, birt. Kövesd.
Ádámnosai János, birt. Kövesd.
Török Pál, birt. Kocsárd.
Demeter Zsiga, birt. Kocsárd.
Borbé Sándor, birt. Rákos.
Király István, b. Sz.-Mih.-falva.

4.

Király-Daróczi kerület.

Baloldaliak.

Gerzon Kállay Zsófia urhölgy.
Szuhányi Ödön.
Gerzon Zsigmond.
Szilágyi Dénes.
Csaba Ignác.
Horthy Élek.

Pele János, g. kath. magyar-román lelkész.
Mayer Salamon.
Horváth András.
Horváth János.
Fergt Lajos.
Balla László. ref. lelkész.

Varga Lajos, ref. lelk.
 Csighy Ferencz, ref. „
 Kerekes Ferencz „ „
 Kis Lajos, bíró.
 Gáthy József, jegyző.
 Kaliger Mihály.
 Pokorny János, r. k. lelkész.
 Miklóssy Zsigmond.
 Miklóssy István.
 Königstein Jakab.
 Königstein Ede. A választó kerületben lakó izraeliták.

Jobboldaliak.

Novák Károly, járásbíró.
 Fülep Mihály, felügyelő. A legvadabbak továbbá:

Kricsfalusy Lajos, járásbíró.
 Sajo Károly, erdész.
 Ruzicska Antal, erdész.
 Irsik Ferencz, r. k. lelkész.
 Tarcsy Samu, 1869-ben ellenzéki jelölt!
 Thoma Niusu, útkaparó.
 Gr. Degenfeld Pál.
 Gr. Degenfeld Sándor.
 Tarcsy István, csendbiztos.
 Jakó György, csendbiztos.
 Nikolics Sándor, árvagyám.
 Szuhányi Móricz, szolgabíró.
 Lecső Kálmán, irnok.
 Sipos Antal.
 Kovacsóczy Béla, jegyző.
 Kovacsóczy Kálmán, elcsapott postamester.

5.

Sár-Szent-Lőrinczi kerület.

Baloldaliak.

Szücs István.
 Német György.
 Benkó Gábor.
 Póla János.

Jobboldaliak.

Tóth István.
 Magyar István.
 Fürdős Lajos.
 Fürdős Dezső.
 Fürdős Vilmos.

6.

Csuzai kerület.

Baloldaliak.

Ács Gedeon, csuzai. ref. lelk.
 Tóth János, karancsi. „ „
 Vinczy Ferencz, bellyei ref. lelkész.
 Vinczy Gyula, bellyei ref. s. lelk.
 Nagy András, dárdai és
 Nentwich Gyula, baranyavári mérnökök.

Jobboldaliak.

Szemelics Ferencz, dárdai szbíró.
 Jellasich Károly, dárdai jár. orv.
 Feldl Imre, dárdai ügyvéd.
 Elversz Ferd. dárdai uradalmi haszonbérő.
 Keberley Mih., batinai plébános.
 Pap Károly, laskói ref. pap, a pesti superintendens veje.

Somodi József, sepei ref. kápl.
 Stankovics Dömötör, alkirálybíró.
 Burgstaller Ferencz, uradalmi
 haszonbérő Batinán.
 Kóczé Sándor, laskói bíró.
 Cseri István, laskói lakos.
 Anka János, sepei bíró.

Csapai János, sepei lakos.
 Kurutz Samu, daróczi lakos, ez-
 előtt a legnagyobb Ráday La-
 czista.
 Farahó János, és
 Koloszar János, kopacsi lakosok.

7.

Nagy-Dorogi kerület.

Baloldaliak.

Benkecz András.
 Berecz Mihály.
 Somogyi Mihály.
 Tancsa József.

Jobboldaliak.

Látos Mihály.
 Berecz József.
 Panera Mihály.
 Balogh Sebő János.

8.

Nagy-Enyedi kerület.

Baloldaliak.

Vajna Ádám, az ellenzéki kör el-
 nöke.
 Vajna István.
 Czirner Nándor.
 Incze László.
 Erős István.
 Fodor Veszlér, N.-Enyedről.
 Seder Rezső, Forróból.
 Fikker János, és a két
 Szalai, Hariból.
 Harmath János és
 Bogdán, Forróból.

Jobboldaliak.

Gyarmaty Sámuel, főügyész.
 Inczedy Sámuel, honv. ezredes.
 Zeik Ferencz, honvéd őrnagy.
 Imecz, Tordáról.
 Zeik, Pestről.
 Kemény István, Fehérvárról.
 Jokszmann.
 Incze Ferencz, volt huszár és
 zsandár-hadnagy, jelenleg al-
 ispán.

9.

Zilahi kerület.

Baloldaliak.

Br. Györfy Lajos.
 Gyulay Károly id.
 Betegh Márton.
 Tyukody Áron, Varsolczról.

Demjén Károly.
 Mártonffy Emánuel, Récséből.
 Virág Dániel.
 Porcsalmi László, ev. ref. pap,
 Zilahról.

Luka Sándor.
Kürti Miklós.

Jobboldaliak.

Nagy Lázár, Horváthból.
Matolcsi Gyula.
Gr. Joroczky Pál.

Leményi Sándor.
Nyika Tódor.
Fridmann Izsák.
Muszta László.
Matolcsy Károly.
Ifj. Betegh Mérton.
Farczady Mihály.

10.

Tisza-Béői kerület.

Jobboldali.

Dr. Frank Mór.

11.

Vácsi kerület

Baloldaliak.

Dapty Béla.
Br. Podmaniczky Géza.
Szalay Sándor.
Majtheyi Kálmán.
Sándor Zsiga és Géza.

Fehér István.
Plahy Berta.
Ifj. Tay Béla.
Hörher.
Kecskés.
Varsányi.

12.

Vágújhelyi kerület.

Baloldaliak.

Hampel Károly.
Göther József.
Hampel Zludin.
Saskó József.
Ocskay Alajos.
Csernák Károly, ügyvéd.
Vinkler, trakoviczi lakos.
Trokan, ügyvéd.
Pobjedimi, kath. lelkész.
Rexa Sándor.

Jobboldaliak.

Ocskai Rudolf két fiával.
Kochanovszky Flóris 2 fiával.

Frideczky Timoteus.
Prónay István és fia Kálmán.
Tormay Gyuri, szolgabíró.
Fodor János szolgabíró.
Gottpreis, vágújhelyi.
Feszenczky, vágújhelyi szbíró.
Boróczy család összes tagjai.
Hodosy Kálmán, varbói.
Kostyál Lajos, ügyvéd.
Klimó György testvérével.
Trityánszky Lajos.
Szále István, Verbón.
Kosztolányi, miavai kir. bíró.

Miskolczi kerület.

Baloldaliak.

Kun Lajos.
 Kis József.
 Tóth Mihály.
 Ferenczy Barna.
 Ferenczy Lajos.
 Bátky József.
 Szobránczy Ilona.
 Soltész N. Kálmán.
 Soltész N. Albert.
 Éles János.
 Szentgyörgyi Ede.
 Sassy Szabó István.
 Szeremley Lajos.
 Mikuleczky István.
 Faragó József.
 Kerekes Károly.
 *Pály Bálint.
 Horváth Antal.
 Fonyi Szabó József.
 Czellith Bálint.
 Kiss Gyula, ügyvédek.
 Bizony Tamás.
 Kovács Lajos.
 Farkas István.
 Furman János.
 Bende György.
 Gönczy Lajos.
 Jekkefalussy Andor, tisztviselők
 Szabó Ferencz dr.
 Kun Tamás. dr.
 Mayer Rezső, orvosok, gyógy-
 szerészek.
 Kun Bertalan, ref. sup.
 Zelenka Pál luth. lel.
 Margó Emil, görög lel.
 Finkoy József, lyc. igazg.
 Poret János.
 Tobiás József.
 Veskóy Jenő.

Szücs Sándor.
 Vass Endre.
 Szánthó János.
 Horváth Sándor.
 Honéczy Géza.
 Fülöp Endre.
 Dóczy Ged, lelkeszek, tanárok.
 Debreczeny Dániel.
 Bede László.
 Kenyeressy Károly.
 Vozáry Dániel.
 Leszih Barabás.
 Leszih Lajos.
 Kossácsy Károly.
 Holczer György.
 Zalczer János.
 Trillhaaz Henrik.
 Rasztokay Vilmos.
 Kemenszky Dániel.
 Albert Ede.
 Éles Lajos ifj., kereskedők.
 Éles Lajos, id.
 Bodnár Dániel.
 Bodnár János.
 Bede György.
 Katona József.
 Kenyeressy György.
 Kulcsár Károly.
 Balajthy Károly.
 Balajthy József.
 Pátz Benjamin.
 Németh Imre.
 Németh Sándor.
 Balczer György.
 Tamás István.
 Pataky Gábor.
 Szabó Dániel.
 Szabó András.
 Polcz József.
 Ifj. Kiss István.

Nagy Anprás, iparosok.

Bató István.

Debreczeny Imre.

Kohn Salamon.

Telegdy Lajos.

Fridman Mór.

Csóra János.

Lippay Ferencz.

Tóth István.

Vathay Tamás.

Cseh István.

Elek István.

Forray János.

Spitz Jónás.

Szabó József.

Schwartz N.

Kis János, magánzók.

Csáthi járás.

Ragályi István.

Gencsy Géza.

Szepessy András.

Szerdahelyi Imre.

Tóth Dániel, lelkész.

Kun János.

Sajó-szentpéteri járás.

Keglevich Béla gr.

Törös Pál.

Sturman György.

Uray Mór.

Szirma-besenyői járás.

Kiszely Ernő.

Elek Kálmán.

Marsalkó Endre, lelkész.

Szendrői járás.

Berzeviczky Zruák.

Miklós Gyula.

Ragályi Gyula.

Keresztesi járás.

Duka Ferencz.

Géczy István.

Lengyel Sámuel.

Prágay Gyula.

Kövesdi járás.

Remenyik Imre.

Mocsáry Lajos.

Mocsáry Miklós.

Jobboldaliak.

Tallián Imre.

Bartus Ilona.

Borsik István.

Martin Károly.

Farkas Gusztáv.

Somosy József.

Schlik Gyula.

Kun László.

Bakos Pali.

Tobiás István.

Sipeky Pali.

Lengyel Guszti.

Magyar Károly.

Imri István.

Ovári Miklós.

Szabó Lajos.

Vastag János.

Török Sándor.

Vadnai Barna.

Mihalik Józsi.

Balka Viktor.

Kozma Alajos.

Povóvszki Illés.

Nagy Pista.

Takaró Gazsi.

Tokai István.

Vandrák Jóska.

Seregi Józsa.

Klein Farkas.

Rötstein Berta.
 Kun Pali.
 Vanza Mihály.
 Schakk Toni.
 Grósz József.
 Heimlich Dolfi.
 Fejér József;
 Marko Pali.
 Radványi István.
 Adrianyi Béla.
 Nagy Peti.
 Brodi Józsi.
 Lamos József.
 Hekkel Károly.
 Höke Lajos.
 Deutsh Peti.
 Eteinfeld Samu.
 Sneller Józsi.
 Singer Izidor.
 Máhr Kari és Nándor.
 Főzy Abris.
 Horváth Lajos.
 Dálnoki Barna.
 Kraudi Tóni.
 Répászký Alajos.
 Lichtenstein Józsi.
 Szabó Gyula.
 Molnár Berta.
 Rác Ádám.
 Rác József.
 Molnár Béla.
 Szűcs János.

Szűcs Miklós.
 Horváth László.
 Apostol Pali.
 Apostol Józsi.
 Solymosi Samu.
 Bakos Anti.
 Farkas Károlyka.
 Lévai József.
 Tóth Pál.
 Bodog Albertus.
 Ixel Samu.
 Kaczander Áron.
 Popper Józsi id.
 Belky Károly, ultramontan.
 Klir József.
 Kun Abris.
 Kun József.
 Kun Pisti.
 Nagy Bódi.
 Serfőző Józsi.
 Szombathi József.
 Szombati Samu.
 Szűcs Lajoska.
 Tatár Bélus.
 Veltner Sanyi.
 Koos Marcsi.
 Czako István.
 Bajkor Tamás.
 Dapsy Sándor.
 Kis Sándor.
 Zsolczai Gyúri.

15.

Abrudbányai kerület.

Baloldaliak.
 Istvánfy György, jegyző.
 Rifnovszky Venczel.
 Kun László.
 Székely József.
 Szabó Lajos,
 Ballosz Miklós.

Jenei Sámuel.
 Szebeni Ferencz.

Jobboldaliak.

Rákosi István, rendőrbiztos.
 Pongrácz Dénes, postamester.

Ferenczi Mih., városi pénztárnok.
 Mózes András, unit. pap.
 Miski Samu, szabómester.
 Munkecsán Gerasin.
 Krisán József.
 Málya Jonutz.
 Tomutza Gerasin.
 Pál Gerő, degredált őrmester.
 Űrmösi Lajos, adószedő.
 Fikker Ferencz.

Molnár Ferencz.
 Ebergényi Mózes.
 Vlád János.
 Kaján Simon.
 Jánski Ferencz.
 Ajtai János.
 Árkosi Károly.
 Bonyhai Ferencz.
 Kántor József.
 Enyedi József.

16.

Jolsvai kerület.

Baloldaliak.

Markus Aurél.
 Stenczel Dániel.
 Holles Dániel, pap.

Jobboldaliak.

Marton Rudolf.
 Hornbacher Frigyes.
 Hoznek Natan, pap.
 Sándor Károly, pap.
 Csermák Kálmán, pap.

17.

Kászonyi kerület.

Baloldaliak.

Batta Nándor, nagy-bégányi ref.
 lelkesz.
 Balajthi István, ref. tanító.
 Jakab István, kis-dobronyi,
 Németh Imre, nagy-dobronyi ref.
 lelkeszek.
 Szántó Sámuel.
 Nemes József.
 Jászter Kálmáu.

Kallós Károly.
 Ragyóczy György.
 Ragyóczy Antal, ref. földbirtokosok és földművelők.

Jobboldaliak.

Minden orosz és lengyel árendás
 zsidó.
 Morvay Gábor, grófi tiszt.
 Horthi László.

18.

Rumi kerület.

Baloldaliak.

Szájer György.
 Horváth György.
 Kelemen Pál.

Ortzi József.
 Vincze János.
 Balla László.
 Kovács Mihály.

Büky Gyula.
 Temlén Antal.
 Biró József.
 Szijártó János.
 Macsany Márton.
 Ráner Máté.
 Simon Gyula.

Jobboldaliak.

Söptei Elek.
 Domfried Lajos.
 Vásárhelyi Imre.

Simon László.
 Varga János.
 Gerencsér Mihály.
 Patonai István.
 Somogyi Károly.
 Joó István.
 Nagy György.
 Széll Ignác.
 Magyar József, főtanító.
 Desits István, főtanító.
 Smodits József, számtartó.
 Németh István.

19.

Magyar-gencsi kerület.

Baloldaliak.

Kardos Mihály.
 Kisfaludy Béla.
 Jankó Sándor.
 Szabó János.
 Borbély József.
 Szabó György.
 Kelemen Dániel.
 Kluge Sámuel.
 Pethő János.
 Tompa Károly.
 Tóth Elek.
 Sitkovich Péter.
 Sitkovics József.
 Takács János.
 Molnár József.

Vida Ferencz.
 Süle Gábor.
 Jankó Lajos.

Jobboldaliak.

Háczy Sándor.
 Károlyi Pál.
 Borcsiczky Pál.
 Nunkovits Sándor.
 Radó Ignác.
 Zsedényi József.
 Mógor János.
 Süle Ferencz.
 Hertelendy Miklós.
 Nagy (Andor) János.

20.

Tassi kerület.

Baloldaliak.

Hoffmann Lajos.
 Beniczky Lajos.
 Viczián Ádám.
 Ifj. Szilágyi Lajos.
 Somody Lajos.
 Szabély Antal.

Jobboldaliak.

Matuskovich István, kasznár.
 Tomcsányi, kezeleti káplán.
 Tessényi József, volt számvevő.
 Pozsgai Mór, volt jegyző.

21.

Hevesi kerület.

Baloldaliak.

P. Császson.
Németh Albert.

Heves mvárosában.

Balla László.
Bárthy Ignác.
Bodnár Ferencz, ügyvéd.
Völgyi Lajos.
Völgyi Ignác.
Horváth Pál.
Luzsi Antal.
Fabó Bertalan.
Nagy Ferencz, ref. pap.
Fejes József.
Stankovics Ignác.
Esztergali Gáspár.
Remenyik János.
Mayer Rudolf, ügyvéd.
Kozma János.
Dobrova András.
Fabreczky Márton.
Piros János.
Piros Imre.
Bereczky Ferencz.
Szabó Imre.
Fodor József.
Szanyi Alajos.
Huber János.
Meister Eduárd.
Friedmann Dávid.
Weiszmann Moór.
Weiszmann Ignác.
Petheő Pál.
Nagy István.
Németh János.

Bessenyön.

Szabó Frigyes.
Saáry Károly.
Györky Antal.

Kömlön.

Máthé Alajos.
Engel Jakab.
Engel János.
Molnár János.

Átányon.

Asztalos Ferencz, ref. pap.
Csengery József, ref. pap.
Galvács György.
Galvács Sámuel.

Vezekényen.

Hamar Béla.
Rottenstein Miklós.
Szalgháry Erneszt.

Tisza-Nánán.

Gulyás Mihály.
Gonda András.
Hegyi Gábor.

I. Sz. Miklós.

Véber Zsigmond.

Kiskörén.

Saári Ágoston.
Patkó Bernát.

Pélyen.

Kovács Barát Ferencz.
Bánóczy Alajos.
Tóth János.

Sarudon.

Deli József.

Poroszlón.

Tokai György, ref. pap.

Káló Tivadar.

Biró Albert.

N. Kürün.

Petrovay György.

Kötelken.

Neszvadba Ágoston.

Jobboldaliak.

Heves mvárosában.

Ivány Rudolf, kath. pap.

Némethy Béla, „ „

Dobóczky Dezső, ügyvéd.

Kiss István, ügyvéd.

Horkay Lajos, ügyvéd.

Várkonyi Imre.

Nagy László.

Darányi József.

Valter pompermaczi Ede.

Hubert András.

Remenyik József.

Hevesi Ferencz.

Hevesi János.

Ligeti Alajos.

Máder Miksa.

Radics István.

Pászthi József.

Blau Zsigmond.

Blau József.

Blau József, ifj.

Blau Salamon.

Blau Mórícz.

Ungár Ferencz.

Braun Ábrahám.

Braun Gábor.

Braun Jakab.

Engel Péter.

Nagy András.

Orosz Pál.

Duk Mihály.

Stankovics Mihály.

P. Császon.

Szirmai Szilárd.

Petheó László.

Dormándon.

Remenyik Zsigmond.

Szabó Ignác.

Vratarics József.

Bessenyön.

Holló Mihály, kath. pap.

Szabó Ágoston.

Szabó Áron.

Kömlön.

Fajcsák Pál.

Fajcsák János.

Átányon.

Vajda Sámuel.

Konyha Ferencz.

P. Vezekény.

Vratarics Ödön.

Trajtler Pál.

Zbiskó András.

Horváth Béla.

Makkay Felix.

Gáspárdy Geiza.

Tisza-Nánán.

Török Sándor, postamester.

Fabó István.

Ifj. Oláh István.
Horkay Zsigmond.

Kiskőrén.

Ör. Tolnai István.
Mihályi József.
Mihályi Gyula.
Bakonyi Sándor.
Podrugács Ráfael.

Pélyen.

Raab János.
Kovács Pál.
Kalmár József.

Kötelken.

Halassy Béla.
Ambrus Antal.
Berzeviczi Antal.

Szög-Sz.-Iványon.

Busa Vincze.

22.

Jász-Jákóhalmi kerület.

Baloldaliak.

Pethes Antal.
Hunyady László.
Dósa Mihály.
Kis Ignác.
Kis István.
Sikár Antal.
Bollok Antal.
Tóth János.
Nagy Imre.
Papp István.

Csomor János.
Gulyás Alajos.
Bakk Ferencz, főjegyző.
Pataky János, kereskedő.

Jobboldaliak.

Csöke József.
Budai András, plébános.
Kis Imre, tanító.
Bugyi Pál.
Veres Antal.

23.

Nyir-Bátori kerület.

Baloldaliak.

Daragó Péter, főbíró.
Legányi Ede.
Bleuer Béla.
Tóth István.

Jobboldaliak.

Schweiczzer Géza.
Vay Dénes.
Bay Ferencz.
Molnár Ágoston.
Molnár György.
Kállay András.
Jármy Elek és Ödön.
Pserer Miklós és József.

24.

Bodrogközi kerület.

Baloldaliak.

Szentpéteri Ferencz.
 Pilissy Ferdinánd.
 Br. Sennyei Lajos.
 Horváth Zsigmond.
 Id. Botka Lajos.
 Guttmann Sámuel.
 Klár Jenő.
 Grünfeld Áron.
 Horváth Vincze.
 Szentmihályi Ágoston.
 Pác Márton.
 Molnár Pál, ref. lelkész.
 Keresztury József.
 Bencsik István.
 Czigány István.
 Váradi Pál, id.
 Boronkay Farkas.
 Dombay Kálmán.

Jobboldaliak.

Batka Zsigmond.
 Füzy Ferencz.
 Füzy Kálmán.
 Érya Kálmán.
 Klobusiczky László.
 A leleszi premtr. összes papság.
 Varga Ferencz, g. tiszt
 Orosz Sándor.
 Szép Gedeon.
 Rudin Náthán.
 Czéhmaster Ferencz.
 Szerdahelyi István.
 Dioszeghy János, bíró.
 Dóbé Bertalan.
 Laufer Jakab.
 Gevere Bertalan.
 Korcsma Károly.
 Magyarváry Ádám.
 Szépkuthy István.

25.

Dobokamegye, felső kerület.

Baloldaliak.

Rettegi István.
 Br. Bánffy László.
 G. Kun Károly.
 Szacs vay Sándor.
 Boér Bálint.
 Butka Lajos.

Török Lajos.
 Butka István.
 Székely Sándor, ügyvéd.
 Ambrus Endre.
 Csákány György és fia Ádám.
 Boér Gyula.

26.

Karczagi kerület.

Baloldaliak.

Gál István.
 Kis János.
 Végh Péter.

Janó Lajos.
 Nagy István.
 T. Német Antal.

27.

Bodai kerület.

Baloldaliak.

Hoffman László.
 Id. Juhász József.
 Kis Sándor.
 Juhász István.
 Imre István.
 Tóth János.

Mód János.
 Vég Mihály.

Jobboladliak.

Bicskei Kálmán.
 Ifj. Juhász János.
 Pesszer Károly.

28.

Szigetvári kerület.

Baloldaliak

Szücs Mihály elnök, ref. lelkész.
 Balog József, alelnök.
 Nagy Sándor, ref. lelkész.
 Barvárt Antal, pénztárnok.

Kovács Gábor.
 Hagyó János.
 Balog István.
 Vörös Mihály.
 Nagy István.
 Mikó István.

Ezeken kívül a Szigetváron lakó
 iparos és földmivelő-osztály,
 néhány egyén kivételével.

48-as pártiak.

Német Boldizsár.
 Sterba János, plébános.
 Bathó József.
 Kovács Sámuel.
 Pap József.
 Radocsa Antal.
 Treff Mihály.
 Hoffman Ferencz.
 Benkő István.
 Kis Tóth József.
 Geczi József.
 Bodicsi József.
 Timár János.
 Péter József.
 Gál Ferencz József.
 Mercz János.
 Szabó Pál, ref. segéd lelkész.
 Sika Samu.
 Győri István.
 Nagy József.

48-as párti községek.

Viszló.
 Molvány.
 Nagy Dobsza.
 Kis-Dobsza.
 Tót-Keresztúr.
 Okorág.
 Markócz.
 Zádor.
 Szőrény.
 Pettend.
 Szulimán.
 Pata.
 Apáti.
 Merenye.
 T. Szent György.
 Nemeske.

Bürüs.
Basal.
Potony, horvát község.
Zsibót.

Jobboldaliak.

Koharics Ferencz.
Vermes György.
Igmándi Benedek.
Máté Lajos, ref. lelkész.
Begydy István, ref. lelkész.

Vörös Vincze,
Pfeffer Antal.
Egerszegi.
Szlavicsek Fer., darányi jegy.
Monzspart János.
Magda János.
Patai Mihály.
Vitári István.
Kis Bálint öreg.
Kis Bálint ifju.
Tóth Józsel.

29.

Szolnokmegye felső kerület.

Baloldaliak.

Rindt Károly.
Bulbuk Antal.
Hanschild György, tanítók.
Ifj. Pap György.
Rosu Tódor.
Brodács József.
Besenczki Antal, kereskedő.
Fábián Elek, ref. rector.
Wárna Demeter, g. k. alesperes.
Beregszászi Ferencz, alorvos.
Préda József.

Jobboldaliak.

Molnár Sándor, szolgabíró, avla-
mint jegyzői és falusi bírái.
Páska János.
Szentkirályi Sándor, ref. pap.
Bíró Sándor.
Bíró József.
Szász Dániel.
Tétsi Kálmán.
Bárdi Károly.
Szilágyi Zakán József.
Lovag Berks Nánd., bányafőnök.
Steyrer József, erdő és
Glanzer Robert, vasgyári főnök.

30.

G. Lőki kerület.

Baloldaliak.

Juhász András.

Jobboldaliak.

Veinberger Leopold.
M. Szücs András.

Juhász Ferencz.
Tóth Dániel.
Id. Varga János.
Fábián András.
Fábián István, plébános.
Tóth Sámuel.

31.

Szalkai kerület.

Baloldaliak.

Báthory Gábor, ügyvéd.
 Gyura Adolf, ügyvéd.
 Lamy F. György, kereskedő.
 Willoner Sándor.
 Duttka József.
 Lengyel Simon.
 Szabó Bálint.
 Loos János.
 Aranyosy N., földbirtokos.

Lanyi Sándor, földbirtokos.
 Keserü N., földbirt.
 Környei Imre, ref, lelkész.

Jobboldaliak.

Majláth János, alispán.
 Huszár Lajos, főbíró.
 Szilasi Caesar, és
 Györky Dezső, szolgabírók.
 Cselka Károly, jegyző.

32.

Monori kerület.

Baloldaliak.

Mészáros Sándor, tisztartó.
 Viliger Mihály, tisztartó.
 Katona Alajos, földesur.
 Tahi Lajos, földesur.
 Mego Alajos, ügyvéd.
 Czakó András földbirtokos.
 Sz. Mártonkátai ref. lelkész.
 Kürti László, szijgyártó.
 Kocsi János, földműves.
 Czakó János, főbíró.
 Bundi Imre, kereskedő.
 Lankó János.

Jobboldaliak.

Csernyánszky Ferencz, orvos.
 Vég Péter.
 Lukács Gábor, ügyvéd.
 Szabó István.
 Fábian István.
 Gyüre Gábor.
 Kármán György.
 Lengyel Balázs.
 Fodor András.
 Dacsur János.
 Koncz István.
 Marton Balázs.

33.

Német-Bólyi kerület.

Baloldaliak.

Vágner Károly.
 Ringlein Pál.
 Demhart József.

Jobboldaliak.

Svartzmann Jakab.
 Briner János, lakatosmesterek.
 Gyedván Ignác.
 Szibert János, timár mesterek.
 Eöry Lajos, gyógyszerész.

Péeri terület.

Baloldaliak.

Bay Géza, nagybirt.
 Györgyházy János, ügyvéd.
 Békeffy Ferencz.
 Hangyásy László.
 Hencz Sándor.
 Lingauer Ferencz.
 Kegl Imre.
 Nemes Ignác.
 Ikó Dániel, birtokos.
 Zigány János, birt.
 Németh Mihály, birt.
 Hamar Mór, birt.
 Szombathy József, birt.

Orbán Gyula, birt.
 Csontos András, birt.
 Pfeifer Lajos.

Jobboldaliak.

Béli József, ügyvéd.
 Nemes János.
 Csudányi Antal, kasznár.
 Németh Károly, földbirtokos.
 Mihályi József, ispán.
 Jászolyi Mihály.
 Fejér Ipoly, szerzetes, tanár.
 Sááry Miklós, szolgabíró.

*Csákvári terület.*Baloldaliak.
Csákváron.

Varjas Sándor.
 ifj. Varjas Sándor.
 Sötét Mátyás.
 Tolonics János.
 Szalay József.
 Szőlösi Fazekas.

Zámolyon.

Pécsöli Sándor.
 Szalay Ferencz, takács.
 Habi István.
 Simon Pál és fia.
 Csörgei József, molnár.
 Rabi Ferencz.
 Veszprémi János.
 Deli Szabó Mihály.
 Szalay Ferencz.

Felső Simon Pál és fia.
 Juhász Béla.

Acsán.

Jasper János.
 Vajda József.
 Tihanyi István.
 Johancsik József.

Lovasberényen.

Pinkler János.
 Ralig Károly.
 Kejles Henrik.
 Paor Károly.
 Südi Mihály.
 Sider Ferencz.
 Szabó Pál.

Pátkán.

Felső Halmi István.
Szönyegi János.
Pénzes Mihály.
Juhász Pál.
Hollósi József.
Baranyai István.

Vereben.

Kis János.
Somogyi István.

Pázmándon.

Lukács Károly.

Pákozdon.

G. Kovács János.
Csuti József.
Szücs Péter.
Takács István.
Mészáros József.
Gőle János.
Bajó Mihály.
Tottó József.

Sukorón.

Oberník Eduárd, r. lelkész:
Kovács Péter.

Velenczén.

Cseh Mihály.
Meszlényi Mór.
Keresztes János.

Magyar-Almásón.

Dezső Ferencz.

Jobboldaliak.

Csákváron.

Halász Mihály.
Halász Pál.

Katona György.
Katona István.
Zámbó Miklós.
Oszoli János.
Dorner Károly.

Zámolyon.

Verner György, urad. direktor.
Báró Jenő, kasznár.
Nagy Sándor.
Nagy Pál.
Simon Sándor.
Elek József.
Kovács—Simon István.
Udvardi Cserna Mihály.
Moór György.
Szönyegi Ferencz.
Farkas Károly, ref. pap fia.
Tanárki Pál.
Pintér József.
Tóth Antal, plébános.
Jádi István, bodnár.
Helmsteidt Károly, vendéglős.

Acsán.

Kájzer János, kat. mester.
Szecsényi József.
Junpald József.
Dóczi József.
Czinvakter Pál.

Lovasberényen.

Tabafi János.
Pap János.
Varjas János.
Kovács Sándor.
Csonka István.
Csider János.
Balog Ferencz.
Gulyás János.

Pátkán.

Jankó József, kasznár.
 Babos József, ispán.
 Kesemen Márton, bíró.
 Szücs János.
 Csörgöl Mihály.

Vereben.

Fazekas Mihály.
 Simonics József, jegyző.
 Pap Kálmán, r. r.

Pázmándon.

Tóth Károly, f. t.

Pákozdon.

Dobrek János.
 Stokinger Mihály.
 Fejes János.
 Csik István.

Sukorón.

Jámbor Péter s. t.

Velenczén.

Szőke Dániel.
 Báró Földvári Sándor.
 Kenessei Lajos.
 Vértesi József.
 Halász Gedeon.
 Sárközi Kázmér.

36.

Aranyos-Széki kerület.

Jobboldaliak.

Sükesd Ferencz, ref. pap.
 Tobiás Lajos.
 Gáspár Martzi.
 Zejk József.
 Gál Miklós.
 Gál Jenő.
 Gál Zsiga.
 Magyar Pál, alkirálybíró.
 Kovács János, postamester.
 Kolozsi János, rom. kath. pléb.
 Kovács Albert.
 Tót Mózes, ref. pap.
 Magyar Faji,
 Siszel Albert.
 Mátyás György.
 Lotai Károly.
 Mészáros István, irnok.
 Bálind József jegyző.
 Magyar György, rendőr.
 Lemberger Samu, kereskedő.

Nevelics testvérek, kereskedők.
 Szacsvai Lázár.
 Szacsvai Joska.
 Balog Elek.
 Ács Lajos.
 Takács István.
 Takács Zsigmond.
 Bodola Imre.
 Csongvai Lőrincz.
 Csegeri Tamás.
 Szilágyi Pál.
 Bara József, jegyző.
 Nagy Gábor.
 Párer János.
 Grün Isel.
 Ocsvári József, birtokos.
 Horváth Gyuri.
 Bassa Mihály, ref. pap.
 Zudor Károly, birtokos.
 Konya Márton.

37.

N. Fnyedi kerület.

Baloldaliak.

Lengyel-Tóti.

Gráspár Lajos, elnök.
 Horvát György.
 Makarész Miklós.
 Pasztai János.
 Pahi József.
 Gulás István.
 Szákro Iván.
 Hájling János.
 Horvát János.

Tót-Gyugy.

Katskovics Mihály.
 Beke Lajos.
 Riba János.
 Lajos János.
 Turbék János.
 Buzsáki István.
 Horváth György.
 Lajos Imre.
 Kovács János öreg.
 Kovács György.

Szöllös-Györki.

Ekes János.
 Ambrus Antal.
 Szüts József.
 Trunko József.
 Lovas József.
 Tuli István, öreg.

Ordai.

Bohár József.
 Riba Ferencz.
 Bantsár József.
 Zsiborás József.
 Bohar János.

Szöllös-Kis-Lak.

Bárán Moricz.
 Bárán Dénes.

Jobboldaliak.

Lengyel-Tóti.

Gr. Zichy János.
 Bohár Lúszló, pléb.
 Jozo Miklós.
 Böködi János.
 Szij János.
 Gotwald Bonedek.

Tót-Gyugy.

Katskovits Ignácz, elnök.
 Biro Márton.
 Csizmazia István.
 Busaki József.
 Turbék József.
 Tuli János.

Szöllös-Györki.

Jankovits László.
 Szöllösi Lajos, pléb.
 Tóth János.
 Trunko János.
 Trunko István.
 Szij József.
 Kotsis Pál.
 Csutorás János.

Ordai.

Lakos István.
 Kelleti Károly.
 Horvát László.
 Ósi Mihály.
 Kelleti András.

Balaton-Csehi.

Bosnyák Lajos.
Czár István.
Beke Ferencz.,
Gazdag Ferencz.
Győre György.

Szőlős-Kis-Lak.

Bor Ignác.
Posgai Ferencz.
Bor Ferencz.

A mi ugyan nem a könyvhöz tartozik.

(T. T.) Midőn munkám már ki volt nyomva, kérdést intéztem a kiadóhoz, vajjon nem lehetne-e még a végéhez hozzá csatolni néhány lapot? Mire ő késznek nyilatkozván, nem mulaszthatom el hogy épen e munka után kapóra jött fontos történelmi mozzanatot érintetlenül hagyjam.

A választóknak, tehát ezen valódi véres küzdelme után összeült az országgyűlés, milyennél, a választásokat tekintve, törvénytelenebb országgyűlés még nem létezett. A vesztegetésektől elkezdve a vérontásig, és gyilkolásig, felhasználtatott minden eszköz. A pártgyűlölet rettenetes volt, apa fiával, testvér testvérrel, rokon rokonával állt szemben, kész megforgatni egymás szívében a gyilkot.

És miért? mert az ellenzék pártvezéreitől azt hallotta a választók tömege hogy a jobboldal feláldozta hazánk függetlenségét, széttépte alkotmányunkat, s hogy önérdékből, Magyarország megrontását, elpusztulását fogja eléidézni. A ki tehát a jobboldallal tart, az hazájának ellenségével fog kezét.

Ezt hallva a nép hazafias része, irtózáttal tekintett a jobboldali jelölt felé, s hazaárulónak tartá, a ki azt pártolni merészli. Romlatlan lelkének egész gyűlöletével nézte az ellentábort, mert az ő fölfogása után, a hazaárulás volt a legnagyobb bűn. Gyűlölet aztán gyűlöletet szült, magyar ellenségének nézte a magyart, s testvér nem átalta testvérenek szívébe mártani kését.

Ami pedig a lelkesedést illeti, semmi se nyújthatott talán dicsőbb látványt, mint mikor egy ellenzéki jelölt körutat tett kerületében. Mozgott a föld, és rengett az ég. Becsület, kitartás, hazafiság, áldozatkészség sat. ezer és ezer példányképet nyújtva szolgáltak bizonyítékául annak, hogy a magyar nemzet méltó utóda ősenek.

S ha egy egy ellenzéki jelölt megbukott, öregemberek zokogtak mint a fegyverét átadásra kényszerült honvéd Világosnál, s csak az a remény vigasztalta őket, hogy másutt bizonyosan az ellenzék győzött, s hogy többségben leend mégis. Különben elvesz a haza.

Olvasták pedig a lapok minden számából azon hajmeresztő törvénytelenégeket, melyek a jobboldaliak által elkövetettek, ám de vigasztalta őket ama gondolat, hogy az országgyűlés megnyitásával majd föllépnek az igazság védangyalaiként az ellenzéki képviselők, s számot fognak kérni ama párt tagjaitól, kik egytől egyig főintézők voltak a törvénytelen tettek elkövetésénél, kik taposták a jogot, az erényt, a férfiúi becsületet; megvesztegették az elvet, megfertőztették a jellemet, és véres térek fölé tüzték erkölcstelen diadalaiknak gyalázatos lobogóit. — Hogy bezzeg, majd ha szemközt fognak állani az országgyűlésen az ellenzék képviselőivel, ezek majd fejökre olvasandják fekete büneik undorító bűzös sorait, és számot fognak kérni sáfarkodásaikról.

És ime, mi történik? Alig nyilik meg az országgyűlés, tehát Ghiczy Kálmán, az ellenzék balközépi részének egyik vezéróriása, elé áll, és kifejezi nézetét a fölött: hogy ő bizony nem tartja okos dolognak, tovább is ragaszkodni azon közjogi kérdésekhez, melyek eddig a balközép tulajdonképeni álláspontját képezték. — Ezek

után Csernátony Lajos a balközép egyik pártlapjának felelős szerkesztője, még tovább megy, s egy cikkében körülbelül azt fejezi ki, hogy az ellenzék, csakhogy kormányra juthasson, még (ezt lehetett kiolvasni a sorok közül) a jobboldal mostani álláspontját is elfogadhatja. — Aztán az ellenzéki képviselők egyrésze összejön a jobboldali képviselők egyrésszel, ölelkezni és csókolózni, az az „Ellenőr“ című lap pedig, mely a választások alkalmával, az ily módon választandó jobboldali képviselőre, már előre kimondá magas átkát, most azt sürgeti, hogy az ellenzék balközépi része, ezekkel a jobboldali képviselőkkel egyesüljön.

Rettenetes! Mint mikor két fejedelem százazrek életét áldozza föl az egymás ellen viselt háborúban, — aztán a gyávább békét kunyorál az erősebbtől. Az erősebb megszabja a föltételeket, a gyáva elfogadja, és a béke megkötetik. Ekkor össze csókolóznak, és szövetségre lépnek saját népeik ellen, hogy a földig nyomják aztán azon aggokat, kiket fiú nélkül; azon özvegyeket, kiket férj nélkül; azon árvákat, kiket apa nélkül hagyott az ő kedvükért és érdekükben történt háború.

Hát ennyire volnánk már mi is? Hát az alkotmányos balközép férfiai se néznék már a népet egyébnek, mint eszköznek, hogy életével, vérével, egyes urak önérdekét, és kormányra juthatását idézze elő? Hát az a jobboldali képviselő, ki a közösügyes alapon működve, Ausztria körme közé dobta hazáját, -- honáruló: — de ha majd a balközépi képviselő urak teszik ezt, ők becsületes emberek lesznek? Hát ezért volt a véres választási küzdelem, és száza az áldozatoknak, hogy ama választók boldogságának árán is bár, de kormányra juthassunk vezér férfiai az ellenzék balközépi részének? . .

Nem tudjuk, hogy úgy lesz-e vajjon, de annyit sejtünk már most is, hogyha úgy nem lesz is, de nem a balközépben mulik, — mert az a dicséret és dicsőítő ravasz hizelgés, melyet a balközépi lapok legújabbban, a bajok fő okozójával Deák Ferenczcel elkövetnek, az undorodásig megy. — Melyik jobboldali lap dicséri vajjon az ő vezérüket?

E sorok későbbi olvasói bizonyosan többet fognak már tudni a későbbi eseményekből, mint a mennyit sorok írója jelenleg tudhat, ámde jegyezzék meg, miként 1873-ban, tehát a leirt választások után, erkölcsileg oly alacsony fokon áll Magyarország, hogy az ellenzék meghúnyászkodva kezdé a kormánynak és pártjának talpát nyalogatni.

DE BALLAGI GÉZA.

BEARER
KÖNYVÉRT
PÉNYGÉ

